

KNIHOVNA
UNIVERZITNÍHO
KAMPUSU

MASARYKOVA UNIVERZITA KNIHOVNA UNIVERZITNÍHO KAMPUSU

Jiří Kratochvíl

JAK CITO VAT

Poděkování

Za podnětné komentáře k materiálu při jeho přípravě děkuji Dominice Eliášové a Ludmile Tušinovské, studentkám LF MU, Jaroslavu Nekudovi a Jiřímu Poláčkovi z knihovny ESF MU a v neposlední řadě kolegovi Petru Sejkovi z KUK.

Obsah

Úvod	2	
Proč citujeme	3	
Hlavně se nedopustit plagiátorství		4
Co je „citace“ a „bibliografická citace“		5
Co je „citační styl“	6	
Co je „citační metoda“	6	
Co je „citační manažer“	9	
Než začneme citovat aneb „citační desatero“		10
Citování není věda aneb jak tedy na to		13
I. Jak parafrázovat	13	
II. Jak doslovně citovat	15	
III. Kam umístit citace?	18	
Jdeme na to! Jdeme citovat!	19	
Praktické příklady citací		
kniha	20	
online kniha	22	
kapitola v tištěné knize	25	
kapitola v online knize	26	
příspěvek v tištěném sborníku		27
příspěvek v online sborníku		28
článek v tištěném časopise		30
článek v online časopise	31	
tištěná kvalifikační práce		32
online kvalifikační práce		33
příspěvek na webové stránce		34
prezentace	35	
rukopis	38	
dopis	39	
e-mail	40	
rozhovor	41	
patent	42	
videonahrávky	43	
zvukové nahrávky		45
FAQ - často kladené dotazy		46
Použitá literatura	50	
Přílohy		
Cvičení	55	
Řešení cvičení	68	

Úvod

Po vydání příručky *Metodika tvorby bibliografických citací*, kterou jsem vytvořil s kolegy a kolegyněmi z Knihovny univerzitního kampusu MU a Ústřední knihovny PŘF MU, jsem se setkával s dalšími dotazy k oblastem, jež v této publikaci nebyly zmapovány. Proto jsem se rozhodl připravit navazující materiál, který by postupy při citování dále dovysvětlil. Přestože následující text vznikl primárně pro potřeby e-learningového kurzu vsiv021 Informační výchova, jehož výuku pro Lékařskou fakultu MU zajišťuji, může být přínosný i čtenářům zabývajících se jinými vědními disciplínami, a to i přesto, že se v tomto materiálu v podstatě všechny příklady se vztahují k lékařským a zdravotnickým oborům.

Cílem tohoto materiálu je pokud možno přístupnou, názornou a praktickou formou vysvětlit, proč se vlastně cituje, jaká základní pravidla při citování informačních zdrojů se mají dodržovat, s jakými citačními metodami se v praxi můžeme setkávat a jak při citování různých typů a forem dokumentů postupovat. Klád jsem si přitom za cíl vše podat maximálně stručně a zároveň přehledně, aby nevznikl další několik desítek, ne-li stovek stránek dlouhý text vytvářející ve čtenáři dojem, že tvorba citací je komplikovaná věda. Právě proto z následujících cca 70 stran zastupuje teorie pouhých 18 stran, zatímco zbývající strany nejsou nic jiného než praktické příklady tvorby bibliografických citací.

Doufám, že tento studijní materiál uvítají nejen studenti mého kurzu, ale případně i všichni ostatní, kteří si něčím nejsou v citování jisti.

Jiří Kratochvíl, srpen 2014

V průběhu vysokoškolského studia nebo následné vědecké dráhy píšeme různé odborné texty (diplomové práce, články apod.), ve kterých se nevyhneme citování jiných informačních zdrojů. V následujícím textu si vysvětlíme, proč citujeme, jaký je rozdíl mezi citací a bibliografickou citací, s jakými metodami citování se můžeme setkat, že se běžně budeme v praxi setkávat s různými citačními pokyny a jaká jsou základní pravidla citační etiky či jak se nedopustit plagiátorství.

proč citujeme

I. protože nám to ukládá autorský zákon

Podle autorského zákona (121/2000 Sb.) máme povinnost uvést informace o zdroji, z něhož jsme převzali myšlenku. Je třeba přitom ale postupovat uvážlivě a rozlišovat, kdy se jedná skutečně o původní originální myšlenku někoho jiného a kdy jde o obecně či v příslušném oboru známou skutečnost.

Kupříkladu fyzik zmiňující ve své práci Archimedův zákon, který ale není předmětem jeho výzkumu, nebude uvádět odkaz na původní zdroj, protože jde nejen v rámci jeho oboru, ale i obecně zcela známou znalost již ze základní školy. Pokud by ale tato poučka byla předmětem jeho bádání (např. srovnání znění definic během staletí), již zdroje formulací uvést musí.

II. abychom podpořili naši argumentaci nebo doplnili vlastní myšlenku

Při tzv. argumentaci autoritou můžeme zesílit váhu našich myšlenek nebo závěrů odkazem na dřívější publikace napsané jinými odborníky, zvláště těmi obecně uznávanými ve svém oboru. Zároveň citujeme i proto, abychom vlastní myšlenku doplnili nebo naopak abychom ji dále rozvíjeli.

III. když polemizujeme s názorem jiného autora

Citujeme rovněž v případě, kdy se v rámci svého výzkumu snažíme něčí myšlenku vyvrátit. V takovém případě se nevyhneme tomu, abychom prostřednictvím doslovného citátu nebo parafráze (vlastními slovy stručně převyprávěná původní myšlenka) uvedli informaci, s níž míníme polemizovat.

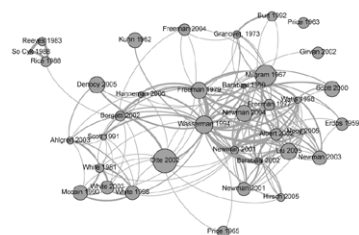
IV. umožníme ostatním identifikovat citované dílo

Správně vytvořenými odkazy na použité zdroje umožňujeme čtenářům našeho textu identifikovat dokumenty, z nichž jsme čerpali informace. Nejenže si tak může čtenář ověřit, zdali jsme informaci převzali správně, ale může si usnadnit práci při hledání informačních zdrojů k vlastnímu obdobnému tématu.

V. protože citační analýzou lze zkoumat dějiny a rozvoj vědy

Citování může být nápomocné i při zjišťování vazeb mezi jednotlivými autory, kdy a koho citovali. Lze tak kupříkladu sledovat, jestli nějaký výzkumný problém není jako v kruhu diskutován stále týmiž autory nebo kdo se daným výzkumem během dějin zabýval a kteří autoři na sebe výzkumem navazovali.

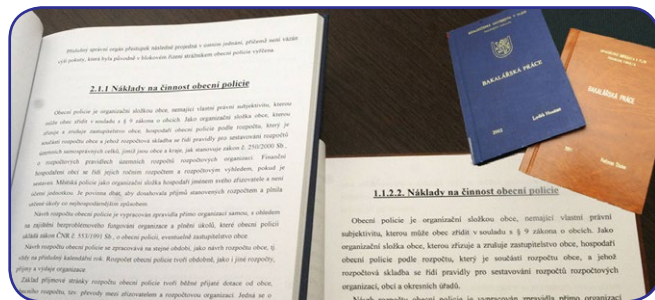
hlavně se nedopustit plagiátorství

Zvláště v souvislosti s výše zmíněným autorským zákonem citujeme použité zdroje, čímž se vyhneme riziku dopuštění se plagiátorství, tj. že bychom převzali informace z jiného díla bez jeho uvedení. Plagátorství se totiž dopustíme, jestliže...

... převzatou myšlenku neodcitujeme

Bez ohledu na rozsah převzaté myšlenky (slovo, věta, odstavec atd.) jsme povinni ji odcitovat, aby čtenář věděl, z kterého díla příslušná informace pochází.

Za příklad dopuštění se plagiátorství lze připomenout tzv. kauzu plzeňských práv. Při ní bylo například zjištěno, že jeden ze studentů opsal práci od jiného, v důsledku čehož mu byl odebrán bakalářský titul.

... prezentujeme výsledky něčí práce bez uvedení autora

Plagiátorství se dopustíme i tehdy, pokud bychom bez řádného uvedení autorů prezentovali výsledky cizího výzkumu či kdybychom nezmnili, že na našem výzkumu se podíleli i další pracovníci.

V roce 2009 byl publikován případ profesore Scotta J. M. Webera z University of Pittsburgh School of Nursing, který v několika svých článcích vydával za původní výsledky výzkumu, které ve skutečnosti byly již dříve publikovány.

... doslovně převzatou část textu graficky neodlišíme od našeho textu

V případě doslovného citování jsme bez ohledu na to, jedná-li se o slovo, větu či delší úsek textu, povinni takto převzatou informaci graficky odlišit od našeho textu. Především se jedná o umístění citované pasáže do uvozovek a případně její grafické odlišení (kurzívou, jinou velikostí písma apod.). V praxi se setkáme s požadavkem uvádět citát delšího rozsahu v samostatném odstavci psaným jiným typem nebo jinou velikostí písma.

V prvním příkladu se jedná o krátký citát, a proto je vymezen v uvozovkách a je součástí původního textu. Běžně se můžeme setkat i s požadavkem, aby kromě vymezení v uvozovkách se citát napsal i kurzívou a graficky tak byl odlišen od vlastního textu.

V druhém příkladu je situace odlišná, protože autoři doslovně citují výrazně delší pasáž. V takovém případě se obvykle setkáme s požadavkem o uvedení citátu ve zvláštním odstavci psaným jiným typem nebo jinou velikostí písma. Všimněme si, že i tentokrát je citát vymezen uvozovkami.

a preferenci autokratického stylu vedení, což jsou faktory považované za jedny ze zdrojů mobbingu [Hoel, Salin 2003]. Kritika negativních dopadů neoliberalismu na pracovní vztahy na univerzitách je přitom velmi podobná kritice neoliberalismu v jiných pracovních sektorech, ve kterých byl mobbing popsán jako novodobý nástroj manažerské kontroly a jako „endemický rys pracovních vztahů v kapitalistické společnosti“ [Beale, Hoel 2011: 7].

Zahraniční výzkumy mobbingu na univerzitách a dalších institucích terciárního vzdělávání se nejčastěji zabývají mobbingem, ke kterému dochází mezi

a na kterých se většina badatelů a badatelek shoduje. Přes tato omezení se domníváme, že definice Einarsena a kol. představuje vhodné východisko pro empirické výzkumy zabývající se výskytem mobbingu, protože jasně definuje kritéria, které musí negativní chování na pracovišti splňovat, aby je bylo možné označit za mobbing. Podle této definice mobbing/šikana na pracovišti znamená:

„obtěžování, urážení, sociální vylučování osoby nebo negativní ovlivňování výkonu práce této osoby. Aby bylo možné označit určitou aktivitu, interakci nebo proces za šikanu (nebo mobbing), musí se takové jednání vyskytovat opakovaně a pravidelně (např. jednou týdně) a po určitý časový úsek (např. po dobu šesti měsíců). Šikana na pracovišti je eskalující proces, v jehož průběhu je napadená osoba zatlačena do podřízené pozice a stává se terčem systematických negativních sociálních aktů. Konflikt nemůže být označen za šikanu, pokud se jedná o ojedinělý incident nebo pokud konflikt vzniká mezi dvěma stranami přibližně stejně „sily.“ [Einarsen et al. 2003: 15]

Jak je z uvedené definice patrné, za mobbing je obecně považováno takové negativní chování na pracovišti, které je charakteristické následujícími znaky:

.. převezmeme původní text a pouze jej stylisticky upravíme

Za plagiátorství se považuje i takové citování, kdy původní text stylisticky upravíme, např. nahradíme nějaké slovo synonymem, změním slovosled apod. Mnohdy jde o chybu, která ani nemusí být autorovým záměrem jako spíš jeho jazykovou nešikovností, kdy si usmyslí, že nějaký úsek textu je schopen parafrázovat stručněji. Nakonec se však ukáže, že původní text byl již tak šikovně formulován, že jej autor v podstatě opsal s výjimkou záměny několika slov či slovních obrátů.

Pro studenty LF oborově netradiční příklad uvádíme pro doložení, že s plagiátorstvím se můžeme setkat i osobně. V tomto případě jistá studentka až na tři krátké úseky textu doslovně převzala (spodní obr.) pasáž z úvodní teoretické kapitoly v magisterské práci autora tohoto studijního materiálu (horní obr.), aniž by ji uvedla v soupisu použité literatury, a ve zmíněných částech přestylizovala (zvýrazněno červeně) původní text (zeleně).

prostor, v němž se bude pohybovat. Tento prostor se však při svém zobrazení může vyznačovat nepřetržitostí, eliptičností, složitostí apod. Prostor eliptický je zobrazen detailně jen zčásti s důrazem na privilegovaná místa, čímž je apelováno na čtenáře, aby si zbytek prostoru dotvořil prostřednictvím své fantazie. Pro nenáročného čtenáře je nao-

příslušnost apod. Každá postava tak má vymezený prostor, v němž se bude pohybovat. Tento prostor se při svém zobrazení může vyznačovat nepřetržitostí, eliptičností, složitostí apod. Prostor eliptický je zobrazen detailně jen zčásti s důrazem na privilegovaná místa, tím je vyvíjen tlak na čtenáře, aby si zbytek prostoru dotvořil za pomoci své fantazie.

co je „citace“ a „bibliografická citace“

V předchozích částech zazněly pojmy jako odkaz, citování, soupis literatury apod., takže je na čase udělat si jasno v termínech.

Citace je odkaz v našem textu, s jehož pomocí jsme schopni v soupisu literatury nalézt záznam publikace (bibliografickou citaci), z níž jsme čerpali informace. Citace může mít různou podobu, která se odvíjí od užití citační metody a citačního stylu (např. příjmení autora a rok vydání, číslice formou horního indexu, v závorkách, bez závorek atd.).

Bibliografická citace je termín, kterým označujeme systematicky uspořádané údaje o citovaném dokumentu. Uspořádání a podoba zápisu jednotlivých údajů jako i interpunkci mezi nimi pak každý citační styl může specifikovat různými způsoby. Pro úplnost upozorníme, že se můžeme setkat i s pojmem bibliografická reference.

Interestingly, these reports conflict with the results of sleep disruption on nonmedical simulated tasks. The ability to fly a plane,⁶ operate a locomotive,⁷ and drive an automobile^{8,9} all are affected significantly by sleep deprivation.

6. Morris TL, Miller JC. Electrooculographic and performances indices of fatigue during simulated flight. *Biol Psychol* 1996;42:343–60.
7. Roach GD, Dorrian J, Fletcher A, et al. Comparing the effects of fatigue and alcohol consumption on locomotive engineers' performance in a rail simulator. *J Hum Ergol* 2001;30:125–30.
8. Arnedt JT, Owens J, Crouch M, et al. Neurobehavioral performance of residents after heavy night call vs after alcohol ingestion. *JAMA* 2005;294:1025–33.
9. Murray D, Dodds C. The effect of sleep disruption on performance of anaesthetists—a pilot study. *Anaesthesia* 2003;58:520–5.

Soupisem literatury je míněn seznam bibliografických citací, jejichž řazení se odvíjí od užití citační metody v textu, popř. pokynu příslušného citačního stylu. Řazení může být např. abecední nebo odpovídající pořadí, v jakém byly v textu jednotlivé publikace citovány.

co je „citační styl“

Citačním stylem (viz např. citační styl NLM) označujeme soubor pravidel určujících používanou citační metodu a podobu citací a bibliografických citací (např. pokyny univerzit o citování v kvalifikačních pracích, citační pokyny v časopisech aj.). Jinými slovy citační styl obsahuje příklady citací a bibliografických citací včetně instrukcí, jak jednotlivé údaje psát (např. zda příjmení autora má být verzálkami či nikoli, zdali název citovaného dokumentu má být kurzívou atd.).

V praxi si tedy musí každý autor zjistit, podle jakého citačního stylu citovat, pozorně si jej prostudovat a následně jej při citování dodržet. Upozorníme, že neexistuje jeden, ale stovky citačních stylů. Při vědeckém publikování se běžně setkáváme s citačními styly vědeckých společností (např. APA = American Psychological Association) nebo citačními styly jednotlivých časopisů, tj. časopis v pokynech pro autory definuje vlastní citační pravidla.

co je „citační metoda“

Hovoříme-li o citační metodě, míníme tím způsob, jakým při citování uvádíme citace v textu a jakým řadíme bibliografické citace v soupisu literatury. Citační metody tedy stanovují základní způsob odkazování z textu (tj. jestli jako citaci máme použít číslice nebo např. příjmení autora a rok vydání) a řazení bibliografických citací (chronologicky x abecedně). Jakou citační metodu máme při citování použít zjistíme právě v pokynech příslušného citačního stylu, který někdy umožňuje i volbu z více citačních metod. Je tedy nezbytné si vždy pozorně přečíst pokyny vydavatele či instituce, pro níž píšeme, která z citačních metod je požadována. Autoři publikující ve vědeckých časopisech se dokonce mohou setkat i s tím, že citační pokyny citační metodu nespécifikují a že si tedy musí citační metodu zjistit z dříve publikovaných článků v daném časopise.

pamatujte: citační metoda není totéž co citační styl

citation-sequence

Citační metoda *citation-sequence* bývá často užívána v biomedicínských a přírodovědných oborech. V rámci této metody se jako **citace užívají pořadové číslice** odkazující na **bibliografické citace**, jež jsou v soupisu literatury **řazeny v pořadí, jak byly publikace postupně citovány**. V případě opakující se citace se použije již dříve přiřazená číslice.

Jednotlivé citační styly mohou užívat různé podoby citací. Ve zde uvedeném příkladu jsou to číslice formou horního indexu, jiný styl může vyžadovat psaní číslic v oblých nebo hranatých závorkách apod.

Interestingly, these reports conflict with the results of sleep disruption on nonmedical simulated tasks. The ability to fly a plane,⁶ operate a locomotive,⁷ and drive an automobile^{8,9} all are affected significantly by sleep deprivation.

6. Morris TL, Miller JC. Electrooculographic and performances indices of fatigue during simulated flight. *Biol Psychol* 1996;42:343–60.
7. Roach GD, Dorrian J, Fletcher A, et al. Comparing the effects of fatigue and alcohol consumption on locomotive engineers' performance in a rail simulator. *J Hum Ergol* 2001;30:125–30.
8. Arnedt JT, Owens J, Crouch M, et al. Neurobehavioral performance of residents after heavy night call vs after alcohol ingestion. *JAMA* 2005;294:1025–33.
9. Murray D, Dodds C. The effect of sleep disruption on performance of anaesthetists—a pilot study. *Anaesthesia* 2003;58:520–5.

citation-name (author-number)

V biomedicínských a přírodovědných oborech se lze setkat i s metodou *citation-name*, při níž se opět jako **citace užívají pořadové číslice** odkazující na **bibliografické citace řazené abecedně podle příjmení prvního autora**. I zde se při opakovaném citování stejné publikace užije již dříve přiřazená číslice.

A i tentokrát platí, že různé citační styly mohou požadovat rozličnou podobu citací, kdy číslice místo v hranatých závorkách má být v oblých závorkách nebo bez závorek apod.

Pakliže nepoužíváme některý z citačních manažerů, je nezbytné buď mít finální soupis literatury připraven před zahájením psaní textu, nebo číslice

do textu vložit až po jeho dokončení.

Yersinia enterocolitica is an important enteric bacterium causing gastrointestinal problems, long-term sequelae like reactive arthritis, and, sometimes, septicemia due to blood transfusion [4, 9]. *Y. enterocolitica* represents six biotypes (1A, 1B, 2–5) [2]. Strains belonging to biotypes 1B and 2–5 carry the virulence plasmid (pYV) and the chromosomal genes *ail*, *ystA*, *myfA*, and *hlyP*, and are, thus, considered pathogenic to humans and animals. Strains belonging to biotype 1A are considered non-pathogenic because they do not carry the pYV and the important chromosomal virulence genes are missing [3, 5].

2. Bhagat N, Virdi JS (2011) The enigma of *Yersinia enterocolitica* biovar 1A. *Crit Rev Microbiol* 37:25–39
3. Bhagat N, Virdi JS (2007) Distribution of virulence-associated genes in *Yersinia enterocolitica* biovar 1A correlates with clonal groups and not the source of isolation. *FEMS Microbiol Lett* 266:177–183
4. Cover TL, Aber RC (1989) *Yersinia enterocolitica*. *N Engl J Med* 321:16–24
5. Falcão JP, Falcão DP, Pitondo-Silva A, Malaspina AC, Brocchi M (2006) Molecular typing and virulence markers of *Yersinia enterocolitica* strains from human, animal and food origins isolated between 1968 and 2000 in Brazil. *J Med Microbiol* 55:1539–1548

author-date (name-year)

Citační metoda *author-date* (někdy se užívá i pojem *name-year*) spočívá v psaní citace v podobě **příjmení autora** a **rok vydání** a **řazení soupisu literatury abecedně** podle příjmení prvního autora.

V případě, že věta neobsahuje příjmení citovaného autora, obvykle se citace uvádí na konci převzaté myšlenky, a to v závorkách (viz vpravo Guiso a Nosek). Pakliže příjmení ve větě zazní, uvádíme jako citaci pouze rok vydání, který v závorkách umístíme za příjmení citovaného autora (viz vpravo Niederle and Vesterlund).

In instances in which an achievement gap has been documented, the underlying causes of these differences in math performance are likely multiple and the relationships between them complex. Contextual factors play a key role in predicting differences in achievement. Analyses of TIMSS and PISA data identified sociocultural indicators of gender equality within a nation as a strong predictor of differences in achievement (Guiso *et al.*, 2008; Nosek *et al.*, 2009). Niederle and Vesterlund (2011) provide evidence that women perform differently than men on mathematics-related tasks when the situation is perceived to be highly competitive.

Niederle M, Vesterlund L (2011) Gender and competition. *Annu Rev Econ* 3, 601–630.

Nosek BA *et al.* (2009) National differences in gender–science stereotypes predict national sex differences in science and math achievement. *Proc Natl Acad Sci USA* 106, 10593–10597.

- Při citování více děl vydaných ve stejném roce a napsaných stejným autorem přidáváme v citaci i bibliografické citaci k roku vydání obvykle postupně písmena *a*, *b*, *c*, pokud citační styl neurčuje jiný způsob rozlišení.

Jirásek, A., 1957a. *Filosofská historie*. 27. vyd. Praha: Praha: SNDK.

Jirásek, A., 1957b. *Lucerna: hra o čtyřech dějstvích*. Praha: Orbis.

Jirásek, A., 1957c. *Staré pověsti české*. 5. vyd. Praha: Státní nakladatelství dětské knihy.

- Jednotlivé citační styly pak specifikují, jestli v případě děl s více autory uvádět v citaci pouze prvního autora nebo i některého z dalších, zdali v bibliografické citaci uvést rok vydání v závorkách či nikoli, jestli v opakujících se bibliografických citacích nenahradit údaj o autorech určitým typem výpustky (např. pomlčkou), zdali řadit bibliografické citace chronologicky apod.

citační styl APA (American psychological association)

Jirásek, A. (1957a). *Filosofská historie* (27. ed.). Praha: Praha: SNDK.

Jirásek, A. (1957b). *Lucerna: hra o čtyřech dějstvích*. Praha: Orbis.

Jirásek, A. (1957c). *Staré pověsti české* (5. ed.). Praha: Státní nakladatelství dětské knihy.

citační styl CBE/CSE (Council of Biology Editors/Council of Science Editors)

Jirásek, A. 1957a. *Filosofská historie* [The Philosophers' Story]. 27. ed.. Praha: SNDK. Czech.

Jirásek, A. 1957b. *Lucerna: hra o čtyřech dějstvích* [Lantern: a play in four acts]. Praha: Orbis. Czech.

Jirásek, A. 1957c. *Staré pověsti české* [Old Bohemian Legends]. 5. ed. Praha: Státní nakladatelství dětské knihy. Czech.

footnotes (průběžné poznámky)

Zejména v humanitních a společensko-vědních oborech se užívá metoda *footnote* spočívající v **číselných citacích odkazujících na bibliografické citace umístěné na téže straně v poznámce pod čarou**. Při opakovaném citování téže publikace použijeme novou pořadovou číslici citace, přičemž jednotlivé citační styly mohou požadovat různou úpravu bibliografické citace (např. ISO 690 namísto opětovného uvedení celé bibliografické citace umožňuje uvést odkaz na dříve přiřazené číslo poznámky s celou bibliografickou citací dokumentu).

Sociální sítě už dávno neslouží jen k zábavě, jejich využití komerčními i nekomerčními organizacemi se rozvíjí velmi rychlým tempem. V případě sociálních sítí nejde pouze o reklamu, ale také o prezentaci sebe sama a získávání informací různého charakteru, které je možné následně využít např. k úspěchu na pracovním trhu. Sociální sítě změnily komunikaci se zákazníky (uživateli) jako takovou. „Komunikace dvou osob se v prostředí sociálních sítí stává veřejnou, mohou ji sledovat i ostatní a dále na ni reagovat, doplňovat ji a komentovat“¹ nebo se jí nechat jen inspirovat či ji využít jiným způsobem.

Sociální sítě jsou fenoménem poslední doby. „Průměrný internetový uživatel v Evropě používá 1,9 sociální sítě (v USA dokonce 2,1; Brazílie má průměr 3,1 a rekordmanem je Indie s průměrem 3,9)“² Proto je třeba reagovat na jejich rychlý nástup i vývoj a využít maximálně jejich potenciál.

¹ HANDL, Jan. *Jak nám sociální sítě změnily komunikaci*. [online]. 11. 3. 2011 [cit. 2012–01-18]. Dostupné z: <http://www.tyinternety.cz/socialni-site/jak-nam-zmenily-komunikaci-3110>.

² DOČEKAL, Daniel. Sociální sítě si podmanily svět (fakta a čísla hlavně o Evropě). In: *Lupa.cz: server o českém internetu*. [online]. 26. 9. 2011 [cit. 2012–01-18]. Dostupné z: <http://www.lupa.cz/clanky/socialni-site-si-podmanily-svet-fakta-a-cisla-hlavne-o-evrope/>.

author-title

Jen velmi ojediněle se můžeme setkat s citační metodou *author-title*, při níž **jako citaci uvádíme příjmení prvního autora a max. první tři slova z názvu. Soupis literatury je řazen abecedně podle příjmení prvního autora**. Vzhledem k ojedinělému užívání této citační metody se nepodařilo nalézt reálný příklad, a proto je níže uveden uměle vytvořený.

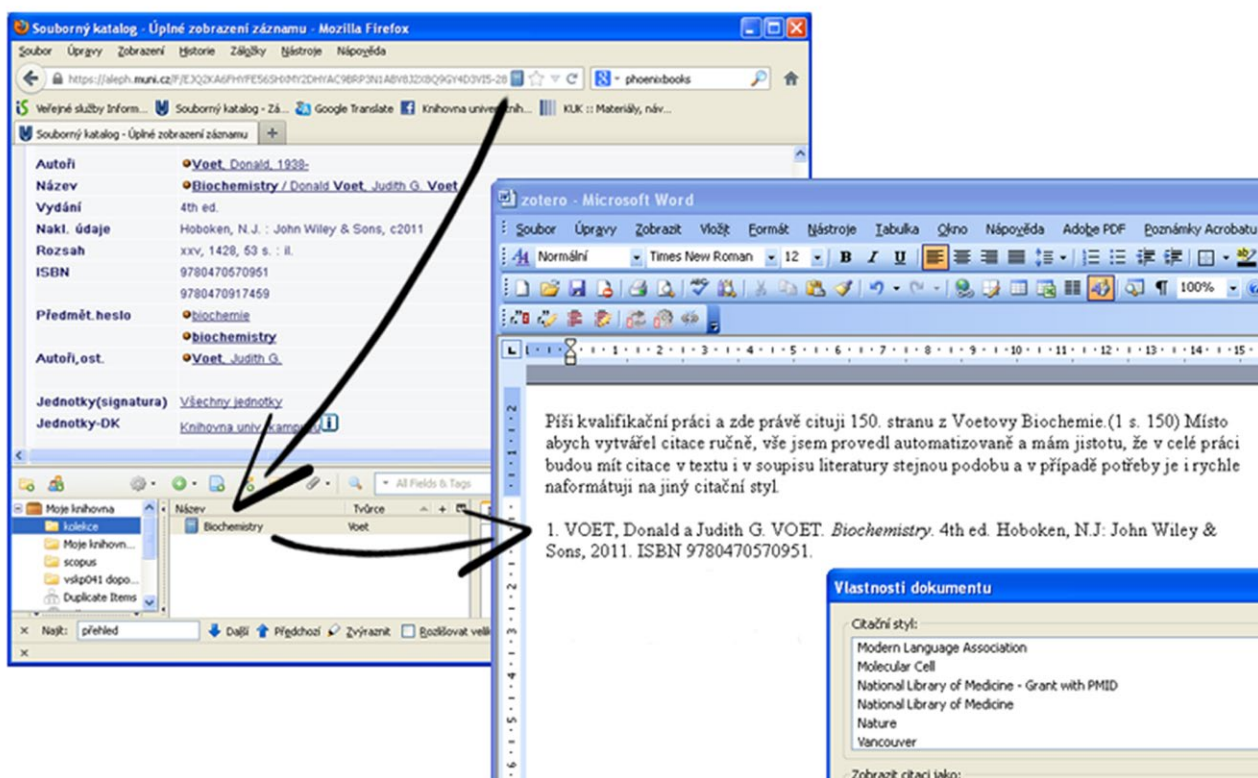
Termín „kvalita života“ byl poprvé použit v 50. letech minulého století jako politický slogan a v odstupu několika málo let byl často citován i v kruzích medicínských (Klener, Klinická onkologie)

Klener, Pavel. *Klinická onkologie*. Praha: Galén, 2002.

co je „citační manažer“

Existence stovek citačních stylů komplikuje autorům jejich publikování, neboť musejí znovu a znovu zjišťovat a studovat citační styl příslušného časopisu. Mnozí proto používají citační manažer, což je aplikace umožňující získat z databází a katalogů bibliografické záznamy dokumentů a vkládat je v podobě citací a bibliografických citací do vlastního textu.

V současnosti existuje řada citačních manažerů, z nichž vzhledem k jednoduchému ovládní doporučujeme zdarma dostupnou aplikaci Zotero (www.zotero.org). Přestože citační manažer nesporně usnadňuje citování, pamatujeme, že jeho použití nás nikdy nezabavuje povinnosti zkontrolovat si, že manažerem vytvořené citace a bibliografické citace odpovídají požadavkům daného citačního stylu.

Kupříkladu citační manažer Zotero funguje tak, že po jeho nainstalování lze z katalogu/online databáze lze kliknutím na ikonu v řádku URL internetového vyhledávače (zde modrá pro knihu) stáhnout záznam do panelu (spodní část levého obrázku). Následně lze do textového editoru (zde vpravo ukázka MS Wordu) vložit citaci do textu i bibliografickou citaci a naformátovat ji podle různých citačních stylů (okno vpravo dole). Český návod k aplikaci Zotero je dostupný na adrese <http://www.ukb.muni.cz/kuk/vyuka/materialy>.

než začneme citovat aneb „citační desatero“

I. bibliografické citace vytváříme „s knihou v ruce“

Již při vyhledávání informací pro náš text si poznamenáváme údaje o zdrojích, které se chystáme pro vlastní text využít. Při použití citačního manažeru si ihned stáhneme záznam z katalogu nebo příslušné databáze, při ručním vytváření citací si ihned někde poznamenáme základní údaje o dokumentu, které si pak podle pokynů citačního stylu uspořádáme do bibliografické citace. V případě online dokumentů si určitě poznamenejme datum, kdy jsme dokument zobrazili, a není od věci si jej uložit pro případ pozdějšího využití.

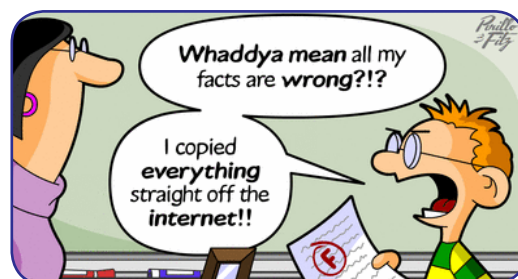
Pamatujme na toto pravidlo zejména u online dokumentů či jiných obtížně dostupných zdrojů (např. rukopisy v archivech). Zvláště v případě online dokumentů existuje reálné riziko, že informace budou časem z internetu odstraněny a tedy bychom je zpětně jen velmi těžko dohledávali (ne vždy internetový archiv uchovává všechna data).

II. citujeme z důvěryhodných zdrojů

Součástí psaní odborného textu je rovněž prokázání schopnosti pracovat s relevantními zdroji ke zpracovávanému tématu. Pro vlastní text tedy čerpáme z takových zdrojů, jejichž autoři jsou odborníky na námi zpracovávané téma a u nichž lze tuto kvalitu ověřit.

V současnosti je logicky nejjednodušším zdrojem informací Internet, který však obsahuje kromě odborně kvalitních informací i ohromné množství stránek obsahujících informace, jež byly vytvořeny laickou veřejností. Je proto nezbytné si při čerpání informací z internetu všimnout, jestli je znám autor textu a je-li odborníkem na dané téma, zdali se jedná o aktuální text, je-li text psán odborným stylem a řádně se v něm cituje, nejde-li ve skutečnosti o informace, za nimiž v pozadí stojí komerční subjekt s vlastními zájmy apod.

III. neuvádíme informační zdroje nesouvisející s naší prací

V textu citujeme jen ty zdroje, z nichž jsme skutečně čerpali informace pro naši práci. V žádném případě nepřidáváme nic navíc, protože soupisem literatury demonstrujeme znalost příslušné části oboru, tj. sdělujeme jím, co jsme skutečně prostudovali a o čem jsme připraveni vést odbornou diskusi. Ostatně nikdy nevíme, jestli se nás na některé dílo v soupisu literatury někdo nezeptá např. u státní zkoušky.

IV. dodržujeme citační pravidla vydavatele

Již bylo výše uvedeno, že je zcela nezbytné pro správné citování seznámit se s citačními pokyny vydavatele či instituce, pro něž píšeme. Na vysoké škole je proto třeba si zjistit, jestli neexistuje fakultní pokyn nařizující, jak citovat v diplomových pracích, v seminárních pracích atd. Obvykle takový pokyn bývá zveřejněn na webových stránkách studijního oddělení a je případně součástí dalších pokynů k vypracování diplomové práce.

Pakliže takový pokyn neexistuje, je nezbytné ověřit, nemá-li ústav či katedra zaštiťující řešené téma vlastní pokyn k citování. Pokud by ani zde nebyl pokyn stanoven, je vhodné se zeptat vedoucího práce, jak citovat (ideální je zeptat se e-mailem a získat tak odpověď písemně, aby v případě výtek oponentů k citování bylo možno se hájit pokynem vedoucího práce).

From: XXIII Ogólnopolskie Sympozjum Bromatologiczne [mailto:bromatologia2014@gmail.com]
Sent: Saturday, May 31, 2014 10:15 PM

To: [redacted]
Subject: paper

Dear [redacted],

I am sending you your paper with some amendments already accepted by reviewers. Please, correct citation in your paper according to the following rules:

Reference citations in the text should be identified by numbers in brackets.
The entries in the reference list should be numbered consecutively.
The journal's names should be abbreviated.

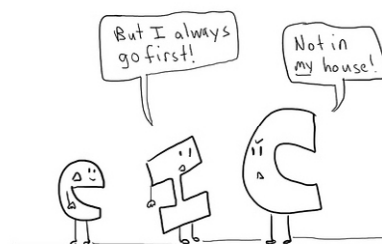
After making all necessary improvements, please send your manuscript again to us.

Best regards,
Pawel Zagrodzki

V. dodržujeme pravidla pravopisu příslušného jazyka

Pokud nám citační styl nenařizuje jinak, uvádíme v bibliografické citaci údaje tak, aby byly v souladu s pravidla jazyka dokumentu. Tedy přestože jsou v anglicky psané knize slova v názvu s velkým počátečním písmenem (např. **M**inimally **I**nvasive **T**horacic and **C**ardiac **S**urgery: **T**extbook and **A**tlas), v bibliografické citaci napíšeme vše v souladu s jazykovými pravidly angličtiny (**M**inimally **i**nvasive **t**horacic and **c**ardiac **s**urgery: **t**extbook and **a**tlas).

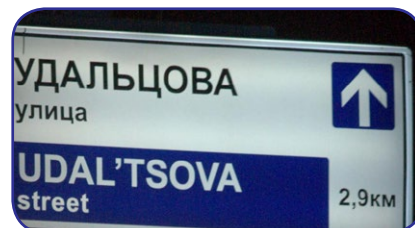
Jestliže však citační styl výslovně nařizuje opsat název přesně podle předlohy, tak toto pravidlo nedodržujeme, tj. napsali bychom **M**inimally **I**nvasive **T**horacic and **C**ardiac **S**urgery: **T**extbook and **A**tlas.

VI. údaje psané jiným písmem než latinkou transliterujeme

V případě citování publikace psané jiným písmem než latinkou (např. azbukou, znakovým písmem aj.) převzaté údaje transliterujeme, tj. jednotlivé znaky původního písma nahrazujeme znaky latinky.

Na internetu jsou běžně dostupné znakové tabulky pro transliteraci, které obvykle obsahují abecedně seřazené znaky příslušného jazyka a vedle nich příslušný znak latinky.

VII. dodržujeme jednotnou podobu citací podle citačního stylu

Při citování dbáme na to, aby citace a bibliografické citace měly jednotnou podobu, jinak může dojít ke znemožnění identifikace citovaného díla. Navíc formální nedostatky narušují estetický dojem z textu a oprávněně vzbuzují pocit nedbalého přístupu autora k textu.

V citaci Roztočilovy knihy chybí rok vydání. Při citování více publikací tohoto autora nelze 100% identifikovat použitý titul.

orientujeme dle porodní váhy a vitality. Za známky vitality je považována srdeční akce plodu (ASP), tepající pupečník, spontánní dýchání a spontánní pohyby (Čech, 2006, s. 148; Roztočil, 354-355).

V citaci Čechovy publikace je chybně před rokem 2006 umístěna zkratka s. pro slovo strana.

hrdly). Co se týká získaných vad děložních, řadíme zde např. submukózní myxomatózu a Aschermanův syndrom, který způsobuje vazivové srůsty v děloze (Čech, s. 2006, s. 149; Roztočil, 2008, s. 166-220)

1. Rozdílný typ písma užitý pro bibliografické citace.
2. Na konci bibliografických citací chybí interpunkce.
3. V poslední bibliografické citaci chybí údaje o místě vydání, rozsahu, ISBN, popř. vydání.

11) SCHOTT, Heinz. *Kronika medicíny*. 1. vyd. Překlad Zdeněk Bureš. Praha: Fortuna Print, c1994, 648 s. Edice Kronik. ISBN 80-858-7316-8

12) TRACHTOVÁ, Eva, Zdeněk HÁJEK, Karel MARŠÁL a Bedřich SRP. *Potřeby nemocného v ošetrovatelském procesu: pro posluchače lékařské fakulty*. 2. vyd. Brno: IDVPZ, 2001, 185 s. ISBN 80-701-3324-4

13) VÁŇOVÁ, Hana. *Praktická homeopatie*. Boiron, 2010

VIII. citacemi musí jít jednoznačně identifikovat použitý zdroj

Zcela nezbytné je bezchybně uvádět citace v textu i bibliografické citace, aby čtenář byl schopen 100% správně identifikovat použitý zdroj informací.

V textu je citace odkazující na publikaci Rheinwaldové z r. 1992, jež ale v soupisu literatury není uvedena. Nelze tak identifikovat použitý zdroj informací a lze jen spekulovat, zdali chybí bibliografická citace nebo došlo k překlepu v roce vydání buď v citaci nebo v bibliografické citaci knihy *Rodičovství není pro každého*. Vzhledem k citační metodě author-date je navíc chybně umístěn rok vydání ve všech bibliografických citacích

nebo štěstí a říká, že každý z nás je jimi natrvalo poznamenán (Matějček, 1996; Rheinwaldová, 1992).

O důležitosti rodičovských rolí by se mělo více mluvit, dodat jim větší vážnost a snažit se, aby rodičovské role zastávali lidé, kteří mají všechny předpoklady dokázat kvalitně vychovat lidskou bytost. Základem by mělo být učení se zdravého rodičovství od svých rodičů, právě Ti by měli být největším příkladem svým dětem. Dále také učitelé by měli předávat znalosti o rodičovství - to by se mělo vyučovat na všech školách, od mateřských až po vysoké školy.

Jedině když se podaří vychovat zdravé rodiče, tak ti budou schopni vychovat zdravé a šťastné děti a to je základ pro zdravou společnost (Rheinwaldová, 1997).

RHEINWALDOVÁ, E. *Jak vychovat šťastné dítě*. Praha : Motto 1997. 247 s. ISBN 80-85872-61-7.

RHEINWALDOVÁ, E. *Rodičovství není pro každého*. Praha : Motto 1993. 175 s. ISBN 80-901338-4-3.

IX. překlady cizojazyčných citátů uvádíme v textu

V případě, že v textu potřebujeme uvést doslovně myšlenku, která však byla publikována v cizojazyčném textu, mohou jednotlivé citační styly vyžadovat odlišný postup, ale obvykle se setkáme s tím, že v poznámkovém aparátu (poznámce pod čarou, poznámce na konci kapitoly apod.) nebo v závorce za přeloženým citátem uvedeme původní znění citátu. Dáváme tak možnost čtenáři případně si ověřit, že překlad nepozměnil smysl převzaté myšlenky. Citaci odkazující na bibliografickou citaci umístíme do vlastního textu za přeložený citát.

X. údaje převzaté odjinud než z původního zdroje dáváme do []

Jestliže námi citované dílo neobsahuje některý údaj do bibliografické citace, který považujeme za důležitý, můžeme jej zjistit z jiného dokumentu, ale pak jej musíme uvést v hranatých závorkách. Kupříkladu není-li v tištěné knize uveden rok vydání, ale my jej zjistíme z webových stránek vydavatele, můžeme jej v bibliografické citaci uvést, ale vždy jej umístíme mezi hranaté závorky. Dáváme tím čtenáři najevo, že za správnost příslušného údaje neručíme, protože nebyl obsažen v původním dokumentu, ale zjištěn odjinud.

Pokud jsme kupříkladu při citování rukopisu museli z jiných zdrojů převzít více údajů do bibliografické citace, tak je vkládáme do jedné dvojice hranatých závorek, pokud příslušný citační styl nevyžaduje jiný způsob.

Například v dokumentu není uvedeno místo vydání Brno a vydavatel Masarykova univerzita:

Chybně: [Brno]: [Masarykova univerzita]

Správně: [Brno: Masarykova univerzita]

Jestliže některý z údajů není dohledatelný, pozorně si přečteme citační pokyn, nestanovuje-li pro takový případ postup (např. některé styly v případě neznámého místa vydání požadují uvést s.l., tj. sine loco = bez místa).

citování není věda aneb jak tedy na to

Poté, co jsme se seznámili s hlavními termíny a pravidly, si nyní v jednotlivých krocích vysvětlíme, jak při citování postupovat. Nejdříve si na praktických příkladech vysvětlíme, jak parafrázovat a jak doslovně citovat, a kam v textu umísťovat citace. Následně si ujasníme základní kroky před vlastní tvorbou bibliografické citace, načež na příkladech vybraných typů dokumentů si ukážeme, jak byla příslušná bibliografická citace dokumentu vytvořena podle citačního stylu National Library of Medicine (NLM). Tento styl volíme s ohledem na skutečnost, že se jedná v medicíně o nejužšívanější citační styl.

I. jak parafrázovat

O parafrázování hovoříme tehdy, jestliže ve vlastním textu stručně a jednodušeji formulujeme myšlenku, která v citovaném zdroji byla prezentována podrobně. Parafrázování rozhodně neznamená, že bychom převzali původní myšlenku a jen v ní vyměnili některé ze slov. Výsledkem parafrázování musí totiž být naše vlastní zcela původní sdělení shrnující přebíranou myšlenku. Níže uvádíme několik příkladů parafrázování s příslušným komentářem, předtím však shrňme několik základních pravidel parafrázování:

- Ke každé parafrázi musíme přidat citaci odkazující na bibliografickou citaci, aby byl zřejmý původní zdroj informací.
- Parafrázi nijak graficky nedodlišujeme od ostatního textu a vždy ji opatříme citací.
- Bez ohledu na délku parafráze ji formulujeme tak, aby bylo čtenáři zcela zřejmé, kde parafráze začíná a kde končí (jakými způsoby viz níže příklady).
- Při parafrázování si dávejme pozor, abychom ve výsledku neopsali původní text, ve kterém jsme jen něco stylisticky pozměnili, nahradili slova synonymy apod. Než se dopustit tohot, raději původní text doslovně ocitujme.
- Delší parafráze je vhodnější v textu situovat jako samostatný odstavec.

V tomto příkladu sledujeme, jak autor jednou větou (modře zvýrazněno ve spodním obr.) parafrázuje odstavec (obr. nahoře), ve kterém se citovaný autor vyrovnával s určitou terminologií. Vzhledem k cíli parafráze, kterým je sdělit čtenáři autorství pojmu *proléčivo*, není v modře zvýrazněné větě jinými slovy stručněji sdělen obsah citovaného odstavce (kdo kdy jaký termín užíval), ale je v ní vyjádřen výsledek diskuse o daných pojmech. Jedná se o častý způsob parafrázování v biomedicínských a přírodovědných oborech.

Po formální stránce lze v celém odstavci sledovat příkladné parafrázování, kdy je evidentní, jedná-li se v textu o parafrázi nebo původní výroky autorů (zvýrazněno zeleně). Ve druhé větě červeně zvýrazněné spojení „Výzkumem prošly“ naznačuje dlouhodobější a nikoli jednorázové zkoumání, tj. míní se výzkumy různých odborníků. Následující dvě věty pak co nejdříve zmiňují autora příslušného termínu, čímž je ihned zřejmé, že se jedná o převzaté informace.

V neposlední řadě jsou všechny parafráze opatřeny citací (zde konkrétně číslicemi formou horního indexu). Pokud jde o to, zdali citace má být na konci parafráze nebo např. u příjmení citovaného autora, je třeba si toto zjistit v příslušném citačním stylu, který máme dodržovat.

Záměrné modifikování struktury známých léčiv za účelem zlepšení jejich terapeutické účinnosti nebo nalezení nových účinných látek stojí již delší dobu v popředí zájmu farmaceutických chemiků. V souvislosti s tím se v poslední době stále častěji setkáváme s termíny „prodrugs“, „umělé prekurzory léčiv“, „transportní formy léčiv“, „latentiated drugs“ apod. V češtině by bylo možno používat označení *proléčiva*, které je v dobrém souladu s běžně známými názvy, jako jsou proenzym a provitamín.

Proléčiva jsou především synteticky připravené látky, mnohé z nich byly objeveny spíše náhodou než cíleným návrhem. Výzkumem prošly i v přírodě se vyskytující *proléčiva*, např. fytoestrogeny a jejich preventivní vliv na vznik nádorů⁷. Termín „*proléčivo*“ zavedl A. Albert v roce 1958, když definoval *proléčivo* jako každou látku, která podléhá biotransformaci před tím, než získá farmakologický účinek⁸. V roce 1959 N. J. Harper definoval tzv. „*drug latentiation*“ jako chemickou modifikaci biologicky aktivní sloučeniny vytvořenou novou molekulou, která *in vivo* uvolní původní biologicky aktivní látku⁹. Termín „*drug latentiation*“ tak lze vlastně chápat jako design transportních forem léčiv, neboť navázaná specializovaná netoxická chránící skupina dočasně měnila nebo eliminovala nežádoucí vlastnosti mateřského léčiva. Do českého vědeckého prostředí byl pojem *proléčivo* zaveden prof. K. Palátem a jeho spolupracovníky v 80. letech 20. století¹⁰.

text obsahující parafrázi původního textu

tem that has developed to inform the brain about the current energy balance state” (6).

Over the past 40 years, sleep duration in the U.S. population has decreased by 1 to 2 hours (7–10). The proportion of young adults sleeping fewer than 7 hours per night has more than doubled between 1960 and 2001–2002 (from 15.6% to 37.1%) (7–10). The effect of sleep curtailment on the control of appetite and food intake is not known. Because of the well-documented associations between sleep and food intake (1, 2), we sought to determine whether sleep duration influences the daytime profiles of leptin and ghrelin.

Twelve healthy men (mean age [\pm SD], 22 ± 2 years); mean body mass index [\pm SD], 23.6 ± 2.0 kg/m²) who did not smoke or take any medications participated in the study. All of the men were within 10% of ideal body weight and had regular nocturnal time in bed of 7 to 9 hours. We excluded persons who had traveled across time zones less than 4 weeks before the study.

tended time in bed. Average weight did not change over the time period separating the 2 study conditions (75.2 kg in the sleep restriction condition vs. 75.4 kg in the sleep extension condition; $P > 0.2$). We obtained blood samples at 20-minute intervals from 8:00 a.m. to 9:00 p.m. after 2 consecutive nights of 10 hours in bed (10:00 p.m. to 8:00 a.m.; sleep extension) and after 2 consecutive nights of 4 hours in bed (1:00 a.m. to 5:00 a.m.; sleep restriction). Sleep was recorded every night. For both extension and restriction conditions, each overnight stay began at 7:00 p.m. with a standard hospital dinner, and the first overnight stay ended after breakfast, which was served at 8:00 a.m. We instructed the participants not to deviate from their usual eating habits between breakfast and dinner, but

and 3 hours and 53 minutes when the men spent 4 hours in bed ($P < 0.01$). When spending 4 hours in bed, the participants had mean leptin levels that were 18% lower (2.1 ng/mL vs. 2.6 ng/mL; $P = 0.04$) (Figure 1, part A) and mean ghrelin levels that were 28% higher (3.3 ng/mL vs. 2.6 ng/mL; $P = 0.04$) (Figure 1, part B) than when the participants spent 10 hours in bed. The ratio of the concentrations of orexigenic ghrelin to anorexigenic leptin increased by 71% (CI, 7% to 135%) with 4 hours in bed compared with 10 hours in bed. Sleep restriction relative to sleep extension was associated with a 24% increase in hunger ratings on the 10-cm visual analogue scale ($P < 0.01$) and a 23% increase in appetite ratings for all food categories combined ($P = 0.01$) (Figure 1, parts C and D, and Table 1). The increase in appetite tended to be greatest for calorie-dense foods with high carbohydrate content (sweets, salty foods, and starchy foods: increase, 33% to 45%; $P = 0.06$) (Table 1). The increase in appetite for fruits and vegetables was less consistent and of lesser magnitude (increase, 17% to 21%) (Table 1). Appetite for

původní text

2004). Tyto závěry poukazují na možnost ovlivnění hladin ghrelinu akutním nedostatkem spánku a ovlivnění hladin leptinu chronickým nedostatkem spánku (Spiegel et al., 2004a), což může mít potenciálně významné terapeutické využití do budoucna.

Spiegel et al. (2004b) dále sledovali změny leptinu a ghrelinu a současně zaznamenávali pocit hladu a chuti na jídlo u 12 mužů po 2 dnech se 4 hodinami spánku a dalších 2 dnech s 10 hodinami spánku, přičemž účastníci studie dostávali identickou stravu, aby byl zachován stejný energetický příjem. Výsledkem mezi dvěma dny byl pokles leptinu o 18 %, vzestup ghrelinu o 28 % se signifikantně vyšším hladem (o 24 %) a zvýšenou chutí k jídlu, a to zejména na energeticky vydatná jídla s vysokým podílem polysacharidů typu sladkostí, slaných pokrmů, pečiva a výrobků z obilovin. Preferenci tučných jídel při nedostatečném spánku naopak uváděli účastníci čínské studie se signifikantně vyšším celkovým energetickým příjmem při délce spánku kratší než 7 hodin (Leung et al., 2009).

text obsahující parafráze původního textu

Cílem parafráze ve druhém příkladu je shrnout více informací, které jsou obsaženy v různých částech původního textu (obr. vlevo). Pro lepší orientaci jsou v textu původním i v tom parafrázujícím barevně zvýrazněny příslušné související pasáže.

Pokud se jedná o určení počátku a konce parafráze, i v tomto příkladu je vše podáno přehledně. Parafráze začíná příjmením parafrázovaného autora a zároveň citací, po níž následuje příslušné sdělení rozdělené do dvou na sebe logicky navazujících vět. Ukončení parafráze druhou větou v odstavci je pak zřejmé z poslední věty obsahující informace z jiné publikace.

Třetí příklad představuje parafrázi, v jejímž případě lze hovořit také jako o summarizaci. Ve srovnání s předchozím příkladem je zde prezentované shrnutí původního textu nejen rozsáhlejší, ale i detailnější vzhledem k řadě specifických dat.

Po formální stránce si nelze nevšimnout, že v závěru textu (viz modře zvýrazněná část) dochází k přechodu od parafráze/sumarizace k doslovnému citování. Autoři se tak vyhýbají případnému autoplagiátorství, kterého by se - jak již víme z úvodní části tohoto materiálu - dopustili stylistickou úpravou svého původního výroku. Vzhledem k tomu, že autoři zahájili parafrázi citací a ukončili ji přechodem do uvozovkami vymezeného doslovného citátu, přičemž vše uvedli v jednom odstavci, zjevně a přehledně oddělili pasáž s převzatými informacemi od ostatního textu.

lování nebo naopak přihoršování odpovědí, a soubor, který odpovídal upřímně, měl logicky skóre mezi souborem, který zdůrazňoval dobré stránky, a souborem, který se stavěl do mírně horšího světla.

V naší vlastní práci (Preiss et al., 2006) jsme zjistili podobné výsledky - srovnávány byly tři soubory lišící se motivací - soubor nazvaný Mise, skládající se z vojáků před odchodem do zahraničních vojenských operací (N = 974) a vysoce motivovaných k sociálně žádoucímu chování, soubor psychiatrických pacientů dobrovolně hospitalizovaných a soubor zdravých osob, u kterých byl dotazník temperamentu a charakteru (TCI) sejmuto jako dobrovolný nehonoraný akt. Všechny pokusné osoby zároveň vyplnili 12položkový Lži skóre z Eysenckových osobnostních dotazníků. U souboru vojáků měl Lži skóre všechny vztahy k temperamentovým i charakterovým dimenzím signifikantní ($r = -0,28$ až $0,39$; $p < 0,001$). U souboru hospitalizovaných psychiatrických pacientů (N = 138) koreloval L skóre negativně s Vyhledáváním nového a pozitivně se Závislostí na odměně, Sebeřízením a Spoluprací. U kontrol (N = 130) ani jedna z korelací mezi L a sedmi dimenzemi TCI nebyla statisticky významná, ani jedna z korelací se hranicí významnosti neblížila, s maximální korelací $r = -0,12$ ($p = 0,239$) mezi Sebeopřesazením a Lži skórem. Zjistili jsme tedy, že v případě dobrovolné psychiatrické léčby je možnost ovlivnění výsledků TCI sociální žádoucností podstatně menší než v situaci výběru. Výsledky studie jsme tehdy interpretovali jako „potřebu kontroly vlivu sociální žádoucnosti na výsledky TCI především v situacích, kdy je výsledek vyšetření nějakým způsobem pro propaganda důležitý“.

Paulhusův dotazníkový nástroj - Balanced Inventory of Desirable Responding (BIDR) je nejpoužívanější nástroj pro měření vytváření sociálně žádoucího dojmu a oproti jiným

II. jak doslovně citovat

V tomto případě narozdíl od parafrázování doslovně citujeme původní zdroj, tj. musí jít o přesnou kopii původního znění. Jedná se o způsob citování, který je obvyklý především v humanitních oborech. Předtím, než si na konkrétních příkladech ukážeme, jak doslovně citovat, shrňme si několik základních pravidel:

- V případě citování cizojazyčného dokumentu - pokud citační styl nevyžaduje jinak - uvedeme v textu překlad citátu s tím, že v poznámce pod čarou nebo v závorce za citátem uvedeme původní znění.
- Doslovný citát musí být vždy nějakým způsobem uveden do kontextu, aby čtenáři byl zcela jasný účel jeho použití.
- Doslovný citát musí být graficky odlišen od původního textu, pročež jej umístíme do uvozovek a umožňují-li to příslušná pravidla (citační styl, pokyn o formální úpravě textu apod.), píšeme jej kurzívou, jiným typem písma apod.
- Citáty dlouhé na více než 4-6 řádků se obvykle píšou odlišnou velikostí či typem písma v samostatném odstavci.

První příklad představuje doslovné citování delšího původního textu. Citační styl - a nejinak tomu bylo i v tomto případě - obvykle v těchto případech doporučují umístit citát do samostatného odstavce psaného jinou formou/velikostí písma.

výzkumy zabývající se výskytem mobbingu, protože jasně definuje kritéria, které musí negativní chování na pracovišti splňovat, aby je bylo možné označit za mobbing. Podle této definice mobbing/šikana na pracovišti znamená:

„obtěžování, urážení, sociální vylučování osoby nebo negativní ovlivňování výkonu práce této osoby. Aby bylo možné označit určitou aktivitu, interakci nebo proces za šikanu (nebo mobbing), musí se takové jednání vyskytovat opakovaně a pravidelně (např. jednou týdně) a po určitý časový úsek (např. po dobu šesti měsíců). Šikana na pracovišti je eskalující proces, v jehož průběhu je napadená osoba zatlačena do podřízené pozice a stává se terčem systematických negativních sociálních aktů. Konflikt nemůže být označen za šikanu, pokud se jedná o ojedinělý incident nebo pokud konflikt vzniká mezi dvěma stranami přibližně stejně „sily“.“ [Einarsen et al. 2003: 15]

Jak je z uvedené definice patrné, za mobbing je obecně považováno takové negativní chování na pracovišti, které je charakteristické následujícími znaky: opakovaností, dlouhodobostí, eskalací a mocenskou asymetrií mezi původcem

Stejně musí být cíl sledován při hodnocení výkonu žáka. Jestliže při ověřování cíle v tomto případě je položena žákovi otázka „Co bylo příčinou Velké francouzské revoluce“, žák nemusí podávat vysvětlení, ale může být prověřováno (a hodnoceno) zapamatování.

Učitel tedy musí správně stanovit cíl, dedukovat jeho zařazení v tabulce a stejně postupovat v případě instrukčních cílů a hodnocení. Pokud všechny cíle směřují do jedné buňky v tabulce, podařilo se učitelům dosáhnout optimální koherence cílů (a také optimální účinnosti). V opačném případě je učitel při práci s tabulkou ihned patrné, které instrukce nesměřují k realizaci edukačního cíle. Při správném použití tabulky by tedy nemohlo docházet k tomu, co je dosud velmi časté v naší současné praxi, kdy si učitel stanoví cíl „žák vysvětlí příčiny VFR“, avšak vše vysvětluje učitel, žák si má pouze zapamatovat fakta a je hodnocen za jejich reprodukci, tj. vše je v 1A, pouze cíl je ve 2B.

původní text

Obsahovou validitu jsme zkoumaly pouze v jediném aspektu: ve shodnosti cílového zaměření otázek s kritérii hodnocení odpovědí. Vycházely jsme z předpokladu, že v nejabstraktnější úrovni pedagogické práce s obsahem jde o to, aby hodnocení co nejlépe podporovalo dosažení cíle, tzn. že jeho kritéria musí cílům odpovídat. Tuto shodnost jsme vyhodnocovaly v kategoriích revize Bloomovy taxonomické tabulky. Jak uvádí Hudecová: „Učitel... musí správně stanovit cíl, dedukovat jeho zařazení v tabulce, a stejně postupovat v případě instrukčních cílů a hodnocení. Pokud všechny cíle směřují do jedné buňky v tabulce, podařilo se učitelům dosáhnout optimální koherence“ (Hudecová, 2004, s. 282). Plné shody cíle s kritérii hodnocení bylo však v případě usuzovacích otázek dosaženo pouze v jednom případě z šesti (v 16,7 %) na rozdíl od otázek paměťových, které naopak vykazovaly stoprocentní shodu (tab. 3 a 4).

text obsahující doslovný citát původního textu

V tomto příkladu doslovného citování vidíme, že mezi textem citujícím (vlevo) a textem citovaným (vpravo) nejsou v podstatě rozdíly, tj. jedná se o citát, nikoli parafrázi. V tomto případě se autorky rozhodly pro doslovné citování formou přímé řeči, kterou řádně vymezily uvozovkami a navíc i graficky odlišily použitím kurzívy. Přesto lze mít k tomuto citátu několik poznámek:

1. Vzhledem k citační metodě author-date autorky nevhodně vytvořily citaci, neboť zazní-li ve větě příjmení autora, umísťujeme rok vydání za ně. V tomto případě tedy autorky neměly umísťovat citaci za citát, ale na začátek věty. Díky ukončení citátu uvozovkami je totiž dostatečně zřejmé, kde citát končí a kde pokračuje původní text autorky.
2. Autorky v citátu správně nahradily slovo *tedy* výpustkou, tj. třemi tečkami (v praxi se můžeme setkat i s uvedením tří teček v oblých/hranatých závorkách). Naproti tomu však nepoužily výpustku na konci citátu, aby jí nahradily vypuštěnou část (*a také optimální účinnosti*).

Po zapracování výše uvedených poznámek by tedy text zněl:

Jak uvádí Hudecová (2004, s. 282): „Učitel ... musí správně stanovit cíl, dedukovat jeho zařazení v tabulce, a stejně postupovat v případě instrukčních cílů a hodnocení. Pokud všechny cíle směřují do jedné buňky v tabulce, podařilo se učitelům dosáhnout optimální koherence ...“

být především zaměřena na rozvíjení dovedností a schopností estetické percepce, která zatím nemá vůbec vypracovanou ucelenou koncepci.

Proto považujeme za aktuální zabývat se výzkumem ontogenetických zákonitostí estetického vnímání právě v období, kdy se intenzivně formuje osobnost mladého člověka, tj. mezi 10 a 20 roky s cílem zjistit, jak vyvíjející se osobnost postupně proniká do formální a obsahové stránky výtvarného malířského díla, jak se zmocňuje jeho umělecké stránky, co na ni v díle působí, které typy výtvarných malířských děl jsou aspoň relativně invariantní z hlediska doby, které naopak podléhají módě atd.

Psychologie umění v tomto hledání nemůže v žádném případě nahrazovat uvědomělou analýzu toho, co je umění, krása, jaké jsou funkce

neopírá o přímé výzkumné zjištění, ale o kritérium, které je stanoveno spíše na základě teoreticko-kritické analýzy.

Souhlasíme s těmi autory (S. L. Rubinštejn, 1973, E. Panofski, 1955, R. Ingarden, 1958, S. Ch. Rappoport, 1978 a další), kteří estetické vnímání chápou jako složitý mnohaúrovňový a mnohafázový akt, který zahrnuje jednak vlastní percepci, jednak konfrontaci zobrazeného se zkušeností a s ideálem, jednak vlastní intelektuální a emocionální hodnotící procesy. Můžeme dále říci, že estetické vnímání probíhá tehdy, když subjekt zaujímá vztah přijetí nebo odmítnutí, když se pokouší zhodnotit, jak je dílo

nizátor vědeckého života v této oblasti zkoumání.

I když vlastní přínos práce je ve výzkumu, přináší také úvodní teoretická část knihy mnoho informací. Stručně jsou zde charakterizována teoretická a metodologická východiska psychologie umění a nastíněny koncepce předních autorů.

Protože monografie si klade za úkol „zabývat se výzkumem ontogenetických zákonitostí estetického vnímání právě v období, kdy se intenzivně formuje osobnost mladého člověka, tj. mezi 10 a 20 roky s cílem zjistit, jak vyvíjející se osobnost postupně proniká do formální a obsahové stránky výtvarného malířského díla, jak se zmocňuje jeho umělecké stránky a co na ni v díle působí...“ (s. 13), věnuje se dále autor estetickému vnímání, které zkoumá jako psychologický problém, ukazuje na jeho vývoj i metodologické otázky jeho výzkumu. Ve shodě s mnoha autory chápe J. Kuric estetické vnímání jako „složitý mnohaúrovňový a mnohafázový akt, který zahrnuje jednak vlastní percepci, jednak konfrontaci zobrazeného se zkušeností a ideálem, jednak vlastní intelektuální a emocionální hodnotící procesy“ (s. 244).

Z těchto teoretických východisek interpretuje autor své výsledky, které získal dlouhodobým výzkumem (šetření v roce

původní text

text obsahující doslovný citát původního textu

Další možností doslovného citování je namísto přímé řeči formulovat větu tak, aby v ní doslovný citát plynule navazoval na náš vlastní výrok. Všimněme si, autor při prvním citování z původního textu (obr. vlevo) podle potřeby vynechal v doslovném citátu část věty, ale narozdíl od autorek v předchozím příkladu řádně použil výpusťku (obr. vpravo). Druhý citát pak řádně končí interpunkcí, neboť jí končil i původní text.

Na vysvětlenou doplňme, že citace připomínající citování podle citační metody author-date neobsahují rok vydání proto, že příklad je převzat z recenze konkrétní knihy, tj. citovaný zdroj je znám.

III. kam umístit citace?

Výše jsme již zmínili, že citační styly se od sebe vzájemně odlišují, což se může promítnout i do pozice v textu, v níž má být umístěna citace. V praxi se tak můžeme setkat s tím, že některé citační styly obsahují ukázkou textu, z níž je patrné umístění citací (např. The Chicago Manual of Style, s. 678), zatímco jiné jen slovně doporučí, za jaké obvyklé nebo obdobné výrazy se citace má umístit (např. The ACS Style Guide, s. 290). Mnohdy se může stát i to - a platí to zvláště při publikování v časopisech - že umístění citace v textu není v pokynech pro autory nijak specifikováno a autor se prostě musí podívat, jak v předchozích číslech příslušného časopisu citovali jiní autoři, a jejich způsob citování následovat.

Určit tedy jednoznačně vhodnou pozici pro citaci je tedy problematické, přesto lze z různých odborných textů vysledovat některé opakující se postupy. Pokusme se je vyjmenovat a demonstrovat na následující ukázce:

Již v roce 1989 tým Jamese Kecka (1989) prokázal, že odbourávání polycyklických aromatických uhlovodíků s vysokou molekulovou hmotností (VMH PAU) může být urychleno přidáním nesespecifických zdrojů uhlíku. Bylo vypořádáno, že přírodní organické látky stimulují rozkládání pyrenu (Holman et al., 2002) a urychlují odbourávání VMH PAU v půdě kontaminované kreozotem (Bengtsson and Zerhouni, 2003). Někteří vědci (Ogunseitana et al., 1991; Ogunseitana and Olson, 1993; Tittle et al., 1995) navrhují použít zdrojů uhlíku, které jsou rozpustné ve vodě a jsou relevantní pro metabolismus VMH PAU, např. ftalát a salicylát. Tým prof. Ogunseitana (1991) ve své studii dokládá, že „salicylát přidávaný do půdních vzorků, které byly naočkovány bakteriemi degradujícími naftalen, zjevně rozšířil výskyt genetických determinantů degradátorů naftalenu v komunitě těchto bakterií“, a to po dobu, která může být v souladu s periodou, během které může dojít k urychlenému odbourávání. Přidání salicylátu do půdy bylo také použito k tomu, aby byla v aktivním stavu udržena populace bakterií, kterými byla půda naočkována (Colbert et al., 1993a, 1993b; Riser-Roberts, 1998).

zazní-li ve větě příjmení autora, umístěte za ně citaci

V červeně zvýrazněných větách se setkáváme s typickou podobou citace v rámci citační metody author-date - citace je tvořena pouze rokem vydání, protože mu předchází příjmení autora. Pokud bychom autora v citaci uvedli, dojde k duplikování slova, např.: „... tým Jamese Kecka (Keck, 1989) prokázal ...“, což je zbytečné, neboť i z varianty „... tým Jamese Kecka (1989) ...“ je čtenář schopen identifikovat citovanou publikaci.

Uvedené pravidlo obvykle platí i pro číselné citace (citation-sequence, citation-name nebo průběžné poznámky), ale jak ukazuje příklad parafrázování na s. 13, ne vždy tomu tak musí být. Proto při užívání těchto tří citačních metod je nezbytné si zjistit, zdali citační styl specifikuje umístění citace v textu a není-li tomu tak, je-li to vyzorovatelné z předchozích publikací.

je-li ve větě vyjádřeno autorství jinak než příjmením, umístěte za ně citaci

Předchozí pravidlo platí i v případě, že autorství je vyjádřeno jiným výrazem než příjmením. V zeleně zvýrazněné pasáži je takovým výrazem spojením „někteří vědci“, jež se od předchozí situace liší tím, že zastřešuje vícero publikací napsaných různými autory. V praxi se můžeme setkat i s neživotnými tvary typu „předchozí studie“, „dřívější výzkumy“, za nimiž bývá umístěna citace. A podobně jako u předchozího pravidla, i toto obvykle platí pro citování podle metody author-date s tím, že při citování číselnými metodami může být umístění citace vyžadováno až na konci parafráze/dosloveného citátu.

není-li ve větě vyjádřeno autorství, umístěte citaci na konec parafráze/citátu

Neobsahuje-li věta příjmení autora či jeho vyjádření jiným způsobem (viz předchozí pravidlo), umístíme citaci na konec parafráze/citátu. Všimněme si, že v první modře vyznačené větě je citace umístěna v polovině věty za slovem *pyrenu* a další citace na konci věty po slově *kreozotem*. Věta je tedy tvořena dvěma parafrázemi, u nichž je umístěním citací sděleno čtenáři, z které publikace je dana myšlenka převzata. U druhé modře vyznačené věty se jedná o parafrázování sdělení (v tomto případě popis výzkumné metody), které zaznělo ve více publikacích. Namísto aby autor tutéž myšlenku opakoval vždy s citací na příslušnou publikaci, uvádí ji jednoduše pouze jednou s citací na všechna citovaná díla naráz. Jak z uvedených pravidel vyplývá, umístění citace má za cíl sdělit čtenáři, že příslušná myšlenka je převzata z jiného zdroje. Je proto nezbytné při psaní odborného textu formulovat a strukturovat věty tak, aby čtenáři bylo vždy zřejmé, kde začíná a kde končí převzatá myšlenka. Vodítkem k vhodnému postupu slouží v tomto materiálu právě výše uvedené příklady parafrázování a citací s příslušnými komentáři na předchozích stranách.

Jdeme na to! Jdeme citovat!

Po předchozí teoretické masáži je na čase si na konkrétních příkladech vysvětlit, jak k textu s citacemi vytvořit příslušné bibliografické citace. Nejdříve si shrneme několik zcela základních pravidel a poté na příkladech různých citovaných dokumentů si názorně vysvětlíme, jak byla bibliografická citace vytvořena a proč při její tvorbě bylo konkrétním způsobem postupováno. Ve všech příkladech si ukážeme postup při citování podle citačního stylu NLM.

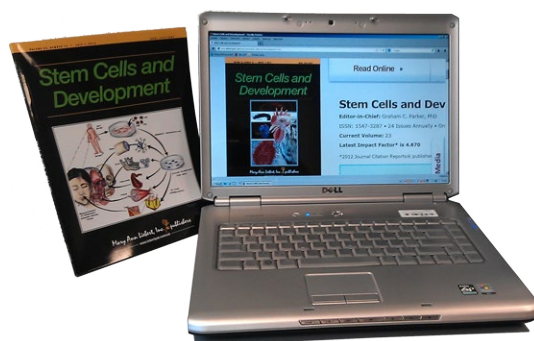
I. ujasněte si typ citovaného dokumentu

V první řadě je třeba si uvědomit, jaký typ dokumentu vlastně citujeme. Jinak totiž můžeme v pokynech citačního stylu jen těžko identifikovat vzor, podle něhož máme vytvořit bibliografickou citaci. Běžně asi nikdo nebude mít vážnější potíže s rozpoznáním tištěné knihy, článku v časopise nebo příspěvku ve sborníku, ale složitější už to pro někoho může být v případě online dokumentů, videí na internetu apod. Proto na následujících stranách jsou představeny různé typy dokumentů s názornou demonstrací, z jakých jejich částí byly údaje do bibliografické citace převzaty. Názorně by to mělo pomoci ujasnit si, čím se jednotlivé typy dokumentů vyznačují.

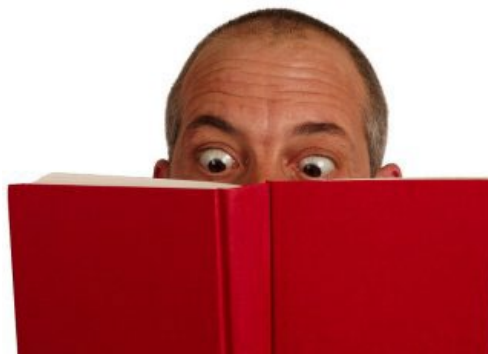
II. uvědomte si formu citovaného dokumentu

Jakmile si uvědomíme, jaký typ dokumentu vlastně máme před sebou, musíme si ujasnit, v jaké formě ten dokument je. Je tištěný? Je na CD? Je na DVD? Je to dokument na Internetu? Neboli jakou formu má TO, na čem jsou ty informace uloženy?

III. nalezněte příslušný vzor bibliografické citace

Po identifikaci typu a formy dokumentu, vyhledáme v citačních pokynech příslušný vzor bibliografické citace. Přitom je třeba postupovat skutečně pozorně, protože některé citační styly mnohdy odlišují různé varianty publikací. Kupříkladu citační styl NLM rozlišuje, jestli se jedná o článek s jedním autorem, více autory, institucemi jako autory, různými kombinacemi fyzických a právnických osob jako autory atd.

IV. citování není věda, prostě ty údaje jen opište

V kurzech o citování se při opravách úkolů nejčastěji setkáme s tím, že studenti jsou při vlastní tvorbě bibliografické citace nepozorní. Přestože mají k dispozici vzor bibliografické citace, místo čárky napíší tečku nebo naopak, za interpunkcí nepíší mezeru apod. Citování skutečně není věda, jen to chce být pozorný a prostě údaj po údaji podle vzoru napsat vlastní bibliografickou citaci.

knih

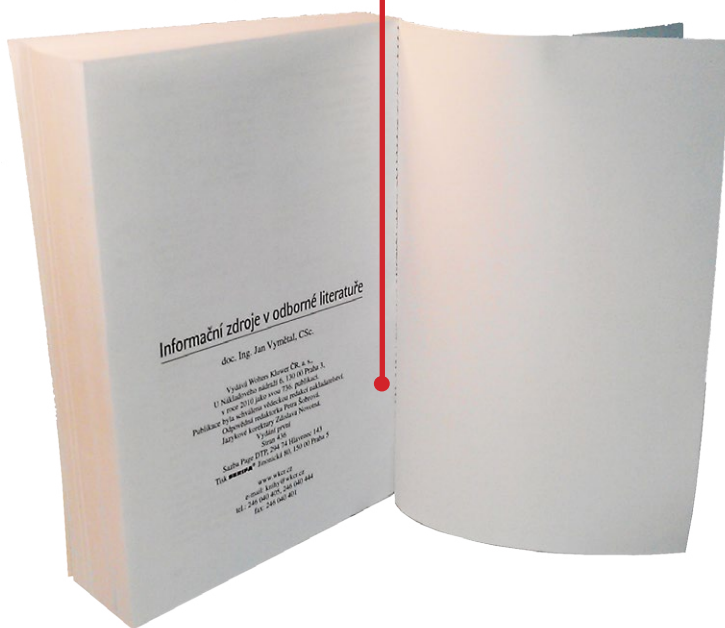
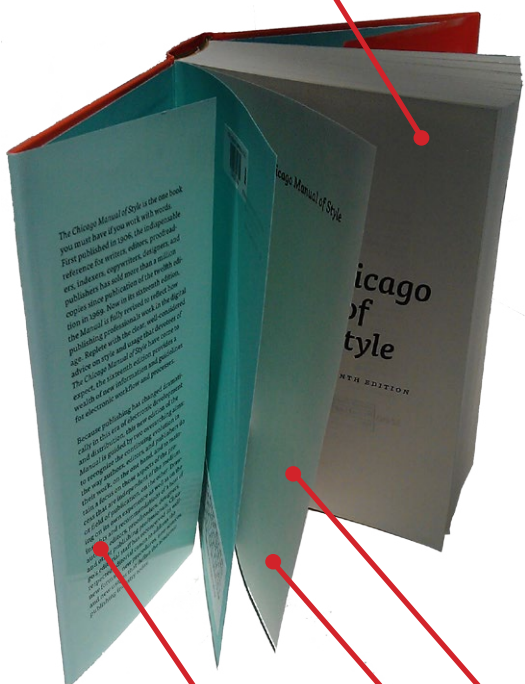
Než-li si ukážeme, jak vytvořit bibliografickou citaci knihy, ujasněme si, z kterých částí se kniha skládá a v jakém pořadí z nich přebíráme údaje do bibliografické citace.

1. Titulní strana/rub titulní strany

V prvé řadě přebíráme údaje z titulní strany knihy. V případě, že některý není uveden, hledáme jej na *rubu titulní strany*.

2. Tiráž

Tiráž bývá umístěna na rubu titulní strany knihy nebo na jejím konci. Tiráž obsahuje informace, jako jsou autor, název, vydavatel apod. včetně technických informací o sazbě a tisku publikace atd.

3. Obálka

Z obálky (u měkké vazby je součástí desek) převzme údaje v případě, že nebyly uvedeny na titulní straně, jeho rubu nebo tiráži.

4. Patul

Z něj přebíráme údaje v případě, že nebyly uvedeny na titulní straně, jeho rubu, tiráži nebo obálce.

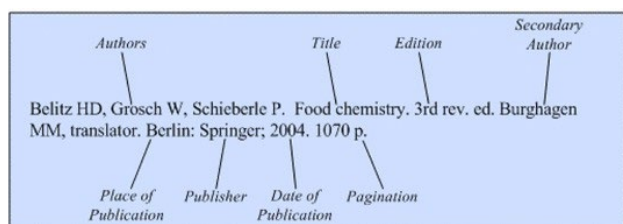
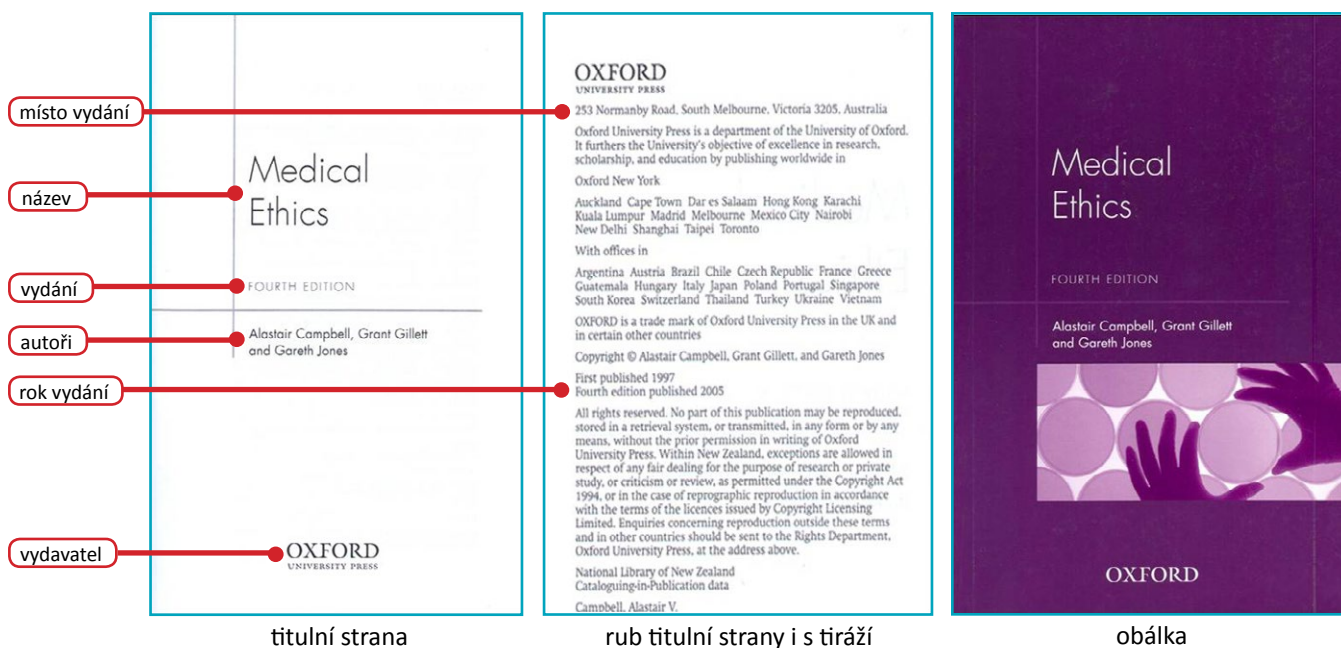
5. Předšádka

Obvykle neobsahuje žádné informace, slouží ke spojení knižních desek s knižním blokem.

bibliografická citace tištěné knihy

V návaznosti na výše uvedené již nyní víme, že při tvorbě bibliografické citace musíme nejdříve údaje do bibliografické citace hledat na titulním listu. Nebude-li tam nějaká informace uvedena, podíváme se postupně (v tomto pořadí) na rub titulního listu, do tiráže, na obálku, do zbývajících částí knihy (prolistujeme knihu, neobsahuje-li například informaci v ediční poznámce, v úvodu apod.).

Níže je zobrazeno, z kterých částí knihy byly údaje do bibliografické citace převzaty a jak podle vzoru byla bibliografická citace vytvořena. Zcela dole je popis vytvoření bibliografické citace. U příkladů dalších dokumentů již popis neuvádíme, ale pouze v komentářích vysvětlujeme případná specifika příslušné bibliografické citace.

vzor v pokynech citačního stylu NLM

Campbell A, Gillett G, Jones G. Medical ethics. 4th ed. South Melbourne (AU): Oxford Univ. Press; 2005. xii, 312 p.

výsledná bibliografická citace knihy

Postup vytvoření bibliografické citace

1. Jedná se o tištěnou knihu, tudíž jsme v citačním stylu našli příklad bibliografické citace tištěné knihy.
2. V citačním stylu jsme se pozorně seznámili s pokyny k jednotlivým údajům, z nich jsme zjistili, že např. údaj o vydání se píše zkráceně, že v údaji o místu vydání se za méně známá města má uvést v oblých závorkách zkratka státu apod.
3. Poté jsme z knihy postupně údaj po údaji opsali, přičemž v první řadě jsme je zjišťovali na titulní straně, v případě nenalezení jsme je hledali na jejím rubu. Obálku jsme tedy nakonec pro tvorbu bibliografické citace nepotřebovali. V případě rozsahu stran jsme uvedli poslední číslovanou stranu; protože v knize bylo dvojí číslování stran (římskými x arabskými čísly), uvedli jsme obojí.
4. Při psaní jednotlivých údajů jsme si dávali pozor, abychom je od sebe oddělili interpunkcí přesně podle vzoru.
5. V případě místa vydání jsme podle pokynu o světově méně známých městech přidali za město jeho stát.

bibliografická citace online knihy

V případě citování online knihy se ve srovnání s tištěnou struktura bibliografické citace příliš neliší, respektive obsahuje ty stejné údaje jako tištěná kniha a navíc údaje o typu dokumentu, datu citování a webovou adresu, na níž je online kniha dostupná. Přesto citování online dokumentů, tj. nejen knih, často přináší různá úskalí zejména při dohledávání chybějících údajů v knize. Ukažme si nyní dva příklady, z nichž první představuje bezproblémové vytvoření bibliografické citace, zatímco ten druhý přináší hned vícero otázek.

příklad 1 - bezproblémová citace

název → Understanding CHEMISTRY

autor → CNR Rao

rok vydání → c2010

vydavatel → World Scientific

místo vydání → Hackensack, NJ

titulní strana

rub titulní strany i s tiráží

Authors	Type of Medium	Title	Place of Publication	Publisher
Merlis M, Gould D, Mahato B.	[Internet]	Rising out-of-pocket spending for medical care: a growing strain on family budgets	New York	Commonwealth Fund;
2006 Feb [cited 2006 Oct 2].		23 p.		Available from: http://www.cmfwf.org/usr_doc/Merlis_risingoopsending_887.pdf
Date of Publication	Date of Citation	Extent	Availability	

vzor v pokynech citačního stylu NLM

Rao, CNR. Understanding chemistry [Internet]. Hackensack (NJ): World Scientific; c2010 [cited 2014 Jun 25]. xii, 300 p. Available from: <http://site.ebrary.com/lib/masaryk/docDetail.action?docID=10422534>

výsledná bibliografická citace online knihy

Postup vytvoření bibliografické citace

1. Jedná se o online knihu, a proto jsme v citacím stylu vyhledali příslušný příklad bibliografické citace.
2. Stejně jako u tištěné knihy i u té online jsme postupně podle vzoru přebírali příslušné údaje jeden po druhém, přičemž primárně jsme je hledali na titulní straně a v případě nenalezení na jejím rubu. I tentokrát nám tyto dvě strany postačily k získání všech potřebných údajů.
3. Protože na titulní straně byly jako místa vydání pouze názvy států, museli jsme název města získat z rubu titulního listu, přičemž vzhledem ke stejné typografii názvů států jsme uvedli prvně uvedený stát a jemu příslušné město.
4. Protože je v knize pouze rok copyrightu, je před ním uvedeno písmeno c.
5. Oproti citaci tištěné knihy jsme uvedli údaje o typu dokumentu, datu citování a webovou adresu, na níž jsme měli knihu zpřístupněnou a kterou jsme zkopírovali z řádku URL internetového prohlížeče.

příklad 2 - problémová citace

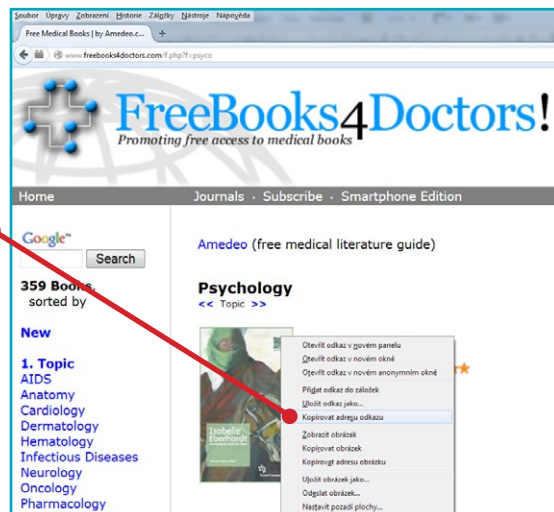
V tomto příkladu se jedná o situaci, s níž si ne každý musí vědět rady, protože se chystáme vytvořit bibliografickou citaci knihy, která je dostupná jako dokument PDF na webové stránce, přičemž ne všechny údaje jsou dohledatelné. Ukažme si proto krok po kroku, jak v takových případech postupovat.

krok 1 - otevřeli jsme stránku s online knihou

Na webové stránce je formou obrázku obálky odkaz na knihu ve formátu PDF. V tuto chvíli si ihned pro potřeby plánované bibliografické citace poznamenejme datum, kdy jsme dokument stáhli, a webovou adresu dokumentu. Zdůrazněme, že se nejedná o webovou adresu, která je zobrazena v řádku URL internetového prohlížeče, ale kterou jsme získali kliknutím pravého tlačítka myši na obrázek a zvolením možnosti *Kopírovat adresu odkazu* a poté zkopírovanou adresu vložili (CTRL+V) do dokumentu, ve kterém bibliografickou citaci vytváříme, tj. uvádíme konkrétní adresu souboru s online knihou.

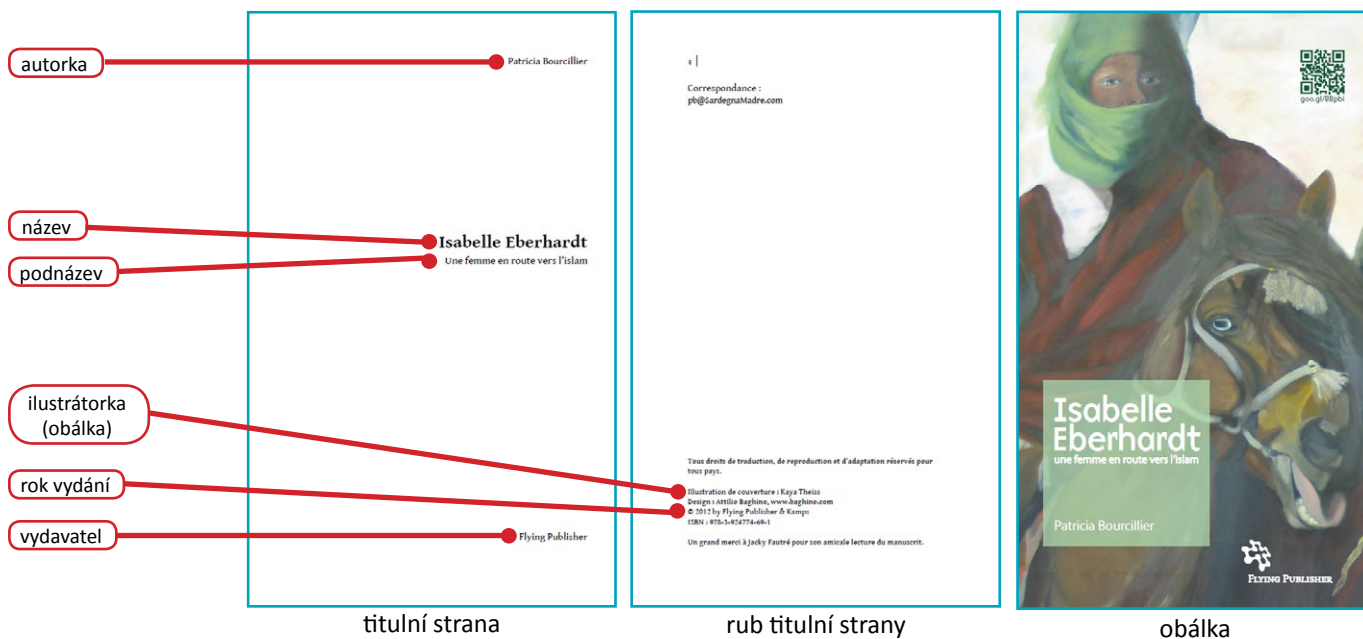
Pro bibliografickou citaci jsme tedy získali tyto údaje:

- typ dokumentu: [Internet]
- datum zobrazení/citování dokumentu: [cited 2014 Jun 26]
- webová adresa: <http://www.freebooks4doctors.com/link.php?id=1699>

krok 2 - otevřeme knihu a sestavíme z dostupných údajů citaci

Následně jsme z příslušných částí online knihy převzali údaje do bibliografické citace vyjma místa vydání, které v knize nebylo nikde uvedeno (viz níže v bibliografické citaci zeleně zvýrazněná část).

Authors	Type of Medium	Title	Place of Publication	Publisher
Merlis M, Gould D, Mahato B.	Rising out-of-pocket spending for medical care: a growing strain on family budgets [Internet].	New York: Commonwealth Fund; 2006 Feb [cited 2006 Oct 2]. 23 p. Available from: http://www.cmwf.org/usr_doc/Merlis_risingoopsending_887.pdf		
Date of Publication	Date of Citation	Extent	Availability	

vzor v pokynech citačního stylu NLM

Bourcillier, P. Isabelle Eberhardt: une femme en route vers l'islam [Internet]. Theiss K, illustrator. : Flying Publisher; c2012 [cited 2014 Jun 26]. 288 p. Available from: <http://www.freebooks4doctors.com/link.php?id=1699>. French.

rozpracovaná bibliografická citace online knihy z aktuálně dostupných údajů

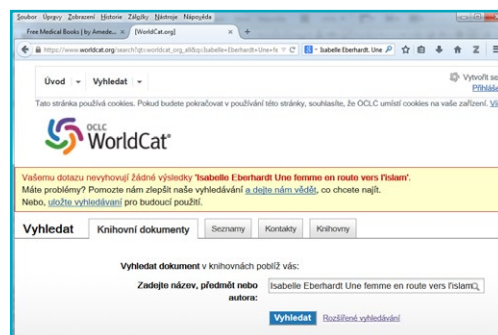
krok 3 - dohledávání chybějícího údaje

Přestože v případě chybějícího údaje nemáme povinnost jej dohledávat, je vhodné se o to pokusit, ovšem ale v takové míře, abychom tím netrávili zbytečně dlouhý čas. U našeho příkladu jsme učinili následující:

1. Na stránce odkazující na online knihu jsme se podívali, jestli někde není uvedeno ať už město nebo stát, kde vydavatel působí. V zápatí stránky jsme zkusili kliknout i na odkaz *About* pro případ, že by webová stránka byla spravována vydavatelem knihy a že by odkaz směřoval na stránku s informací o místě, kde vydavatel sídlí.

2. Protože jsme na webu nic nenalezli, pokusili jsme se knihu nalézt prostřednictvím online katalogu WorldCat (<http://www.worldcat.org/>) umožňujícího prohledávat katalogy světových knihoven. Bohužel i zde bylo vyhledávání bezvýsledné.

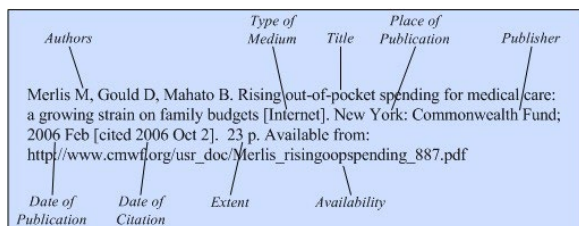
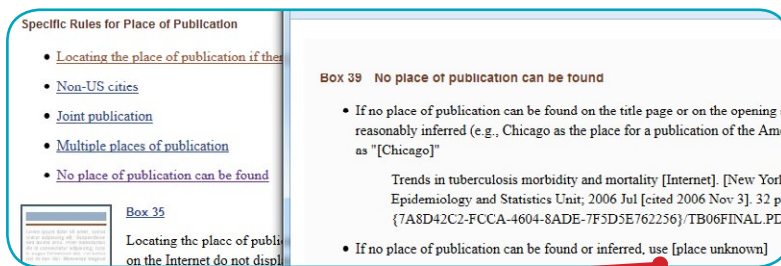

Dalšími možnými kroky by bylo pokusit se pomocí některého z internetového vyhledávače hledat kontakt na vydavatele, pokusit se podívat do jiných knih od tého vydavatele, zdali z nich nelze místo vydání zjistit. Rozhodně bychom tomu ale neměli věnovat více času než pár minut, neboť nejsme povinni neuvedené údaje dohledávat.

V našem případě jsme se namísto dalšího hledání podívali do citačního stylu, jak dále postupovat, a zjistili jsme, že podle stylu NLM se uvede pojem vyjadřující, že je místo vydání neznámé.

Konečně jsme tak mohli dokončit bibliografickou citaci online knihy, která je zakončena poznámkou o jazyce dokumentu (French), jak styl NLM pro neanglicky psaná díla vyžaduje.

Pro úplnost dodejme, že vzhledem k malému podílu ilustrátorky na vzniku knihy (pouze namalování obálky) a skutečnosti, že podle stylu NLM je údaj o takovýchto dalších tvůrcích volitelný, jsme ji v bibliografické citaci neuvedli.

vzor v pokynech citačního stylu NLM

Bourcillier, P. Isabelle Eberhardt: une femme en route vers l'islam [Internet]. [place unknown]: Flying Publisher; c2012 [cited 2014 Jun 26]. 288 p. Available from: <http://www.free-books4doctors.com/link.php?id=1699>. French.

výsledná bibliografická citace online knihy

bibliografická citace kapitoly v tištěné knize

Umíme-li vytvořit citaci knihy, umíme vlastně vytvořit i citaci knižní kapitoly. Tu citujeme v případě, že jsme celou knihu nečetli a čerpali informace jen ze samostatné kapitoly.

autori → Peter Wendsche, Andrea Pokorná, Ivana Štefková

místo vydání → Praha

název → PERIOPERAČNÍ OŠETŘOVATELSKÁ PÉČE

rok copyrightu → 2012

vydavatel → GALÉN

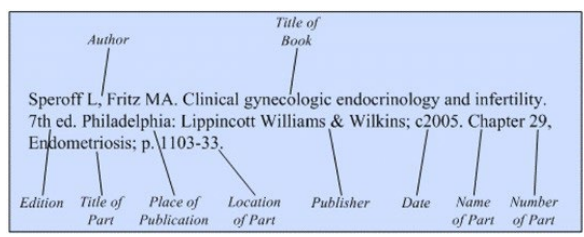
rub titulní strany → Peter Wendsche, Andrea Pokorná, Ivana Štefková
PERIOPERAČNÍ OŠETŘOVATELSKÁ PÉČE
Přírodnice doc. PhDr. Miroslava Kyzanec, Ph.D.
Vydání nakladatelství Galén, Na Bříchách 24, 120 00 Praha 5
Editor nakladatelství Lubomír Houděk
Séředitelka nakladatelství Soňa Denerová
Odpovědný redaktor Radka Janča, Galén
Redakční spolupráce Zuzana Hlušcová
Sazba Kateřina Dvořáková, Galén
Dokumentace z archivu autorů
Tisk Glon, Spálenova 436, 513 01 Semily
C 321010
www.galen.cz
Všechna práva vyhrazena.
Tato publikace není žádná její část nesmí být reprodukována, uchovávána v elektronickém systému nebo přenášena jakýmkoli způsobem (včetně mechanického, elektronického, fotografického či jiného způsobu) bez písemného souhlasu nakladatelství.
V textu jsou používány ochranné znaky knih a dalších výrobků. Absence symbolů ochranných známek ("™", "®" ap.) neznamená, že jde o nechráněné názvy a značky.
© Galén, 2012
ISBN 978-80-7262-894-0

název kapitoly → 5. ASEPSE, DEZINFEKCE A STERILIZACE

rozsah stran → 45 - 60

začátek kapitoly → 5. ASEPSE, DEZINFEKCE A STERILIZACE

konec kapitoly → 5.5. ANTIBAKTERIÁLNÍ OPATŘENÍ NA NARKOTIZÁČNÍCH PŘÍSTROJÍCH NA OPERAČNÍM SÁLE

Wendsche P, Pokorná A, Štefková I. Perioperační ošetrovateľská péče. Praha (Czechia): Galén; c2012. Chapter 5, Asepse, dezinfekce a sterilizace; p. 45-60. Czech.

výsledná bibliografická citace kapitoly v tištěné knize

Komenář k vytvoření bibliografické citace

Postupovali jsme stejně jako při citování knihy. V místě vydání jsme podle pokynu stylu přidali i jednoslovný název státu. Na konci jako poznámka je pak uveden jazyk dokumentu, jak to styl NLM v případě neanglických děl vyžaduje.

bibliografická citace kapitoly v online knize

název Neural Control of Renal Function

autorka Ulla C. Kopp

místo vydání San Rafael (CA) Morgan & Claypool Life Sciences; 2011

vydavatel Morgan & Claypool

rok vydání 2011

název kapitoly 3.1 MEASUREMENTS OF RENAL BLOOD FLOW

úvodní webová stránka online knihy

název kapitoly 3.1 MEASUREMENTS OF RENAL BLOOD FLOW

webová stránka s kapitolou online knihy

Author	Title	Publisher	Date of Publication	Type of Medium	Edition	Place of Publication
Cooper GM.	The cell: a molecular approach [Internet].	Sinauer Associates, Inc.;	c2000.	Figure 8.28. Ribosome assembly;	[cited 2006 Nov 15]; [about 1 screen].	Available from: http://www.ncbi.nlm.nih.gov/entrez/query.fcgi?cmd=Search&db=books&doptcmdl=GenBookHL&term=nucl%5Bcolus%5Bbook%5D+AND+165606%5Buid%5D&rid=cooper.fig.gp.1372
Date of Citation of Part	Location (pagination) of Part	Name and Number/ Letter of Part	Availability of Part	Title of Part		

vzor v pokynech citačního stylu NLM

Kopp, UC. Neural control of renal function [Internet]. San Rafael (CA): Morgan & Claypool Life Sciences; 2011. 3.1. Measurements of renal blood flow; [cited 2014 Jun 30]; [about 1 screen]. Available from: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK57243/#s3.1>

výsledná bibliografická citace kapitoly v online knize

Komenář k vytvoření bibliografické citace

V případě citování kapitoly v online knize, která je ve formátu PDF, by se postupovalo stejně jako při citování online knihy a samozřejmě podle vzoru pro bibliografickou citaci kapitoly v online knize v příslušném citačním stylu (zde výše vzor ze stylu NLM). Proto výše demonstrujeme citování kapitoly v online knize, která je ve formátu HTML:

- Maximum údajů do bibliografické citace jsme převzali z úvodní stránky online knihy (obr. vlevo), v podstatě jsme vytvořili úplnou bibliografickou citaci online knihy bez rozsahu stran a webové adresy. Tedy již jsme za název uvedli typ dokumentu, tj. [Internet], a datum zobrazení/citování, tj. [cited 2014 Jun 30].
- Na úvodní stránce jsme klikli v obsahu na název kapitoly a zobrazili si tak stránku s požadovanou kapitolou. V tuto chvíli jsme do rozpracované bibliografické citace přidali název kapitoly, tj. 3.1. Measurements of renal blood flow, a po uvození „Available from:“ webovou adresu kapitoly, tj. nikoli adresu online knihy (obr. vlevo), ale adresu zobrazenou po otevření kapitoly (obr. vpravo).

bibliografická citace příspěvku v online sborníku

Vytvoření bibliografické citace příspěvku v online sborníku si ukažme opět na mírně složitějším případě, se kterým se můžeme však často setkat. Konkrétně zde se setkáváme se situací, kdy jsme v databázi Springer Link vyhledávali publikace k tématu a mezi nimi byl i odkaz na stránku s příspěvkem v online sborníku.

krok 1 - otevřeli jsme stránku s příspěvkem

Přestože stránka obsahuje údaje o autorech, názvu příspěvku apod. (v obr. vlevo dole označeno šipkou), je pro nás primárním dokumentem vlastní příspěvek ve sborníku. V tomto případě se na stránce vyskytují dvě tlačítka, z nichž první *Download Book* odkazuje na plný text celého sborníku, zatímco druhý *Download Chapter* na plný text pouze námi nalezeného příspěvku.

Přestože budeme vytvářet bibliografickou citaci příspěvku, zvolili jsme odkaz na celý sborník, protože bude obsahovat maximum informací jak o příspěvku, tak i o sborníku. Navíc zjednodušíme čtenáři možnost identifikovat citovaný příspěvek, když si jej při dohledávání zobrazí v celém sborníku a bude se tak moci bezpečně ujistit, že se skutečně jedná o hledaný dokument.

Pro připravovanou bibliografickou citaci si v tuto chvíli tedy můžeme poznamenat typ dokumentu, datum zobrazení/citování a webovou adresu příspěvku, kterou jsme zjistili tak, že jsme pravým tlačítkem klikli na *Download Book*, tj. do bibliografické citace nebudeme vkládat webovou adresu, která je zobrazena v řádku URL internetového prohlížeče, ale tu, která odkazuje přímo na celý sborník ve formátu PDF.

The screenshot shows the Springer Link interface for the article "The Factor Graph Network Model for Biological Systems". The page includes a search bar, a title, authors (Int Gat-Viks, Amos Tanay, Daniela Rajman, Ron Shamir), and two download buttons: "Download Book (10,721 KB)" and "Download Chapter (338 KB)". There is also an abstract, related content, and a list of editors. A red arrow points to the "Download Book" button, and a blue arrow points to the "References (28)" link.

Pro bibliografickou citaci jsme tedy získali tyto údaje:

- typ dokumentu: [Internet]
- datum zobrazení/citování: [cited 2014 Jul 1]
- webová adresa: <http://link.springer.com/content/pdf/10.1007%2Fb135594.pdf>

krok 2 - vytvoření bibliografické citace

Další postup byl již obdobný jako při tvorbě bibliografické citace kapitoly v online knize, tj. primárně jsme převzali informace z vlastního příspěvku (např. název příspěvku jsme převzali nikoli z obsahu sborníku, ale z daného příspěvku) a poté z titulní strany, případně rubu titulní strany sborníku.

název příspěvku → The Factor Graph Network Model for Biological Systems

autoři příspěvku → Irit Gat-Viks, Amir Tanay, Daniela Rajijman, and Ron Shamir

rozsaH stran → 1 Introduction

začátek příspěvku → The integration of biological knowledge, high throughput data and computer algorithms into a coherent methodology that generates reliable and testable predictions is one of the major challenges in today's biology.

konec příspěvku → 19. M. Puff and R. Serrano. Repressors and operators repressing mutually repressible independent genetic regulation. *Mol Biol Cell*, 15:376-379, 2004.

editoři sborníku → Satoru Miyano, Jill Mesirov, Simon Kasif, Sorin Istrail, Pavel Pevzner, Michael Waterman (Eds.)

název sborníku → Research in Computational Molecular Biology

název konference → 9th Annual International Conference, RECOMB 2005

rok copyrightu → 2005

místo vydání → Cambridge, MA, USA

vydavatel → Springer

titulní strana sborníku → Satoru Miyano, Jill Mesirov, Simon Kasif, Sorin Istrail, Pavel Pevzner, Michael Waterman (Eds.)

rub titulní strany sborníku → CR Subject Classification (1998): F.2.2, F.2, E.1, G.2, H.2.8, G.1.2, J.1

Editors of Book	Authors of Contribution	Date of Publication	Title of Contribution	Title of Book	Type of Medium	Connective Phrase	
Moore A, Moore J, Fowler S.	Faculty development for the Net Generation.	In: Oblinger DG, Oblinger JL, editors.	Educating the net generation [Internet].	Boulder (CO): EDUCAUSE; c2005 [updated 2006 Jun 15; cited 2006 Nov 17].	[about 9 p.]. Available from: http://www.educause.edu/FacultyDevelopmentfortheNetGeneration/6071		
		Location of Contribution	Place of Publication	Publisher	Availability of Contribution	Date of Update/Revision of Contribution	Date of Citation of Contribution

Khan MK, Zhang J, Tian L. Protecting biometric data for personal identification. In: *Advances in biometric person authentication* [Internet]. SINOBIOOMETRICS 2004: 5th Chinese Conference on Biometric Recognition. 2004 Dec 13-14; Guangzhou, China. Berlin: Springer; 2004 [cited 2006 Nov 20]. [245 KB]. Available from: <http://springerlink.metapress.com/content/mcu60u211xf6w90w?ip=8031e82410a44d8d867641ae718de705&p=71>

vzory v pokynech citačního stylu NLM

Gat-Viks, I, Tanay A, Rajijman D, Shamir R. The factor graph network model for biological systems. In: Miyano S, Mesirov J, Kasif S, Istrail S, Pevzner P, Waterman M, editors. *Research in computational molecular biology* [Internet]. RECOMB 2005: 9th Annual International Conference; 2005 May 14-18; Cambridge, MA, USA. Berlin: Springer; c2005 [cited 2014 Jul 1]. p. 31-47. Available from: <http://link.springer.com/content/pdf/10.1007%2Fb135594.pdf>

výsledná bibliografická citace příspěvku v online sborníku

Komenář k vytvoření bibliografické citace

Protože styl NLM primárně uvádí obecný příklad pro příspěvky v online sborníku, museli jsme v něm hledat a našli jsme příklad týkající se příspěvku v online sborníku z konference, který ale neměl editory. Výslednou bibliografickou citaci jsme tedy vytvořili tak, že jsme ji nejdříve sestavili podle primárního vzoru (horní obr.), načež jsme podle druhého vzoru (spodní obr.) mezi údaj o názvu a místu vydání přidali údaj o konferenci.

bibliografická citace článku v tištěném časopise

Při citování časopiseckého článku přebíráme údaje o autorovi, názvu a rozsahu z vlastního článku (nikoli např. z obsahu v časopise). Všechny další údaje, jako jsou název časopisu, rok vydání, ročník atd. již ale primárně získáváme z obálky časopisu, případně jeho tiráže a až pak ze samotného článku.

název článku

autoři

rozsah stran

první strana článku

poslední strana článku

název časopisu

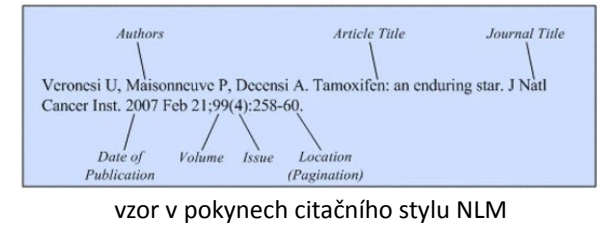
datum vydání

ročník časopisu

číslo časopisu

obálka časopisu

tiráž časopisu

George DR, Navarro AM, Stazyk KK, Clark MA, Green MJ. Ethical quandaries and Facebook use: how do medical students think they (and their peers) should (and would) act?. *AJOB Empir Bioeth.* 2014 Apr-Jun;5(2):68-79.

výsledná bibliografická citace online knihy

Komenář k vytvoření bibliografické citace

Podle pokynu stylu NLM je název časopisu zkrácen do podoby, v jaké je uváděn v databázi Medline PubMed. Konkrétně jsme prostě zadali v této databázi celý název časopisu a u nalezených záznamů zjistili zkrácený název časopisu. V souvislosti s časopisy upozorněme na místy vyskytující se chybné chápání významu pojmu „ročník“. Vyžaduje-li citační styl ročník, není tím míněn rok vydání, ale číslo uvozované slovy ročník, volume, tom, Band apod. vyjadřující nějakým způsobem vymezený svazek čísel časopisů.

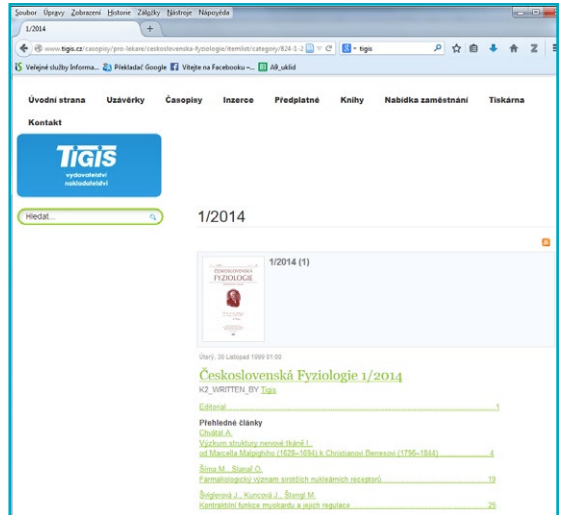
bibliografická citace článku v online časopise

V případě článku v online časopise postupujeme stejně jako u předchozích online publikací. Konkrétně v tomto případě se jedná o webovou stránku obsahující základní informace o čísle časopisu (název, číslo, rok vydání) a jeho obsahu. Článek je zpřístupněn ve formě dokumentu PDF, který si čtenář stáhne po kliknutí na název článku v obsahu.

Při vytváření bibliografické citace je pro nás v takové situaci primárním zdrojem údajů vlastní časopisecký článek a až sekundárně webová stránka. Z popisků jednotlivých údajů je zřejmé, z kterých míst jsme údaje převzali a tedy, který z dokumentů (webová stránka x PDF s článkem) jsme při citování upřednostnili. Stejně jako u předchozích online dokumentů jsme webovou adresu získali kliknutím pravým tlačítkem myši na článek a zkopírováním adresy odkazu.

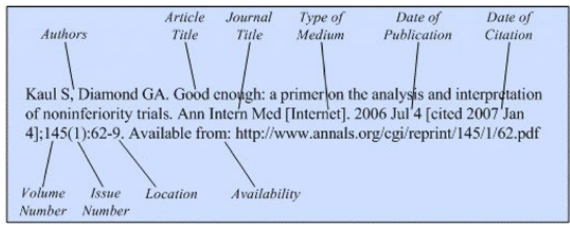
Pro bibliografickou citaci jsou nám tedy nyní známy tyto údaje:

- typ dokumentu: [Internet]
- datum zobrazení/citování: [cited 2014 Jul 3]
- webová adresa: http://www.tigis.cz/images/stories/Fyziologie/2014/01/04_sima_cs_fyz_1-14.pdf

první strana článku

poslední strana článku

vzor v pokynech citačního stylu NLM

Šíma M, Slanař O. Farmakologický význam sirotčích nukleárních receptorů [Pharmacological importance of orphan nuclear receptors]. *Cesk Fysiol* [Internet]. 2014 [cited 2014 Jul 3];63(1):19-24. Available from: http://www.tigis.cz/images/stories/Fyziologie/2014/01/04_sima_cs_fyz_1-14.pdf Czech.

výsledná bibliografická citace online knihy

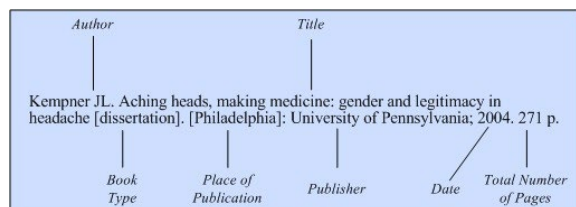
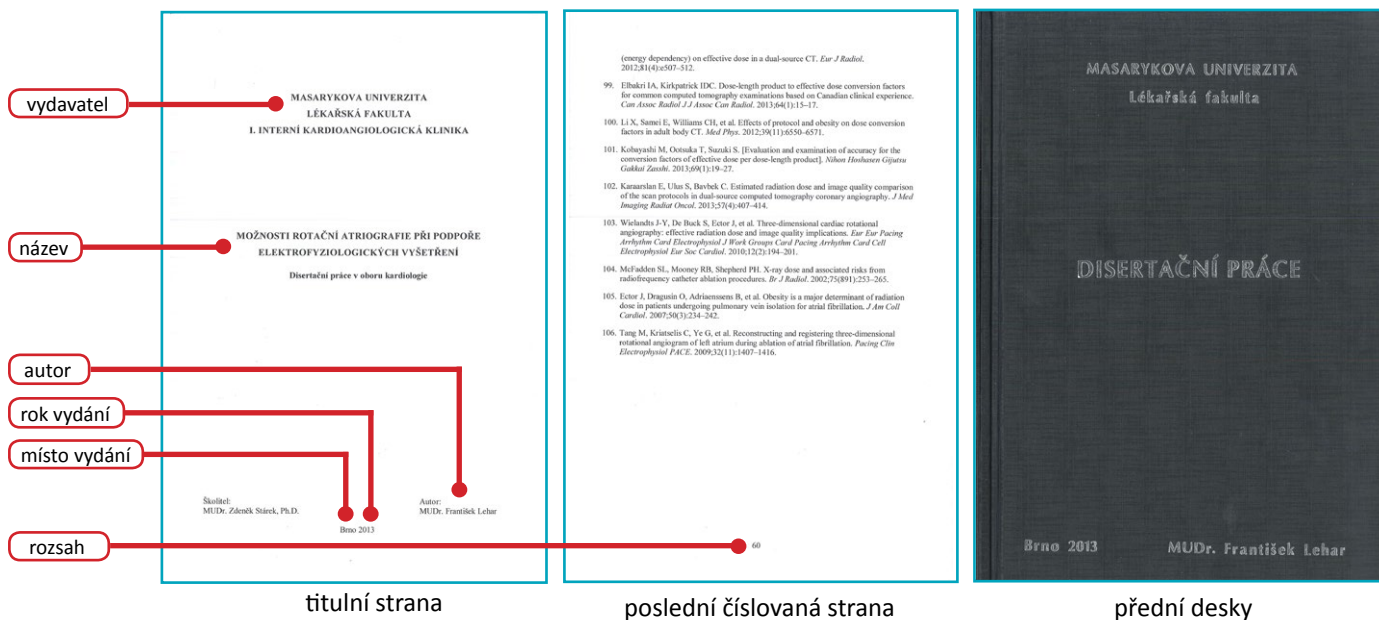
Komenář k vytvoření bibliografické citace

V souladu s pokyny citačního stylu NLM pro citování časopiseckých článků v jiném než anglickém jazyce jsme za názvem článku v hranatých závorkách uvedli jeho anglický překlad. Stejně tak jsme opět uvedli zkrácený název časopisu, jak jej eviduje databáze Medline PubMed, tj. přestože v českém názvu časopisu je slovo fyziologie se z, uvádíme variantu se s, pod níž je časopis ve zmíněné databázi evidován.

bibliografická citace tištěné kvalifikační práce

Hovoříme-li o kvalifikační práci, míníme jí všechny typy závěrečných prací na vysokých školách, které jsou součástí podmínek získání akademického titulu, tj. práce bakalářské, magisterské, rigorózní, disertační a habilitační. Při jejich citování postupujeme v podstatě stejně jako u knih s tím rozdílem, že citační styly obvykle vyžadují uvedení typu práce za jejím názvem a že v českém prostředí se můžeme setkat s tím, že v údaji o rozsahu se namísto slova *strana* užívá slovo *list* vzhledem ke zpravidla jednostranému tisku textu.

Protože vysoké školy mívají velmi podobná pravidla formálních náležitostí kvalifikační práce, můžeme očekávat, že většina (ne-li všechny) kvalifikačních prací bude mít veškeré údaje potřebné pro bibliografickou citaci na titulním listu.

vzor v pokynech citačního stylu NLM

Lehar F. Možnosti rotační atriografie při podpoře elektrofyziologických vyšetření [Application of rotational angiography to support electrophysiology studies] [dissertation]. Brno (Czechia): Masarykova univ., Lékařská fakulta; 2014. 60 p. Czech.

výsledná bibliografická citace online knihy

Komenář k vytvoření bibliografické citace

Vzhledem k tomu, že se jedná o práci psanou v jiném než anglickém jazyce, je v souladu s citačními pokyny stylu NLM za názvem uveden jeho překlad a v závěrečné poznámce jazyk dokumentu. Součástí údaje o názvu je i typ dokumentu, jehož slovní vyjádření je pro jednotlivé typy kvalifikačních prací specifikováno v komentářích ke vzoru v citačních pokynech, v našem případě bylo použito slovo *dissertation*.

Přestože ve vzoru je místo vydání uvedeno v hranatých závorkách, my je takto nevymezili, protože podle pokynu stylu NLM se do hranatých závorek má vložit místo vydání tehdy, není-li v dokumentu uvedeno, což nebyl náš případ. Podle pokynu stylu jsme pak k Brnu jako světově méně známému městu přidali i jednoslovný název státu, stejně jako v údaji o vydavateli jsme k názvu univerzity přidali i název fakulty, na níž byla práce obhájena.

V údaji o rozsahu je anglická zkratka slova strana, protože citační styl požaduje uvést nikoli počet potištěných listů, ale počet potištěných stran bez ohledu na to, je-li list potištěn oboustranně či nikoli.

bibliografická citace online kvalifikační práce

Protože na Lékařské fakultě MU v době vzniku tohoto materiálu platí povinnost odevzdávat kvalifikační práci kromě formy tištěné i ve formě elektronické, a to prostřednictvím Informačního systému MU (IS MU), můžeme pro srovnání vytvořit bibliografickou citaci online verze téže kvalifikační práce.

V našem případě jsme otevřeli webovou stránku archivu závěrečných prací obsahující odkaz na disertaci ve formátu PDF (obr. vpravo nahoře). Ten jsme si pro potřeby bibliografické citace poznamenali, respektive - protože to IS MU umožňuje - jsme si zobrazili další informace o souboru, kde byly dva odkazy na soubor PDF, z nichž jeden umožňuje veřejný přístup k souboru, zatímco druhý by vyžadoval přihlášení do ISu. Zvolili jsme odkaz s veřejným přístupem, aby čtenář mimo Masarykovu univerzitu měl v případě potřeby přístup k citovanému dokumentu.

The diagram illustrates the mapping of bibliographic fields to three different sources:

- vydavatel** (publisher) points to the title page: MASARYKOVA UNIVERZITA LÉKAŘSKÁ FAKULTA I. INTERNÍ KARDIOANGIOLOGICKÁ KLINIKA
- název** (title) points to the title page: MOŽNOSTI ROTAČNÍ ATRIografie PŘI PODPŮŘE ELEKTROFYZIOLOGICKÝCH VYŠETŘENÍ Disertační práce v oboru kardiologie
- webová adresa** (web address) points to the web page screenshot.
- autor** (author) points to the title page: Autor: MUDr. František Lehar
- rok vydání** (year of publication) points to the title page: Brno 2013
- místo vydání** (place of publication) points to the title page: Brno 2013
- rozsah** (extent) points to the reference list: 59

The three sources shown are: **titulní strana** (title page), **poslední číslovaná strana** (last numbered page), and **webová stránka s archivem závěrečné práce** (web page with archive of theses).

50. Dissertation on the Internet

Zieger K. Die Bedeutung der deutschen Arztvereine für das wissenschaftliche Leben, die medizinische Versorgung und soziale Belange der Stadt St. Petersburg von 1819-1914 [dissertation on the Internet]. Leipzig (Germany): Universität Leipzig, Karl-Sudhoff-Institut für Geschichte der Medizin und der Naturwissenschaften; 2000 [cited 2006 Nov 3]. 123 p. Available from: <http://www.vifaost.de/w/pdf/zieger-aerzte.pdf> German.

vzor v pokynech citačního stylu NLM

Lehar F. Možnosti rotační atriografie při podpoře elektrofyziologických vyšetření [Application of rotational angiography to support electrophysiology studies] [dissertation on the Internet]. Brno (Czechia): Masarykova univ., Lékařská fakulta; 2014 [cited 2014 Jul 4]. 59 p. Available from: http://is.muni.cz/th/50648/lf_d_b1/Disertacni_prace_-_Lehar_wmvqmfpr.pdf Czech.

výsledná bibliografická citace online knihy

Komenář k vytvoření bibliografické citace

Při tvorbě bibliografické citace jsme postupovali stejně jako v případě tištěné varianty s tím rozdílem, že nyní jsme vzhledem k formě dokumentu v souladu s pokyny stylu NLM uvedli jako typ dokumentu spojení *dissertation on the Internet* a přidali údaje o datu zobrazení/citování a webovou adresu dokumentu.

Všimněme si však rozdílu v rozsahu stran, když tatáž stránka je v online verzi na straně 59, zatímco tištěná na straně 60. Na tomto případě se můžeme přesvědčit o nutnosti při citování rozlišovat formu dokumentu a podle toho volit vhodný vzor bibliografické citace. Pokud bychom totiž studovali z online verze této kvalifikační práce, ale odcitovali ji podle vzoru pro tištěnou kvalifikační práci, bude čtenář mající před sebou tištěnou verzi textu hledat citovanou pasáž již s obtížemi.

bibliografická citace příspěvku na webové stránce

Při tvorbě této bibliografické citace jsme většinu údajů převzali z příslušné webové stránky (obr. vlevo). Chybějícím údajem bylo místo vydání, které jsme se pokusili zjistit na stránce s kontakty (v menu jsme zvolili *Departments & Centers* a klikli na *Contact Us*). Protože však tato stránka (obr. vpravo nahoře) obsahovala více adres, pokusili jsme se vyhledávačem Google nalézt tu hlavní. Nalezli jsme mj. vládní stránku s doménou *.gov* (obr. vpravo dole) obsahující pouze jednu adresu, kterou jsme v hranatých závorkách uvedli do bibliografické citace (v závorkách proto, že byl údaj převzatý z jiného zdroje než původní stránky s příspěvkem).

Přestože v případě data stránka obsahovala informaci *1 day(s) ago*, v citaci jsme uvedli datum. Údaj o rozsahu pak obsahuje odhadovaný počet obrazovek nad sebou, který by byl potřebný pro zobrazení celé stránky najednou.

webová adresa příspěvku

vydavatel

název stránky

podnázev stránky

datum vydání příspěvku

název příspěvku

datum copyrightu webu

místo vydání

webová stránka Mayo Clinic s adresami

webová stránka vládní instituce obsahující adresu Mayo Clinic

citovaný příspěvek na webové stránce

Title of Homepage	Date of Publication of Homepage	Type of Medium	Place of Publication	Publisher
AMA: helping doctors/help patients [Internet]. Chicago: American Medical Association; c1995-2007. AMA launches exclusive partnership with the ReachMD Channel for medical professionals; 2007 Mar 26 [cited 2007 Mar 28]; [about 2 screens]. Available from: http://www.ama-assn.org/ama/pub/category/17469.html				
Location (Pagination) of Part	Availability of Part	Title of Part	Date of Publication of Part	Date of Citation of Part

vzor v pokynech citačního stylu NLM

Mayo Clinic news network: news resources [Internet]. [USA]: Mayo Clinic; c1998-2014. Proton therapy has advantages over IMRT for advanced head and neck cancers, Mayo study finds; 2014 Jul 2 [cited 2014 Jul 3]; [about 3 screens]. Available from: <http://newsnetwork.mayoclinic.org/discussion/proton-therapy-has-advantages-over-imrt-for-advanced-head-and-neck-cancers-mayo-study-finds>

výsledná bibliografická citace online knihy

bibliografická citace prezentace

Ačkoliv prezentace vzhledem ke svému účelu, kterým je vizuální podpora mluveného sdělení, není zrovna vhodný zdroj informací pro odborný text, může vzniknout potřeba tento typ dokumentu citovat (např. v oborech zabývajících se komunikací). Při jeho citování je třeba rozlišovat způsob, jakým je nám zpřístupněna. Jiný totiž bude vzor bibliografické citace pro nezveřejněnou prezentaci a jiný pro prezentace vystavené jako soubor ke stažení či jako vložený objekt na webové stránce. Ukažme si rozdíly v jejich citování na následujících příkladech.

modelová situace 1 - nezveřejněná prezentace

Řekněme, že jsme se 5. března 2014 zúčastnili přednášky o citování, po jejímž skončení jsme požádali přednášejícího o jeho prezentaci a on nám její kopii poskytl (např. na místě ji zkopíroval na náš flash disk). Nyní píšeme text o citování, ve kterém použijeme některé informace z prezentace, protože musíme vytvořit bibliografickou citaci prezentace.

Postup bude takový, že nejdříve se v pokynech citačního stylu podíváme, jestli obsahuje vysvětlení, jak má bibliografická citace prezentace vypadat. Pokud takový popis v citačním stylu nalezneme, dodržíme jej a postupujeme podobně jako u předchozích dokumentů, tj. údaj po údaji sestavíme bibliografickou citaci.

V našem případě citujeme podle stylu NLM, který takový postup citování prezentace neobsahuje. V takovém případě je třeba řídit se vzorem bibliografické citace pro takový dokument, který je svým charakterem prezentaci nejbližší. Vzhledem k tomu, že prezentace bývají obvykle součástí nějakého vystoupení před odbornou veřejností, nabízí se vytvoření bibliografické citace prezentace podle vzoru například pro poster z konference. V tomto případě jsme již byli úspěšní a vzor bibliografické citace pro tento typ dokumentu jsme našli. Poté jsme již podle vzoru sestavovali citaci s tím, že u specifik typických pro poster jsme analogicky upravili citaci podle specifik prezentace, tj. místo údajů o konferenci uvádíme informace o přednášce (název aktivity knihovny, v rámci níž zazněla, datum a místo konání), které uvozujeme slovním spojením vyjadřujícím, že se nejedná o poster, ale prezentaci.

Authors	Title of Poster	Connective Phrase	Name of Conference
Chasman J, Kaplan RF.	The effects of occupation on preserved cognitive functioning in dementia.	Poster session presented at:	Excellence in clinical practice.
			4th Annual Conference of the American Academy of Clinical Neuropsychology;
			2006 Jun 15-17; Philadelphia, PA.
Number of Conference	Date of Conference	Place of Conference	Title of Conference

vzor v pokynech citačního stylu NLM

Kratochvíl J. Základy publikační a citační etiky. Presentation presented at: [Kurzy Knihovny univerzitního kampusu MU; 2014 Mar 5; Brno, Czechia.]

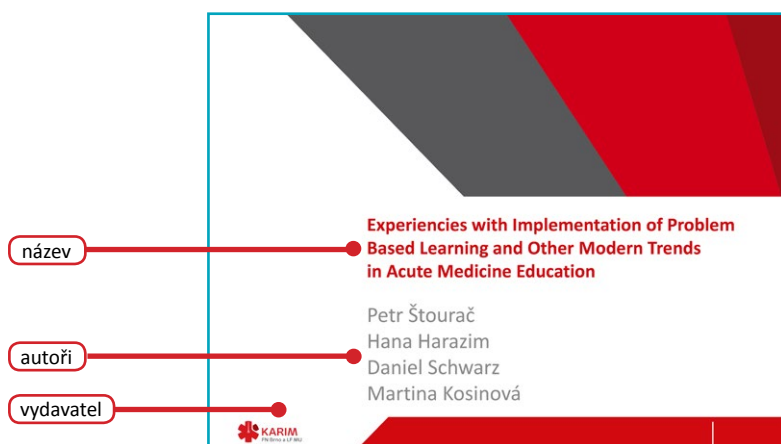
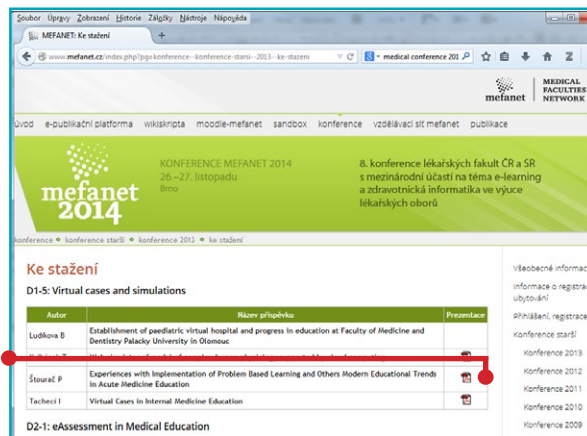
výsledná bibliografická citace prezentace

Komenář k vytvoření bibliografické citace

Údaje o názvu kurzů, datu a místě konání jsou v hranatých závorkách, protože nebyly přímo uvedeny v prezentaci, ale byly zjištěny z jiného zdroje, a to z webu Knihovny univerzitního kampusu MU.

modelová situace 2 - prezentace jako soubor na webu

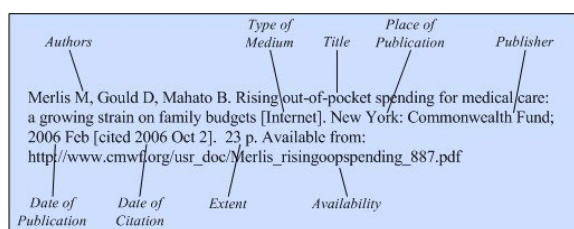
Druhá modelová situace je podobná té předchozí s tím rozdílem, že tentokrát citujeme prezentaci, která je běžně dostupná všem na Internetu, např. prezentace dostupné na webu konference. V takovém případě je nutné v citačním stylu hledat vzor bibliografické citace takovéto prezentace. V našem případě citační styl NLM pohlíží na takto zpřístupněnou prezentaci nikoli jako na dokument z konference, ale jako individuální titul dostupný na webové stránce, při jehož citování se vytváří bibliografická citace online knihy. Při vytváření bibliografické citace jsme tedy primárně převzali údaje z vlastní prezentace a na webové stránce jsme jen kliknutím pravého tlačítka myši na odkaz jsme si pomocí funkce *Kopírovat adresu odkazu* zkopírovali webovou adresu prezentace.

úvodní slide prezentace

závěrečný slide prezentace

vzor v pokynech citačního stylu NLM

Štourač P, Harazim H, Schwarz D, Kosinová M. Experiences with implementation of problem based learning and other modern trends in acute medicine education [Internet]. [Brno (Czechia)]: KARIM; [2013] [cited 2014 Jul 7]. [15 p.] Available from: <http://www.mefanet.cz/res/file/mefanet2013/lecture/stourac.pdf>. Czech.

výsledná bibliografická citace prezentace dostupné prostřednictvím odkazu na webové stránce

Komenář k vytvoření bibliografické citace

Místo a rok vydání akce stejně jako rozsah stran jsme vložili do hranatých závorek, protože nejsou v prezentaci uvedeny:

- V případě místa vydání je zřejmé, že je KARIM pracoviště FN Brno, ale není jasné, nejedná-li se o odloučené pracoviště umístěné mimo Brno. Místo působení KARIM bylo ověřeno na webové stránce FN Brno, tj. z jiného zdroje.
- Rok vydání není v prezentaci uveden a byl zjištěn z webové stránky s odkazem na prezentaci (datum na posledním slidu prezentace je datum budoucí konference).
- Protože slidy nejsou číslovány, byl údaj o rozsahu stran zjištěn součtem slidů, nikoli z prezentace.

Na konci je uveden jazyk dokumentu proto, že citační styl NLM požaduje u neanglicky psaných publikací uvést jazyk dokumentu. V tomto případě měla prezentace sice anglický název, ale vlastní obsah byl v češtině.

modelová situace 3 - prezentace jako součást webu

V třetí modelové situaci se jedná o prezentaci, která je nedílnou součástí webové stránky, respektive je jedním z jejích elementů. V takovém případě je třeba si v citačním stylu vždy pozorně přečíst, jak při citování postupovat, přičemž obvykle se setkáme s tím, že byt se jedná o prezentaci, vytváříme bibliografickou citaci příspěvku na webové stránce. Nejinak je tomu i v případě stylu NLM, podle něhož v tomto materiálu úkázky bibliografických citací tvoříme. Tento styl konkrétně rozlišuje mezi tím, je-li dokument vůči stránce separovaný (viz modelová situace 2) nebo je-li nedílnou součástí webové stránky (v takovém případě se vytváří bibliografická citace příspěvku na webové stránce).

webová stránka s prezentací

závěrečný slide prezentace

Title of Homepage	Date of Publication of Homepage	Type of Medium	Place of Publication	Publisher
AMA: helping doctors/help patients [Internet]. Chicago: American Medical Association; c1995-2007. AMA launches exclusive partnership with the ReachMD Channel for medical professionals; 2007 Mar 26 [cited 2007 Mar 28]; [about 2 screens]. Available from: http://www.ama-assn.org/ama/pub/category/17469.html				
Location (Pagination) of Part	Availability of Part	Title of Part	Date of Publication of Part	Date of Citation of Part

vzor v pokynech citačního stylu NLM

SlideShare [Internet]. San Francisco, CA: LinkedIn Corporation; c2014. Integrating Modalities of the East into Western Life and Medical Practice; 2013 Jun 29 [cited 2014 Jul 7]; 13 p. Available from: <http://www.slideshare.net/oshauqs/the-icpd-womens-roles-and-reproductive-rights>

výsledná bibliografická citace prezentace dostupné prostřednictvím odkazu na webové stránce

Komenář k vytvoření bibliografické citace

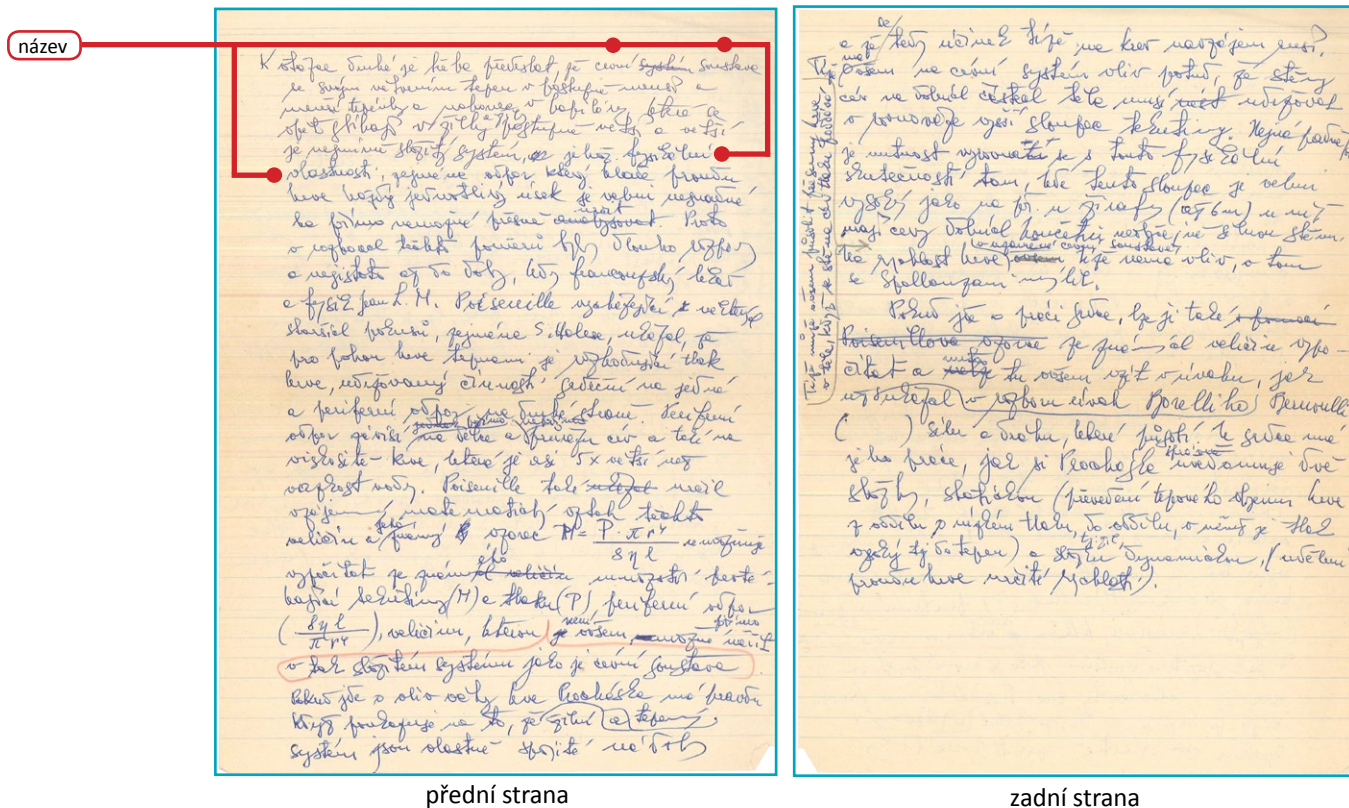
Autorka prezentace není uvedena, protože podle pokynu NLM se při citování části webové stránky tento údaj nepíše. Přestože jsme místo vydání našli na jiné stránce, není v hranatých závorkách, protože jsme tento údaj našli stále v rámci téže domény SlideShare.

Ačkoliv v úvodním slidu prezentace je uvedeno datum copyrightu 1996, v souladu se vzorem bibliografické citace vyžadujícím datum zveřejnění citované části jsme uvedli datum zveřejnění prezentace.

Navzdory pokynu stylu NLM uvádět konkrétní rozsah stran příspěvku s předcházející zkratkou slova strana (např. p. 5-9), uvádíme údaj o celkovém rozsahu prezentace, tj. 13 p. Činíme tak z logiky věci, že citovaná prezentace není vůči ostatním informacím na webové stránce jejich výňatkem, ale vloženým kompletním dílem. Pokud by vložený objekt tvořilo více prezentací (jakoby spojených do jednoho souboru) a my citovali jednu z nich, tak bychom samozřejmě uvedli rozsah konkrétních stran uvozených zkratkou pro slovo strana.

bibliografická citace rukopisu

Citovat rukopis je obtížnější než předchozí dokumenty, protože ne vždy obsahuje všechny potřebné údaje pro bibliografickou citaci. Proto více než kdy jindy se může stát, že řadu údajů zjistíme jinak než přímo z rukopisu a uvedeme je v hranatých závorkách (např. autor nám věnoval nepodepsaný rukopis, tušíme, kde autor působil v době vzniku textu apod.). V níže uvedeném příkladu se jedná o poznámky z pozůstalosti již zesnulého vědce, přičemž z komentářů vyplývá, proč ten či onen údaj byl při tvorbě bibliografické citace řešen daným způsobem.

přední strana

zadní strana

Author	Title	Date	Pagination	Availability
Wiprud, Theodore.	The versatile Dr. Thornton.	1976.	86 p.	Located at: Modern Manuscripts Collection, History of Medicine Division, National Library of Medicine, Bethesda, MD; MS C 305.

vzor v pokynech citačního stylu NLM

[Kruta V. Fyzikální vlastnosti cévní soustavy. circa 1931-1979]. 2 p. Located at: Pozůstalost Vladislava Kruty, Knihovna univerzitního kampusu, Masarykova univerzita, Brno (Czechia). Czech.

výsledná bibliografická citace rukopisu

Komenář k vytvoření bibliografické citace

První tři údaje bibliografické citace jsou v hranatých závorkách, protože nebyly v rukopisu nikde řádně uvedeny. Jméno a příjmení autora - prof. Vladislava Kruty jsme identifikovali na základě skutečnosti, že poznámky byly uloženy v jeho pozůstalosti obsahující mj. i jím podepsané dopisy psané týmž písmem.

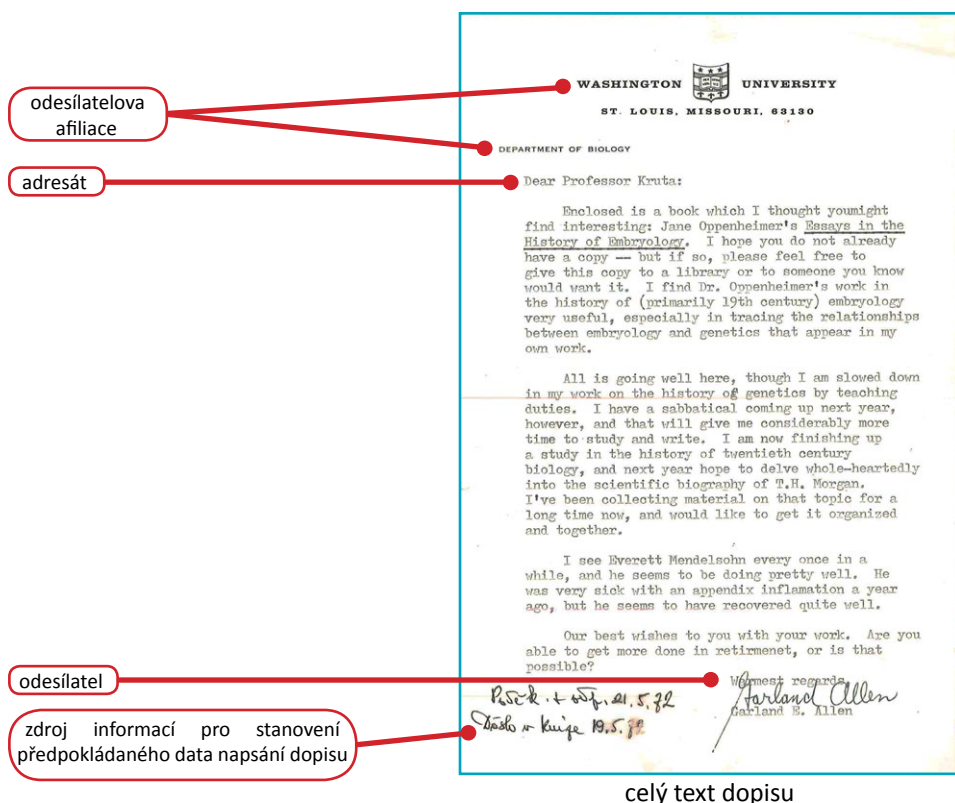
Podle pokynu citačního stylu se má vytvořit název z prvních slov textu nebo vytvořit vlastní název, který by tématicky vystihoval obsah textu. Po přečtení rukopisu jsme zvolili druhou možnost, kdy žsme identifikovali čtyři základní klíčová slova zastřešující téma textu.

Složitější to bylo s údajem o datu vzniku textu, které skutečně nelze nijak identifikovat. Při stanovení rozsahu období, kdy asi text vznikl, jsme mohli vycházet jen z logické úvahy, že se prof. Kruta tématu mohl věnovat v období mezi ukončením studia medicíny a jeho úmrtím. Uvedené letopočty byly zjištěny z Krutovy biografie a v souladu se stylem NLM byly uvozeny slovem *circa*.

Pokud se jedná o umístění dokumentu, narozdíl od vzoru není ve výsledné bibliografické citace specifikována signatura, pod níž by byl rukopis dohledatelný, neboť je součástí v knihovně neevidované, avšak uchovávané pozůstalosti.

bibliografická citace dopisu

Podobně jako u rukopisu i u dopisu při tvorbě bibliografické citace můžeme být omezeni množstvím dostupných údajů. V níže uvedeném příkladu se jedná o dopis opět z pozůstalosti již zesnulého vědce, přičemž z komentářů vyplývá, proč ten či onen údaj byl při tvorbě bibliografické citace řešen daným způsobem.

celý text dopisu

Author	Connective Phrase	Author Affiliation	Recipient	Recipient Affiliation
Anfinsen, Christian B.	(Department of Biology, Johns Hopkins University, Baltimore, MD). Letter to: Cyril Ponnampertuma (University of Maryland, College Park, MD). 1991 Apr 23. 1 leaf. Located at: History of Medicine Division, National Library of Medicine, Bethesda, MD; MSC 496, Box 8, Folder 3.			
Date	Pagination	Note		

vzor v pokynech citačního stylu NLM

Allen Garland E. (Department of Biology, Washington University, St. Louis, MO). Letter to: [Vladislav] Kruta [(Univerzita J. E. Purkyně, Brno, Czechia). 1972]. 1 leaf. Located at: Pozůstalost Vladislava Kruty, Knihovna univerzitního kampusu, Masarykova univerzita, Brno (Czechia).

výsledná bibliografická citace dopisu

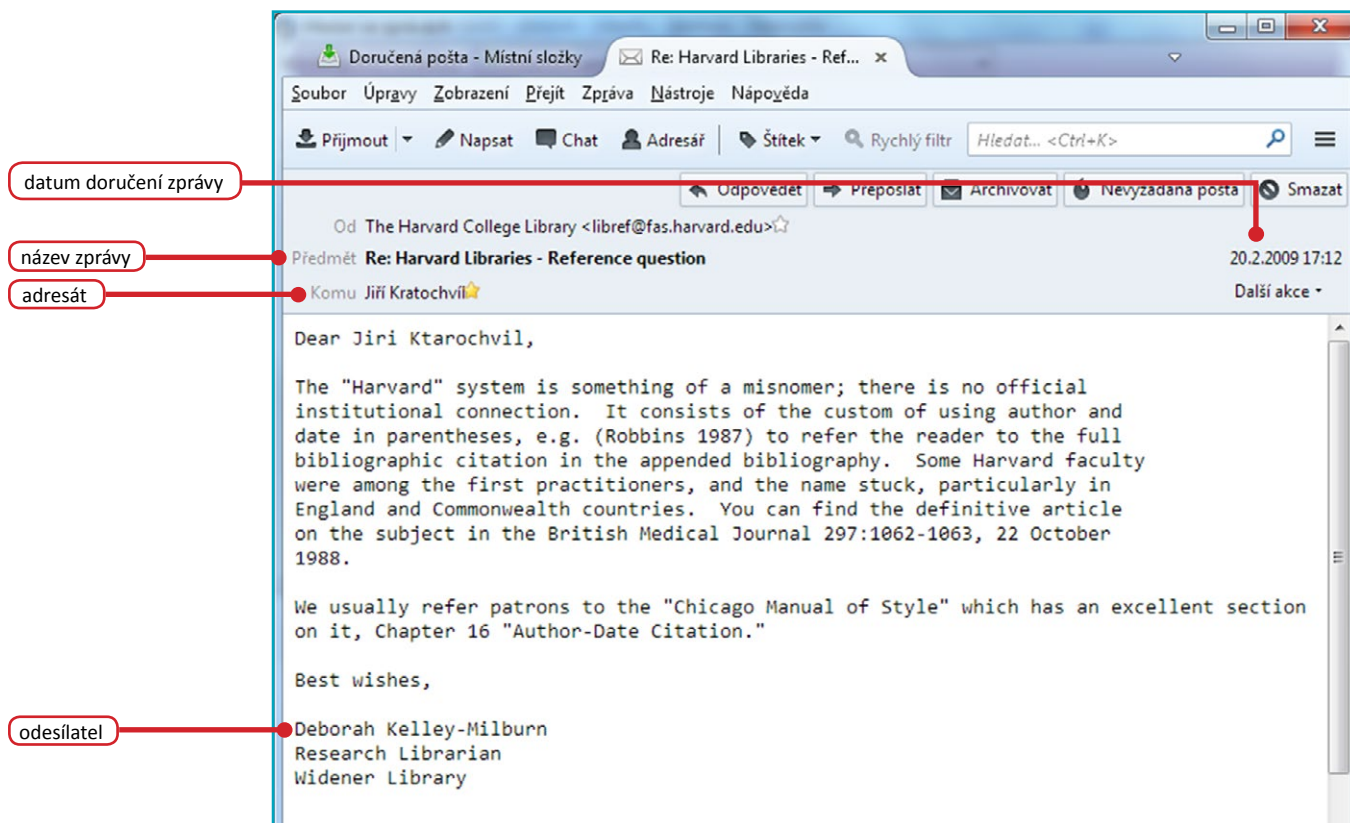
Komentář k vytvoření bibliografické citace

V tomto případě kromě data napsání dopisu byly téměř všechny údaje zjistitelné vyjma prvního jména adresáta, jeho afiliace a data napsání dopisu. V případě adresáta je z dopisu patrné příjmení Kruta. Vzhledem k uložení dopisu v pozůstalosti prof. Vladislava Kruty a jeho dlouholeté působnosti na lékařské fakultě tehdejší Univerzity J. E. Purkyně v Brně bylo možno v podstatě s naprostou jistotou identifikovat adresátovo první jméno a jeho afiliaci. Přesto striktně dodržujeme pravidlo uvádění údajů z jiných zdrojů než z citovaného dokumentu v hranatých závorkách.

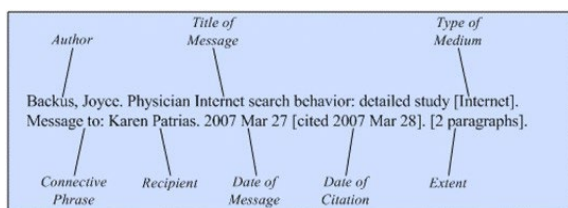
Datum napsání dopisu je zúženo pouze na rok proto, že z poznámek prof. Kruty vlevo dole vyplývá, že byl dopis přiložen v balíčku s knihou. Vzhledem k tomu, že v současnosti doručení balíčků z USA trvá i několik týdnů, lze jen spekulovat, jestli byl dopis napsán v květnu nebo v některém z předchozích měsíců.

bibliografická citace e-mailu

V současnosti se zřejmě častěji než s klasickým dopisem setkáváme s elektronickou poštou. Vlastní vytvoření bibliografické citace není nijak složité, neboť poštovní servery nebo klienti obvykle zaznamenávají tytéž technické informace (předmět zprávy, údaje o odesílateli/adresátovi atd.). Problematické je však již citování e-mailu bez možnosti identifikovat jeho odesílatele (nepodepsán, e-mailová adresa bez jména a příjmení apod.), neboť takový text ztrácí na důvěryhodnosti kvůli nemožnosti ověřit autoritu odesílatele.

celý text e-mailu

vzor v pokynech citačního stylu NLM

Kelley-Milburn, Deborah. Re: Harvard Libraries - Reference question [Internet]. Message to: Jiří Kratochvíl. 2009 Feb 20 [cited 2014 Jul 9]. [2 paragraphs].

výsledná bibliografická citace e-mailu

bibliografická citace rozhovoru

Při citování rozhovoru je třeba přihlížet ke způsobu, jakým proběhl a byl zaznamenán. V případě osobního rozhovoru, kdy jsme například konzultovali se školitelem diplomovou práci, se v citačních stylech obvykle setkáme se vzory bibliografických citací nebo doporučeními, jak místo vytvoření bibliografické citace uvést příslušné informace o rozhovoru přímo ve vlastním textu (např. v textu použijeme větu ve smyslu „Když jsme tento problém konzultovali 10. července 2014 s prof. Novákem, upozornil nás, že ...“).

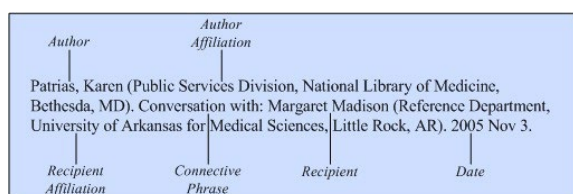
V případě zaznamenaných rozhovorů, např. v online diskusním fóru, v rozhlasovém/televizním pořadu apod., je třeba již rozlišovat, na jakém typu dokumentu je záznam rozhovoru uložen (soubor ke stažení nebo tzv. stream na webové stránce? nahrávka na CD/DVD/audiokazetě?). Podle toho totiž v citačním stylu pak hledáme příslušný vzor bibliografické citace. Například v případě záznamu jako souboru ke stažení nebo jako vloženého objektu se zachováme obdobně, jako tomu bylo výše u prezentace ve variantě ke stažení či ve variantě objektu na webové stránce.

Pochopitelně se můžeme setkat s tím, že citační styl neobsahuje vzor bibliografické citace pro rozhovor nebo pro typ dokumentu obsahujícího daný rozhovor. V takovém případě je třeba hledat v citačním stylu pokyn pro bibliografickou citaci podobného dokumentu (např. pro rozhovor na videokazetě neexistuje příklad citace, tak použijeme vzor citace pro audionahrávku). Pokud však citační styl neobsahuje vzor ani trochu podobného typu dokumentu, je možno se podívat, jak vypadá bibliografická citace v jiném citačním stylu, a přizpůsobit ji námi užívanému stylu (např. jiný styl vyžaduje psaní příjmení autora verzálkami, ale my jej podle stylu NLM vyžadujícím běžný zápis napíšeme normálním písmem).

nezaznamenaný osobní rozhovor

Jak již bylo výše zmíněno, při citování rozhovoru se můžeme setkat s tím, že citační styl namísto vytvoření bibliografické citace požaduje pouze formulovat větu tak, aby bylo zřejmé, že následná parafráze nebo doslovná citace je myšlenkou z onoho rozhovoru.

Některé citační styly, jako je tomu i v tomto materiálu užívaném stylu NLM, uvádějí konkrétní vzor bibliografické citace rozhovoru. Vzhledem k charakteru zdroje informací, tj. osobního rozhovoru, není součástí níže uvedené bibliografické citace zobrazení zdroje informací. Navíc se jedná o příklad fiktivního rozhovoru, ve kterém autor tohoto materiálu zodpověděl dotaz zahraniční kolegyni.

vzor v pokynech citačního stylu NLM

Kratochvíl, Jiří (Knihovna univerzitního kampusu, Masarykova univerzita, Brno, Czechia). Conversation with: Ewa Rozkosz (Biblioteka, Dolnośląska Szkoła Wyższa, Wrocław, Poland). 2013 Aug 15.

výsledná bibliografická citace osobního rozhovoru

bibliografická citace online patentu

Vzor bibliografické citace patentu je obvykle uveden ve většině citační stylů vydaných odbornými společnostmi. Ty však ne vždy reflektují skutečnost, že jsou dnes většinou patenty dostupné na Internetu, a neobsahují vzor pro bibliografickou citaci online verze patentu. Nejinak je tomu i v případě citačního stylu NLM obsahujícího vzor pouze pro bibliografickou citaci tištěného patentu. V takové situaci lze postupovat tak, že vytvoříme bibliografickou citaci podle vzoru pro tištěné patenty a doplníme ji o tři typické údaje online zdrojů, tj. typ dokumentu, datum citování/zobrazení a webovou adresu patentu (zvýrazněno barevně ve výsledné bibliografické citaci).

Závěrem doplníme, že patent je na Internetu dostupný jak ve formátu HTML (obr. vpravo nahoře), tak i ve formátu PDF (obr. vpravo dole).

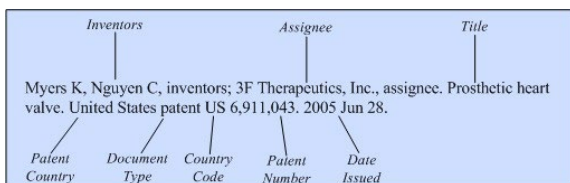
Diagram showing callouts for patent information:

- kód patentu
- kód státu
- stát registrující patent
- název
- podavatel patentu
- autoři (vynálezci)
- datum vydání

titulní strana

patent ve formátu HTML

patent ve formátu PDF

vzor v pokynech citačního stylu NLM

Lessmeier TJ, Gregerson PB, inventors; Resynch Dynamics, LLC., assignee. Method for optimizing CRT therapy [Internet]. United States patent US RE45,005 E. 2014 Jul 8 [cited 2014 Jul 10]. Available from: <http://pdfpiw.uspto.gov/piw?Docid=RE045005>

výsledná bibliografická citace online patentu

Komenář k vytvoření bibliografické citace

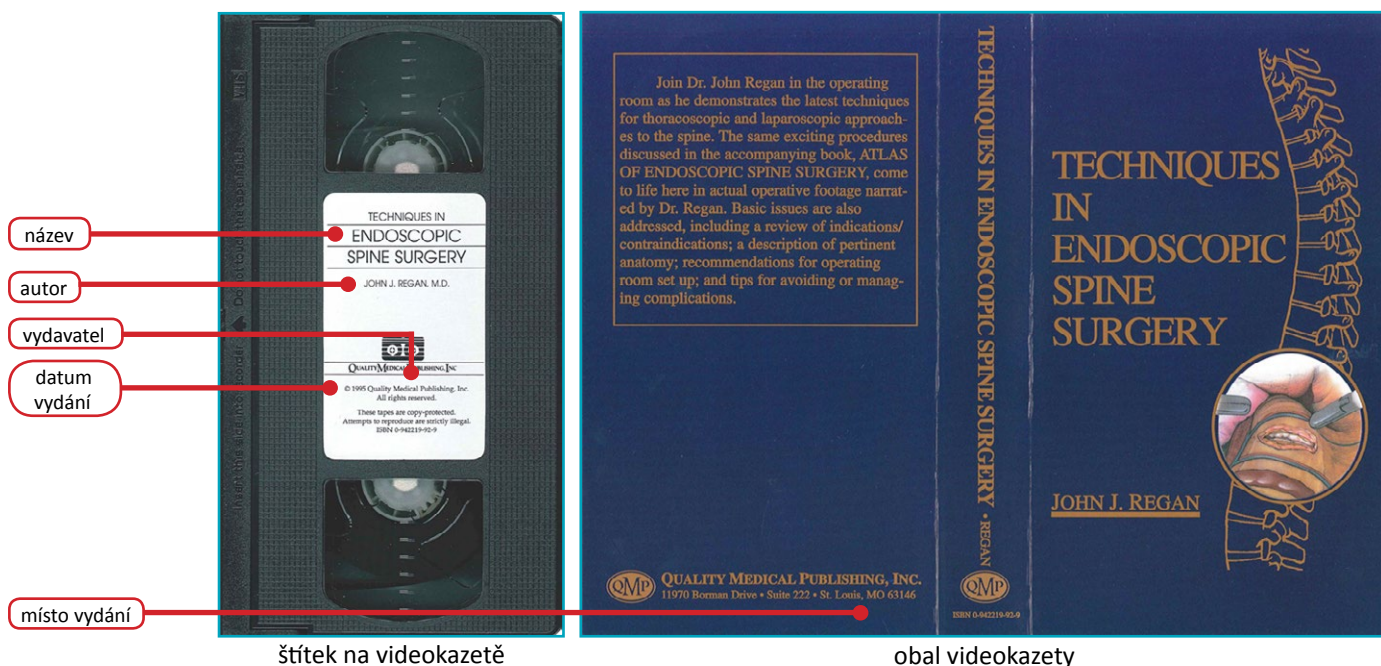
Po vyhledání a zobrazení patentu se v řádku URL zobrazila velmi dlouhá adresa. Pokusili jsme se proto zjistit, nebude-li funkční i po umazání její části, přičemž jsme zjistili, že vymažeme-li z části s parametry adresy vše, co je uvedeno za číslem patentu, bude adresa funkční. Pro lepší pochopení uvádíme celou webovou adresu, kterou jsme měli v prohlížeči. Červeně je v ní zvýrazněna adresa použitá v bibliografické citaci: [http://pdfpiw.uspto.gov/piw?Docid=RE045005](http://pdfpiw.uspto.gov/piw?Docid=RE045005&homeurl=http%3A%2F%2Fpatft.uspto.gov%2Fnetacgi%2Fnh-Parser%3Fsect1%3DPTO%2526sect2%3DHITOFF%2526p%3D1%2526u%3D%25252Fnethtml%25252FPTO%25252Fsearch-bool.html%2526r%3D1%2526f%3DG%2526l%3D50%2526co1%3DAND%2526d%3DPTXT%2526s1%3Dmedicine%2526OS%3Dmedicine%2526RS%3Dmedicine&PageNum=&Rtype=&SectionNum=&idkey=NONE&Input=View+first+page)

bibliografická citace video nahrávky

Citování videonahrávek (DVD, VHS aj.) i zvukových nahrávek (CD, audiokazety) není nijak složité, neboť v citačních stylech obvykle nalezneme příslušné vzory bibliografické citace. Co může někomu působit potíže, je volba částí dokumentů, z nichž mají být údaje převzaty. Obecně pro média typu videokazeta, DVD, CD apod. platí, že:

1. nejdříve zjišťujeme údaje ze štítku/potisku na médiu,
2. není-li tam požadovaný údaj, prohlédneme si obal/booklet,
3. pokud ani tam údaj není, vložíme médium do přehrávače a zkusíme údaj zjistit z uloženého obsahu (např. v úvodních/závěrečných titulcích videa).

videokazeta

štítek na videokazetě

obal videokazety

Author	Title	Secondary Author	Place of Publication	
Keggi JM.	The anterior approach and mini-incision technique for total hip arthroplasty [videocassette].	Keggi Orthopaedic Foundation, producers. Rosemont (IL): American Academy of Orthopaedic Surgeons; 2004.	1 videocassette: 27 min., sound, color, 1/2 in.	
Physical Description	Type of Medium	Publisher	Date	Extent

vzor v pokynech citačního stylu NLM

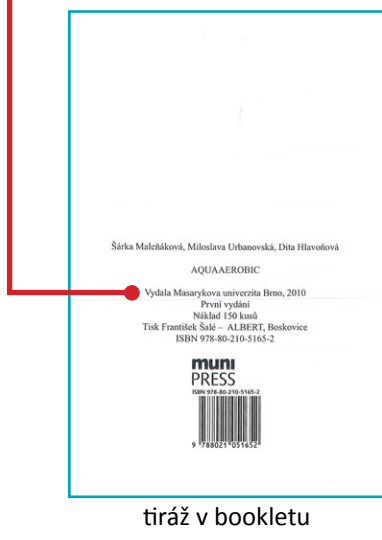
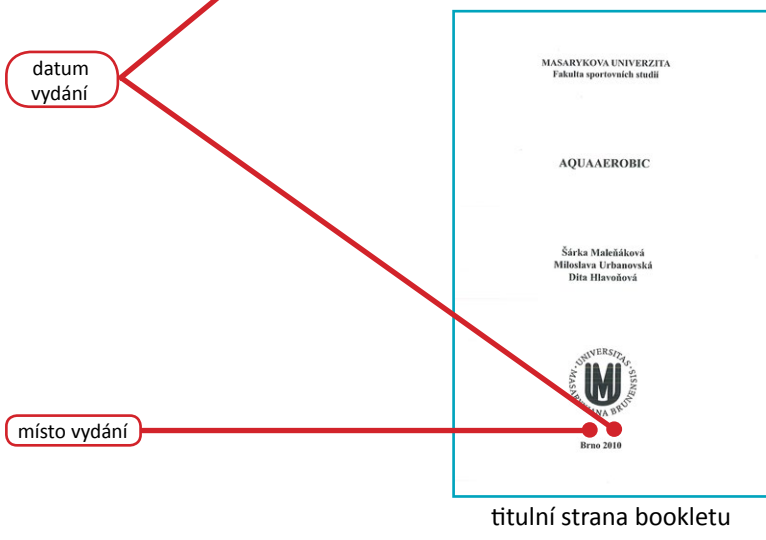
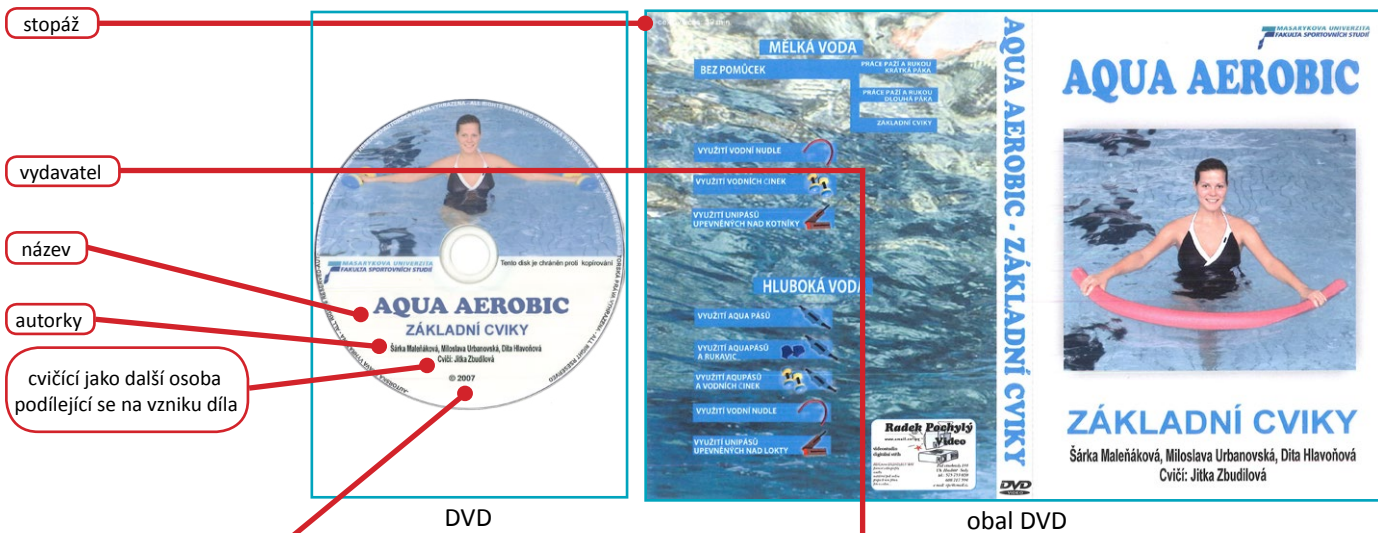
Regan JJ. Techniques in endoscopic spine surgery [videocassette]. St. Louis (MO): Quality Medical Publishing; c1995. 1 videocassette: 68 min., sound, color, 1/2 in.

výsledná bibliografická citace tištěného patentu

Komenář k vytvoření bibliografické citace

Z výše uvedeného zobrazení je patrné, že většinu údajů jsme v tomto případě našli na štítku nalepeném na videokazetě, pouze údaj o místě vydání bylo třeba dohledat na obalu. Pokud jde o technický popis citovaného videozáznamu v závěrečné části bibliografické citace, museli jsme si videokazetu přehrát, abychom zjistili, je-li záznam barevný nebo černobílý a zdali jde o záznam se zvukem či nikoli. V případě stopáže jsme jednoduše po vložení videokazety vynulovali počítadlo a přetočili ji na konec videozáznamu, čímž jsme zjistili délku videonahrávky. Posledním údajem je šířka videopásky, kterou jsme změřili a která odpovídala citačním stylem NLM preferovanému metrickému vyjádření 1/2 in.

DVD

Author	Title	Secondary Author	Place of Publication
Keggi JM.	The anterior approach and mini-incision technique for total hip arthroplasty [videocassette].	Keggi Orthopaedic Foundation, producers. Rosemont (IL): American Academy of Orthopaedic Surgeons; 2004.	1 videocassette: 27 min., sound, color, 1/2 in.
		Publisher	Extent
		Date	
		Type of Medium	
		Physical Description	

vzor v pokynech citačního stylu NLM

Maleňáková Š, Urbanovská M, Hlavoňová D. Aqua aerobic: základní cviky [DVD]. Zbudilová J, instructor. Brno (Czechia): Masarykova univerzita; 2010. 1 DVD: 39 min., sound, color.

výsledná bibliografická citace DVD

Komenář k vytvoření bibliografické citace

Primárně jsme údaje přebírali ze samotného disku DVD. U některých údajů jsme ale museli přihlídnout i k informacím uvedeným v bookletu.

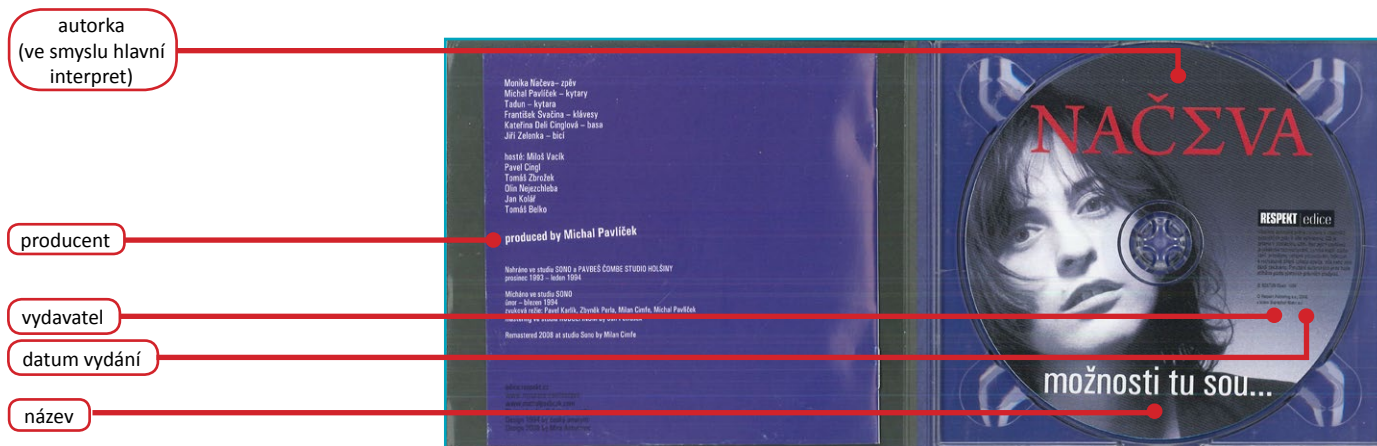
V prvé řadě se jedná o datum vydání, kdy na disku je uveden rok copyrightu 2007, zatímco na titulní straně bookletu je rok vydání 2010. V takovém případě u všech typů dokumentů upřednostňujeme rok vydání.

Druhým problematickým údajem je vydavatel. Přestože na disku a titulní straně bookletu je uvedena i fakulta, v bibliografické citaci jsme uvedli jako vydavatele Masarykovu univerzitu, protože nejenže je v tiráži explicitně v příslušné větě uvedena jako vydavatel, ale potvrzuje to i typografické zvýraznění loga univerzitního vydavatelství.

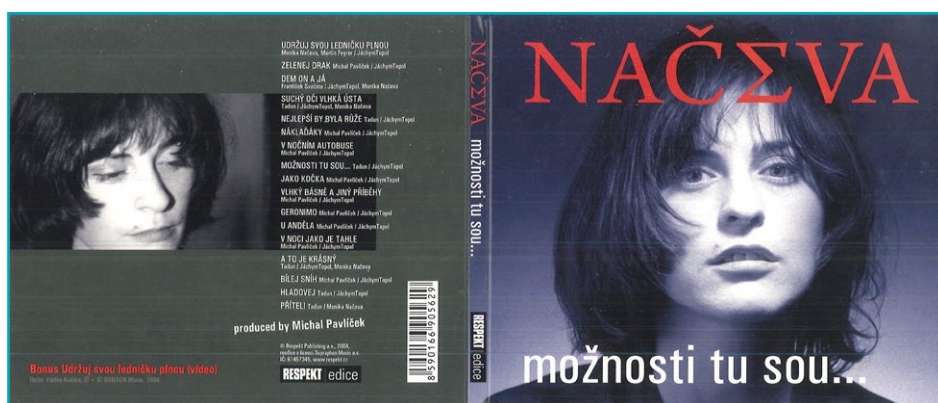
bibliografická citace zvukové nahrávky

Podobně, jako je tomu u videonahrávek, i v případě nahrávek zvukových obvykle citační styly obsahují příslušné vzory bibliografických citací, přičemž mnohdy uvádějí příklady citování jak nahrávky jako celku (např. album hudební skupiny), tak i jen její části (např. píseň z alba hudební skupiny).

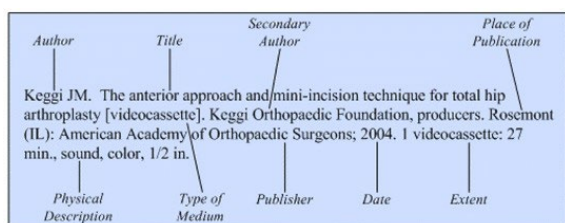
Stejně jako u videonahrávek přebíráme údaje do bibliografické citace primárně z informací na vlastním nosiči (potisk CD, štítek na vinylové desce apod.), pakliže tam některý není, tak z obalu/bookletu a až v poslední řadě z nahrávky samotné (např. CD může kromě zvukového záznamu obsahovat i další soubory).

zadní strana bookletu (vlevo) a CD (vpravo)

zadní a přední strany obalu CD

vzor v pokynech citačního stylu NLM

Načeva. Možnosti tu sou... [CD]. Michal Pavlíček, producer. [Praha (Czechia)]: Respekt Publishing; c2008. 1 CD: 76 min.

výsledná bibliografická citace tištěného patentu

Komenář k vytvoření bibliografické citace

Výše je jako vzor uvedena bibliografická citace videokazety proto, že v naší užívaném stylu NLM je obecným vzorem pro citování zvukových i audiovizuálních dokumentů.

Na CD je jako vydavatel uvedena společnost BONTON Music s rokem copyrightu 1994 a společnost Respekt Publishing s rokem copyrightu 2008. V bibliografické citaci jsme uvedli společnost Respekt Publishing a rok copyrightu 2008 proto, že na zadní straně bookletu je uveden rok 2008 jako letopočet, kdy byla nahrávka tzv. remasterována, a my zde citujeme remasterovanou verzi nahrávky, nikoli tu původní z roku 1994.

Místo a stát vydání jsou uvedeny v hranatých závorkách proto, že tyto údaje nejsou ani na nosiči ani v bookletu uvedeny a že byly zjištěny na Internetu.

FAQ - často kladené dotazy

Proč všichni necitují podle jednoho citačního stylu?

Na to není snadné odpovědět, neboť příčin může být několik. První může být konzervativní chování autorů v jednotlivých oborech, kteří jen neradi upouštějí od desítek let prověřeného citování podle oborového citačního stylu. Musejí se totiž při své publikační praxi podřizovat citačním pravidlům vydavatelů, kteří upřednostňují buď některý z oborových citačních stylů nebo kteří mají vlastní způsob citování. Autoři si tak přivyknou v oboru určitému způsobu citování, který pak vyžadují od svých studentů, místo aby preferovali některý z unifikovaných stylů. Další příčinou může být skutečnost, že v jednotlivých oborech se pracuje s různým typem informačních zdrojů (např. lékař nepotřebuje citovat mapy, zatímco geograf ano apod.) a ne každý citační styl obsahuje vzory citování všech typů dokumentů.

Za řešení této situace se považuje konkrétně v českém prostředí citování podle normy ISO 690, která však ve srovnání s oborovými citačními styly typu APA, ACS, NLM, CBE/CSE, MLA aj. není tak detailní a nepostihuje nejrůznější typy dokumentů, s nimiž se v jednotlivých oborech mohou autoři setkat (např. citování zákona, posteru apod.).

Blíže o situaci na LF, PŘF a FSpS MU viz Kratochvílův článek v Použité literatuře.

Jak v citaci uvést rozsah stran, když v jednom odstavci cituji různé části téhož dokumentu?

Jednoduše ty strany uveďte v jedné dvojici závorek a oddělte je interpunkcí, např. (Novák 2005, s. 20, 35-37, 40) při citování metodou author-date nebo (1 s. 20, 35-37, 40) při citování číselnou metodou (číslice 1 je odkaz na první bibliografickou citaci v soupisu literatury).

Musím dávat citaci za každou větu?

Ačkoliv jsme si na začátku tohoto materiálu uvedli, že autorský zákon nám nařizuje převzatou informaci opatřit citací, je třeba tak činit s rozvahou a citem. Na příkladech parafrázování a citování jsme si ukázali, že je-li již ze samotného znění textu zcela zřejmý počátek a konec parafrázování/doslovného citování, postačí uvést jen jednu citaci. Přesto si na níže uvedených dvou příkladech ukažme správný a nevhodný postup při citování. Na tomto místě zdůrazníme slovo *nevhodný*, neboť vzhledem k povinnosti vyplývající z autorského zákona opatřit převzatou informaci citací nelze explicitně říci, že níže uvedený první příklad je nesprávný. Jen je prostě ve srovnání s druhou variantou textu nevhodně řešen, neboť vzhledem ke konstrukci vět je zřejmý počátek a konec parafrázování.

V níže uvedených příkladech se jedná o modelovou situaci, kdy je odstavec tvořen čtyřmi větami parafrázujícími informace z různých stran téhož příspěvku ve sborníku. Pro lepší názornost je v příkladu užitá citační metoda author-date v rámci citačního stylu APA.

V rámci paliativní péče o neurologicky onemocnělé pacienty se můžeme setkat s různými projevy slabosti. U pacientů s amyotrofickou laterální sklerózou se kupříkladu jedná o poruchy jemné motoriky (Ridzoň and Kabelka, 2007, p. 252-253). Pacienti s geneticky podmíněnou myopatií vykazují příznaky Duchenneovy svalové dystrofie nebo Beckerovy svalové dystrofie (Ridzoň and Kabelka, 2007, p. 255-256). Parkinsonovou nemocí postižení pacienti vykazují pohybové potíže, jako jsou třes, rigidita či hypokineze (Ridzoň and Kabelka, 2007, p. 257-258).

Ridzoň, P. & Kabelka, L. (2007). Paliativní péče u neonekologických onemocnění. In O. Sláma, L. Kabelka & J. Vorlíček (Eds.), Paliativní medicína pro praxi (pp. 251-299). Praha, Czechia: Galén.

V rámci paliativní péče o neurologicky onemocnělé pacienty se můžeme setkat s různými projevy slabosti. U pacientů s amyotrofickou laterální sklerózou se kupříkladu jedná o poruchy jemné motoriky. Pacienti s geneticky podmíněnou myopatií vykazují příznaky Duchenneovy svalové dystrofie nebo Beckerovy svalové dystrofie. Parkinsonovou nemocí postižení pacienti vykazují pohybové potíže, jako jsou třes, rigidita či hypokineze (Ridzoň and Kabelka, 2007, p. 252-253, 255-256, 257-258).

Ridzoň, P. & Kabelka, L. (2007). Paliativní péče u neonekologických onemocnění. In O. Sláma, L. Kabelka & J. Vorlíček (Eds.), Paliativní medicína pro praxi (pp. 251-299). Praha, Czechia: Galén.

Jaké datum citování uvést u online dokumentů?

V bibliografické citaci online dokumentů uvádíme datum, kdy jsme příslušný dokument zobrazili. Tedy i když například

citační styl NLM uvozuje toto datum slovem *cited* navozující dojem, že se má jednat o datum, kdy jsme dokument v našem textu odcitovali, uvedeme datum, kdy jsme si publikaci zobrazili. Představme si následující situaci: V roce 2010 jsme si pro potřeby připravovaného článku z nějaké databáze stáhli a ihned v textu odcitovali určitý článek. V roce 2014 píšeme kvalifikační práci, v níž čerpáme z téhož článku, který jsme si stáhli v roce 2010, ale který již byl z oné databáze odstraněn. Pokud by slova typu *cited*, *citováno* apod. byla míněna doslovně, tj. datum, kdy jsme článek z databáze citovali, došlo by k nonsensu, neboť bychom tímto datem a webovým odkazem na článek tvrdili, že je i v roce 2014 stále na Internetu dostupný, ačkoli tomu tak už ve skutečnosti není. Pakliže však uvedeme datum, kdy jsme si článek skutečně zobrazili na Internetu a stáhli si jej, bude vše v pořádku, neboť těmi údaji říkáme, že v roce 2010 byl článek na uvedené adrese v databázi dostupný a že jsme si jej tehdy zobrazili. I proto řada citačních stylů místo slova *cited* (či jeho synonym) preferuje pojem *accessed*, tj. zpřístupněn (např. styly ACS, AMA, Chicago) nebo *viewed*, tj. viděno (např. ČSN ISO 690), a i proto v celém tomto materiálu píšeme *citovat/zobrazit*.

Jak má vypadat citace webové stránky v textu?

Podoba citace v textu může být různá, neboť každý citační styl má vlastní pravidla. U číselných citačních metod je to jednoduché, v textu se uvede příslušná číslice odkazující na číslo bibliografické citace v soupisu literatury. V případě citování metodou author-date si je ale třeba uvědomit, že každé dílo má nějakého autora, takže jen řešíme to, jestli známe jeho jméno a příjmení známe či nikoli. Pokud známe, tak je v citaci uvedeme. Pokud neznáme, podíváme se do citačního stylu, co se podle něj má v citaci uvést. Obvykle to bude slovo vyjadřující, že se jedná o anonymní dílo, např. Anonymous, Anonym apod., nebo se místo toho uvede citačním stylem určený počet prvních slov z názvu. V soupisu literatury pak bibliografická citace takového díla začne slovem typu Anonymous, Anonym či v případě užití slov z názvu jeho prvním plněvýznamovým slovem apod.

Jak citovat starý dokument, který je dostupný jen v digitalizované podobě na Internetu?

Ať už půjde o text, video nebo zvuk, který vznikl klidně před sto lety, je to vzhledem ke způsobu zveřejnění na Internetu již elektronický dokument, tj. je třeba si v citačním stylu nalézt vzor bibliografické citace (např. zdigitalizovaná kniha zpřístupněná na Internetu = online kniha). V případě neuvedení vzoru pro příslušný dokument lze použít vzor pro tištěnou formu téhož dokumentu s tím, že v bibliografické citaci přidáte údaje typické pro online publikace, tj. typ dokumentu, datum citování/zobrazení a webovou adresu dokumentu (primárně přímý odkaz na soubor, nikoli na webovou stránku odkazující na soubor).

Jak při citování metodou poznámek pod čarou citovat zdroj poznámky pod čarou?

Jestliže citujeme metodou poznámek pod čarou a v poznámkovém aparátu s bibliografickými citacemi uvádíme také poznámku nebo nějakou vysvětlivku k hlavnímu textu, kterou jsme převzali z jiného zdroje, uvedeme přímo za ní příslušnou bibliografickou citaci (viz poznámka 1 v níže uvedeném příkladu).

V rámci paliativní péče o neurologicky onemocnělé pacienty se můžeme setkat s různými projevy slabosti. U pacientů s amyotrofickou laterální sklerózou se kupříkladu jedná o poruchy jemné motoriky. Pacienti s geneticky podmíněnou myopatií vykazují příznaky Duchenneovy svalové dystrofie nebo Beckerovy svalové dystrofie. Parkinsonovou nemocí¹ postižení pacienti vykazují pohybové potíže, jako jsou třes, rigidita či hypokineze².

¹ Nemoc je pojmenována po Jamesi Parkinsonovi, který její obvyklé příznaky v roce 1817 publikoval v knize *An Essay on the Shaking Palsy* (viz ROTH, Jan, SEKYROVÁ, Marcela, RŮŽIČKA, Evžen. *Parkinsonova nemoc*. 4. přeprac. a rozš. vyd. Praha: MAXDORF, c2009, s. 12. ISBN 978-80-7345-178-3.

² RIDZOŇ, Petr a Ladislav KABELKA. Paliativní péče u neurologických onemocnění. In Ondřej SLÁMA, Ladislav KABELKA, a Jiří VORLÍČEK, ed. *Paliativní medicína pro praxi*. 1. vyd. Praha: Galén, 2007, s. 252-253, 255-256, 257-258. ISBN 978-80-7262-505-5.

Co uvést v citaci, když nemohu nějaký údaj nalézt?

Předně je třeba si skutečně pozorně dokument prohlédnout, jestli chybějící údaj není přece jen někde uveden. Zvláště to může být problematické u online dokumentů, zejména u webových stránek. Mnohdy se setkáme s tím, že webové stránce není např. uvedeno místo vydání a vydavatel. V takovém případě je dobré zkusit kliknout na tamější kontaktní

informace, jestli právě tam nejsou požadované údaje uvedeny.

Pokud skutečně údaj není dohledatelný, není od věci se podívat do nějakého knihovního katalogu (např. Library of Congress), není-li v něm dokument evidován a jestli v jeho záznamu není chybějící údaj uveden. Případně je možné zkoušet chybějící údaj pohledat na Internetu. Na druhou stranu je třeba toto všechno dělat s rozumem a nevěnovat dohledání více času než pár minut. Je sice dobré pro jednoznačnou identifikaci citovaného dokumentu uvést maximum údajů o něm, na druhou stranu dohledávání není povinnost.

V neposlední řadě je třeba nezapomenout na to, že pokud jakýkoliv údaj převezmu odjinud než z vlastního dokumentu, musíme jej uvést v hranatých závorkách. V případě online dokumentů se nemusí údaj dávat do hranaté závorky, byl-li zjištěn v rámci jednoho serveru (např. citujeme text ze stránky na adrese <http://www.cancer.gov/cancertopics/types/leukemia>, ale údaj o místě vydání a vydavateli zjistíme ze stránky s kontakty na adrese <http://www.cancer.gov/global/contact>).

Kolik zdrojů určité informace je třeba citovat?

Jednoznačná odpověď na tuto otázku neexistuje. Obvykle se můžeme setkat s doporučením opřít nějaké tvrzení alespoň o 3 zdroje, ale může samozřejmě nastat situace, že pro určité tvrzení existuje menší počet zdrojů. Dále lze také přihlídnout k prestiži autora a jeho publikace, kterou citujeme. Totiž jedná-li se o obecně známou a nespornou kapacitu na námi řešenou oblast, postačí odkázat jen na ni, aniž bychom odkazovali na další informační zdroje.

Jak citovat zprostředkovanou informaci?

V tomto případě se jedná o tzv. sekundární citaci či citaci z druhé ruky, kdy v textu potřebujeme uvést informaci, která byla publikována v nám nedostupném díle a kterou máme k dispozici prostřednictvím publikace autorů, kteří se k onomu nedostupnému dílu naopak dostali. Jedná se o způsob citování, k němuž bychom se vzhledem k povaze zprostředkované informace měli uchýlovat opravdu jen v nejnnutnějších případech, kdy je citovaný dokument skutečně nedostupný (nikoli, že jej vlastní knihovna v jiném městě, ale že jde například o jedinečné dílo, které je součástí archivu, např. kroniky, matriky, rukopisy apod.).

V níže uvedeném příkladu sekundární citace podle stylu JAMA se jedná o situaci, kdy kolektiv vedený Rudolfem Brázdillem parafrázuje ve svém článku *European floods during the winter 1783/1784* doslovně citát z deníku kněze Van Postela, občana nizozemského městečka Venlo, který použil Gaston Demarée ve svém článku *The catastrophic floods of February 1784 in and around Belgium*.

Původní Demaréeův článek:

Van Postel, a parish priest at Venlo, a city on the Meuse River in the province of Limbourg, The Netherlands, wrote in his diary: "On 29 December 1783, the River Meuse became ice-bound. On 5 January 1784, the River Meuse broke up damaging severely the ships in the harbour as well as on the beach, particularly near Blerick.

Brázdilova parafrázování příslušné pasáže v Demaréeově článku:

Demer and Gete). At Louvain (Belgium) on the River Dijle, flooding on 4 January 1784 resulted in houses and streets being submerged to a depth greater than that witnessed in 20 years. In the neighbouring Meuse catchment, high water was recorded on the frozen river at Maaseik on 27 December 1783, with reports from Dutsch Venlo describing the breaking of ice on the River Meuse on 5 January 1784, with damage to ships in the harbour and on the beach, mainly in the area near Blerick (Demarée 2006).

Výsledná Brázdilova bibliografická citace podle JAMA:

Uytenbroeck HHH. Het Dagboek of De Kroniek door Pastoor J. C. van Postel. Bijdragen tot de Geschiedenis van Venlo III. Venlo, Netherlands; Publisher unknown, 1912. Cited by: Demarée GR. The catastrophic floods of February 1784 in and around Belgium - a Little Ice Age event of frost, snow, river ice ... and floods. *Hydrological Sciences Journal*. 2006;51(5):878-898.

Jak postupovat při doslovném citování cizojazyčné publikace?

Pokud citační styl, podle něhož citujeme, postup doslovného citování cizojazyčné publikace konkrétně nespécifikuje, postupujeme obvykle tak, že v textu uvedeme doslovný citát v jazyce, v němž text píšeme, a v poznámkovém aparátu

(v poznámce pod čarou/na konci kapitoly apod.) uvedeme původní znění doslovného citátu, aby měl čtenář možnost ověřit si správnost překladu. Jestliže tedy píšeme text v češtině a doslovně citujeme nějaký výrok původně v angličtině, uvedeme doslovný citát v textu česky a v poznámkovém aparátu anglicky.

Koho uvést jako autora, je-li text podepsán šifrou?

S šifrou místo jména a příjmení autora se setkáme nejčastěji při citování novinových článků. Při citování textu podepsaného šifrou je nezbytné se nejdříve podívat do pokynů příslušného citačního stylu, není-li v něm upřesněn postup. Pakliže v pokynech řešení nenalezneme, pokusíme se zjistit (např. vyhledáváním na Internetu), není-li někde uvedeno jméno a příjmení autora užívajícího danou šifru. Pokud jméno a příjmení zjistíme, uvedeme je v bibliografické citaci v hranatých závorkách, neboť jde o informaci zjištěnou z jiného zdroje. Pakliže jméno a příjmení autora nezjistíme, podíváme se do citačního stylu, jak postupovat při citování díla od neznámého autora (některé styly nařizují uvést slovo Anonymous, popř. jeho zkratku, zatímco jiné nařizují údaj o autorovi vynechat a začít bibliografickou citaci názvem díla).

Jak citovat elektronické dokumenty, které jsem si uložil(a) kdysi na disk, a už nevím, kdy a odkud jsem je z Internetu stáhl(a)?

V první řadě se je pokuste na Internetu znovu dohledat, což by v případě, že dokumenty jsou stále dostupné online, neměl být při dnešních možnostech internetových vyhledávačů zásadní problém. Pakliže je nedohledáte, je to skutečně problém, neboť jak odcitovat kupříkladu webovou stránku a neuvést její webovou adresu? V takovém případě by se měly použít jiné informační zdroje. Pokud jsou však skutečně nenahraditelné, bylo by dobré pasáž, v níž čerpáte z vámi zmíněných dokumentů, opatřit poznámkou zdůvodňující neuvedení příslušných údajů v bibliografické citaci. Toto je ale skutečně již krajní řešení takto vzniklé situace.

Když se mi při stažení záznamu do citačního manažeru nestáhnou některé údaje, mám je doplnit ručně?

Ano. Prohlédněte si dokument a údaje, které se vám nestáhly, do záznamu v citačním manažeru doplňte. Příště v případě online dokumentů, které existují i tištěně, není od věci si záznam stáhnout z katalogu/databáze a doplnit jej o údaje zjistitelné jen z citovaného dokumentu (např. citujeme online knihu, kterou v tištěné verzi má naše knihovna; z jejího katalogu si stáhneme záznam a doplníme jej o údaje typické pro online knihu, tj. datum zobrazení/citování, přímý webový odkaz na online verzi knihy apod.).

Jak citovat anglický článek z roku např. 1994, který je k dispozici i v českém překladu z roku např. 2005?

Nijak, citujeme tu verzi článku, z níž jsme skutečně informace převzali, tj. pokud víme o existenci článku z roku 1994, ale četli jsme pouze ten český z roku 2005, odcitujeme ten český. Pochopitelně v případě, že jste jazykovědec zabývající se kvalitou překladu a porovnáváte anglický text s tím českým, tak citujete oba články.

Použitá literatura

1. American Psychological Association. Publication manual of the American Psychological Association. 6th ed. Washington, DC: American Psychological Association; 2010. 272 p.
2. Barzun J, Graff HF. The Modern Researcher. 6th ed. Belmont, CA: Wadsworth Cengage Learning; 2004. 322 p.
3. Bolner MS, Poirier GA. The Research Process: Books & Beyond. 4th ed. Dubuque, IO: Kendall/Hunt Publishing Company; 2007. 462 p.
4. Booth WC, Colomb GG, Williams JM. The Craft of Research. 3rd ed. Chicago, IL: University of Chicago Press; 2008. 317 p.
5. Coghill AM, Garson LR, Dodd JS, editors. The ACS style guide: effective communication of scientific information. 3rd ed. Oxford : Washington: Oxford University Press ; American Chemical Society; 2006. 430 p.
6. ČTK, Lidovky.cz. O titul bakalář práv přijde jako jediný exšéf strážníků v Plzni, opsal práci [Internet]. Lidovky.cz. 2010 [cited 2014 May 28]. Available from: http://www.lidovky.cz/o-titul-bakalar-prav-prijde-jako-jediny-exsef-strazniku-v-plzni-opsal-praci-16b-/zpravy-domov.aspx?c=A101116_143132_In_domov_pks
7. Duartová N. Slajdologie: tajemství tvorby skvělých prezentací. Brno: BizBooks; 2012. xvii, 270 p.
8. Gopalakrishnan J. Professor Caught For Plagiarizing Articles in Nursing Journals [Internet]. iThenticate. 2011 [cited 2014 May 28]. Available from: <http://www.ithenticate.com/plagiarism-detection-blog/bid/68824/Professor-Caught-For-Plagiarizing-Articles-in-Nursing-Journals#.U4XeQSjRMhU>
9. Katuščák D, Drobíková B, Papík R. Jak psát závěrečné a kvalifikační práce: jak psát bakalářské práce, diplomové práce, dizertační práce, specializační práce, habilitační práce, seminární a ročníkové práce, práce studentské vědecké a odborné činnosti, jak vytvořit bibliografické citace a odkazy a citovat tradiční a elektronické dokumenty. 1. české ed. Nitra: Enigma; 2008. 161 p.
10. Kratochvíl J. Analýza užívaných citačních stylů v publikacích autorů z lékařských, sportovních a přírodovědných oborů na Masarykově univerzitě [Internet]. IT Lib. 2014 [cited 2014 Aug 13];18(2):36-40. Available from: http://itlib.cvtisr.sk/buxus/docs/36_analyza%20%20uzivanych.pdf
11. Kratochvíl L, Říhová B, Česká tisková kancelář. Velitel plzeňských strážníků rezignoval kvůli opsané bakalářské práci [Internet]. iDNES.cz. 2009 [cited 2014 May 28]. Available from: http://zpravy.idnes.cz/velitel-plzenskych-strazniku-rezignoval-kvuli-opsane-bakalarske-praci-1ar-/domaci.aspx?c=A091103_141712_studium_klu
12. Krčmová M. Fonetika a fonologie [Internet]. 3. ed. Brno: Masarykova univerzita; 2009 [cited 2014 May 27]. Available from: http://is.muni.cz/do/1499/el/estud/ff/ps09/fonetika/tisk_2009/index.html
13. Lipson C. Cite Right: A Quick Guide to Citation Styles-MLA, APA, Chicago, the Sciences, Professions, and More. Chicago, IL: University of Chicago Press; 2006. 197 p.
14. Meško D, Katuščák D, Findra J. Akademická příručka. Martin: Osveta; 2006. 481 p.
15. Patrias K. Citing Medicine: The NLM style guide for authors, editors, and publishers [Internet]. 2nd ed. Wendling D, editor. Bethesda (MD): National Library of Medicine (US); 2007 [cited 2014 Jun 25]. Available from: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK7256/>
16. Šesták Z. Jak psát a přednášet o vědě. 1. ed. Praha: Academia; 2000. 204 p.
17. Tazz R. The Science of Mister Terrific #3 [Internet]. Comic Vine. 2011 [cited 2014 May 29]. Available from: <http://www.comicvine.com/profile/razzatazz/blog/the-science-of-mister-terrific-3/75309/>
18. The Chicago manual of style. 16th ed. Chicago, IL: University of Chicago Press; 2010. 1026 p.
19. UPI. Professor given sanctions for plagiarism [Internet]. UPI. 2011 [cited 2014 May 28]. Available from: http://www.upi.com/Top_News/US/2011/10/06/Professor-given-sanctions-for-plagiarism/UPI-11371317934137/

Zdroje ukázek v textu

1. A. Learning Journey. Schoolhouse Review: Primary Arts of Language [Internet]. A Learning Journey. 2012 [cited 2014 Jul 31]. Available from: <http://totplay.blogspot.cz/2012/11/schoolhouse-review-primary-arts-of.html>
2. Actor / Art Model. How do you deal with compromise in your artistic work? [Internet]. Artistic Patchwork. 2012 [cited 2014 May 28]. Available from: <http://artisticpatchwork.wordpress.com/2012/01/09/how-do-you-deal-with-compromise-in-your-artistic-work/>
3. Babysimpson.co.uk. imgur: the simple image sharer [Internet]. Imgur. [Athens, OH]: Imgur, c2014 [cited 2014 Apr 24]. Available from: <http://imgur.com/CCr5IVb>
4. Bacík F. Podněty ke zvyšování kvality a efektivity práce škol. Pedagogická revue. 2007;59(1):191–7.
5. Bourcillier P. Isabelle Eberhardt: Une femme en route vers l'islam. [Internet]. Flying Publisher; c2012 [cited 2014

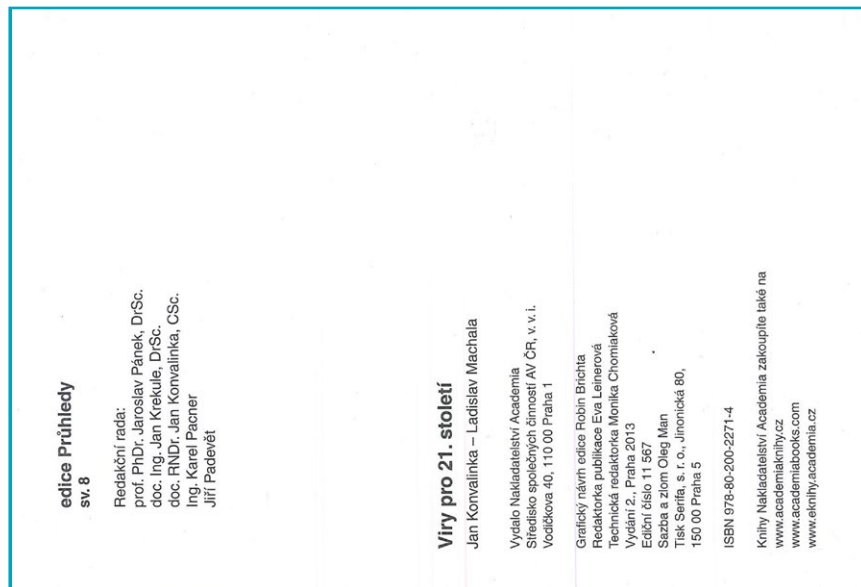
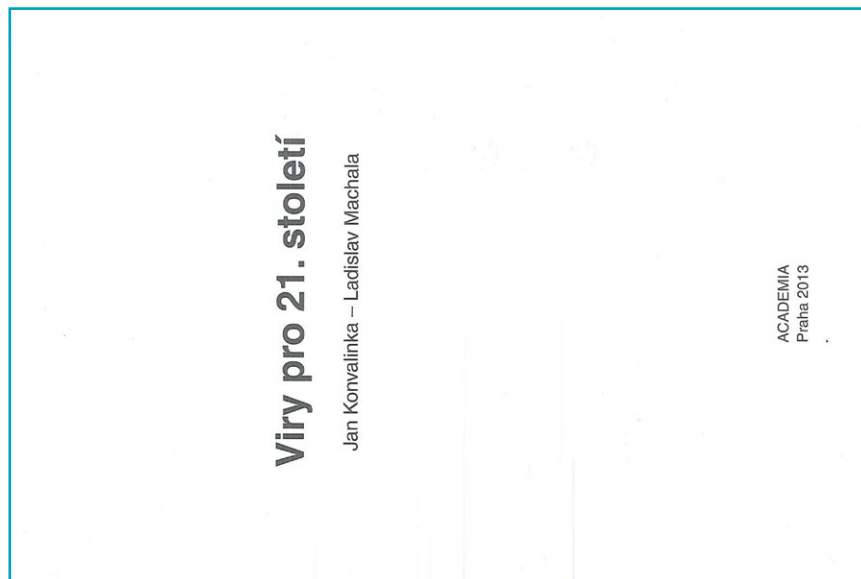
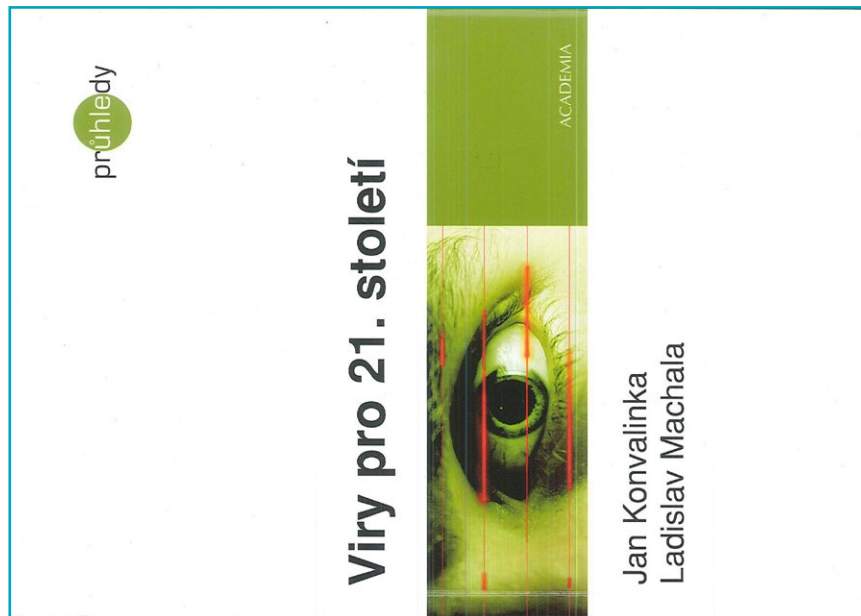
- Jun 26]. 288 p. Available from: <http://www.freebooks4doctors.com/link.php?id=1699>
6. Brázdil R, Demarée GR, Deutsch M, Garnier E, Kiss A, Luterbacher J, et al. European floods during the winter 1783/1784: scenarios of an extreme event during the 'Little Ice Age'. *Theor Appl Climatol*. 1. březen 2010;100(1-2):163–89.
 7. Campbell AV, Gillett GR, Jones DG. *Medical ethics*. 4th ed. South Melbourne: Oxford University Press; 2005. 312 p.
 8. Černíková A, Jampílek J. Strukturální modifikace léčiv ovlivňující biodostupnost a terapeutický účinek. *Chemické listy*. 2014;108(1):7–16.
 9. ČTK, Lidovky.cz. O titul bakalář práv přijde jako jediný exšéf strážníků v Plzni, opsal práci [Internet]. Lidovky.cz. 2010 [cited 2014 May 28]. Available from: http://www.lidovky.cz/o-titul-bakalar-prav-prijde-jako-jediny-exsef-strazniku-v-plzni-opsal-praci-16b-/zpravy-domov.aspx?c=A101116_143132_In_domov_pks
 10. DEMARÉE GR. The catastrophic floods of February 1784 in and around Belgium—a Little Ice Age event of frost, snow, river ice...and floods. *Hydrological Sciences Journal*. 2006;51(5):878–98.
 11. Flying Publisher. *Psychology* [Internet]. FreeBooks4Doctors!: Promoting free access to medical books. [cited 2014 Jun 26]. Available from: <http://www.freebooks4doctors.com/f.php?f=psyco>
 12. Hart T. Language Rules Week part 1 [Internet]. Flickr. 2009 [cited 2014 May 28]. Available from: <http://www.flickr.com/photos/terryhart/4024532249/>
 13. Hellerick. Romanization of Russian [Internet]. Wikipedia, the free encyclopedia. St. Petersburg, FL: Wikimedia Foundation; 2014 [cited 2014 May 27]. Available from: http://en.wikipedia.org/w/index.php?title=File:Udaltsova_Street_sign.jpg&oldid=502466675
 14. How to Respect Yourself [Internet]. Too Easy Life: Hot to Tips and Tricks. 2012 [cited 2014 May 28]. Available from: <http://tooeasylife.blogspot.cz/2012/05/how-to-respect-yourself.html>
 15. Hudecová D. Revize Bloomovy taxonomie edukačních cílů. *Pedagogika*. 2004;54(3):274–83.
 16. Inderbitzi RGC, Schmid RA, Melfi FMA, Casula RP, editoři. *Minimally invasive thoracic and cardiac surgery: textbook and atlas*. Heidelberg: Springer; 2010. 551 p.
 17. Kosíková V, Černá K. Výzkum kvality informační funkce hodnocení ve středoškolské praxi. *Pedagogika*. 2013;63(3):372–92.
 18. Kuric J. *Psychologie vnímání malířských výtvarných děl v ontogenezi*. Ed. 1. Brno: Univerzita J.E. Purkyně; 1986. 260 p.
 19. MacArthur J. man reading book [Internet]. DC Walk Ups. [20??] [cited 2014 Jul 31]. Available from: <http://homehunters.wordpress.com/buyers-information/man-reading-book/>
 20. [McNeal, Marielle]. Library Tip # 6: What is Plagiarism? [Internet]. oliveharveycollegelibraryguides. 2013 [cited 2014 May 28]. Available from: <http://oliveharveycollegelibraryguides.pbworks.com/w/page/47192856/Plagiarism>
 21. Miraudo S. The top 10 Adam Sandler performances [Internet]. Quickflix. 2012 [cited 2014 Apr 24]. Available from: <http://blog.quickflix.com.au/2012/04/04/the-top-10-adam-sandler-performances/>
 22. OCLC. WorldCat.org: Největší světový knihovní katalog [Internet]. c2014 [cited 2014 Jun 26]. Available from: <http://www.worldcat.org/>
 23. Palát K, Hartl J, Opletalová V. Prekurzory léčiv. *Českoslov farm*. 1981;30(3/4):116–24.
 24. Piskáčková Z, Bienertová Vašků J, Forejt M, Matějová H, Martykánová L. Spánek a jeho vliv na rozvoj obezity. *Diabetol metab endokrinol výživ (Print)*. 2010;13(2):77–81.
 25. Plusesmas.com. Taller: “Anatomía de un libro“, Biblioteca Nacional, Madrid [Internet]. Plusesmas.com. 2014 [cited 2014 Jun 24]. Available from: http://www.plusesmas.com/ocio_fuera_de_casa/agenda/taller_anatomia_de_un_libro_biblioteca_nacional_madrid/186.html
 26. Preiss M, Mačudová G. Dotazník žádoucího stylu odpovídání (BIDR-CZ). *Psychiatrie (Praha Print)*. 2013;17(2):59–64.
 27. ¡Puritita Calidá! [Internet]. ¡The Blog Bus! 3.0: 2010 [cited 2014 Apr 24]. Available from: <http://theblogbus.blogspot.cz/2010/01/puritita-calida.html>
 28. Raudenská J, Javůrková A. Multidisciplinární léčba chronické nenádorové bolesti. *Bolest*. 2010;13(3):117–23.
 29. Raudenská J. Kognitivně-behaviorální terapie specifické fobie u pacienta s chronickou bolestí - kazuistika. *Bolest*. 2007;10(3):142–55.
 30. Řehulka E, Kuric, J. *Psychologie vnímání malířských výtvarných děl v ontogenezi*. Československá psychologie. 1987;31(4):351–3.
 31. Spiegel K, Tasali E, Penev P, Van Cauter E. Brief communication: Sleep curtailment in healthy young men is associated with decreased leptin levels, elevated ghrelin levels, and increased hunger and appetite. *Ann Intern Med*. 7. prosinec 2004;141(11):846–50.
 32. Tameika. ABA Interview! [Internet]. I Love ABA! 2013 [cited 2014 Jul 10]. Available from: <http://www.iloveaba.com/2013/12/aba-interview.html>
 33. Tomasko JM, Pauli EM, Kunselman AR, Haluck RS. Sleep deprivation increases cognitive workload during simulated

- surgical tasks. *Am J Surg.* leden 2012;203(1):37–43.
34. Ullmann T. Co-citation analysis of the topic Social Network Analysis [Internet]. Co(n)de(n)sence. 2012 [cited 2014 Apr 24]. Available from: <http://eduinf.eu/2012/03/15/co-citation-analysis-of-the-topic-social-network-analysis/>
 35. Vymětal J. *Informační zdroje v odborné literatuře*. Ed. 1. Praha: Wolters Kluwer; 2010. 433 p.
 36. [Wageningen UR Library]. Judging bibliographic references - Introduction [Internet]. Wageningen UR Library. [c2014] [cited 2014 May 28]. Available from: https://library.wur.nl/infoboard/5_evaluating/judging_introduction.html
 37. Wallpapers Feed. The Big Bang Theory, HD | Wallpapers Feed [Internet]. s.l.: Wallpapers Feed, c2013 [cited 2014 Apr 24]. Available from: <http://www.wallsfeed.com/the-big-bang-theory-hd/>
 38. Wendsche P, Pokorná A, Štefková I. *Perioperační ošetrovatelská péče*. Praha: Galén; 2012. 117 p.
 39. Zábrodská K, Květon P. Šikana na pracovišti v prostředí českých univerzit: výskyt, formy a organizační souvislosti. *Sociologický časopis*. 2012;48(4):641–68.

Cvičení 1

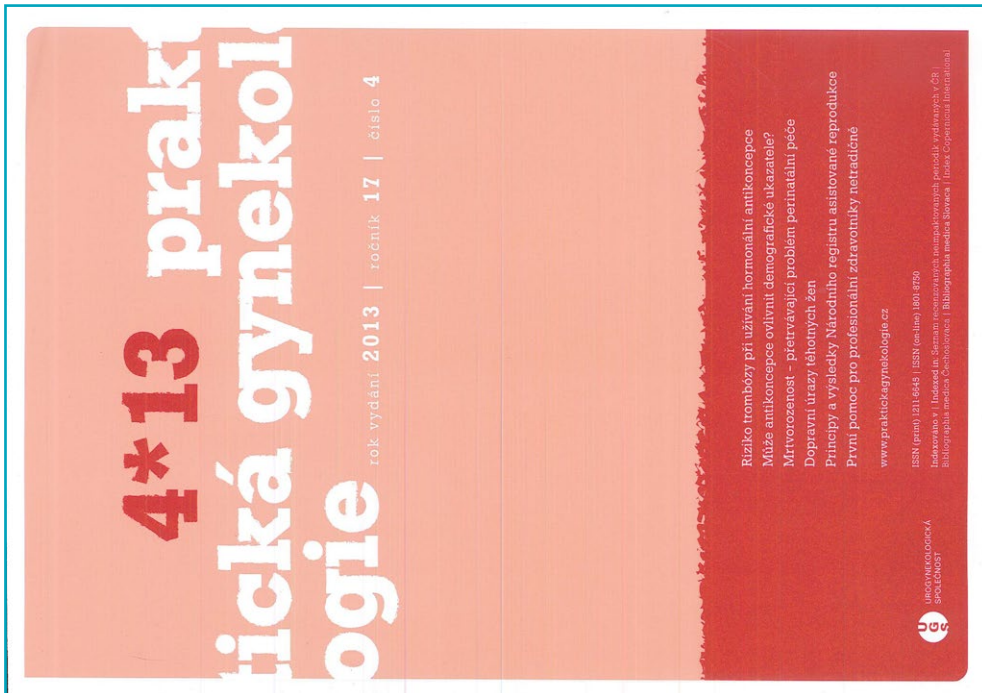
Vytvořte bibliografickou citaci podle citačního stylu NLM, jehož pokyn naleznete na adrese <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK7256/>
K níže uvedeným náhledům doplňte, že kniha obsahuje tento rozsah stran: i–xv, 1–439.

Dále zodpovězte dvě otázky: 1. O jaký typ dokumentu se jedná? 2. O jakou formu dokumentu se jedná.
Řešení úkolů naleznete na straně 68.

Cvičení 2

Vytvořte bibliografickou citaci podle citačního stylu NLM, jehož pokyn naleznete na adrese <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK7256/>.
Dále zodpovězte dvě otázky: 1. O jaký typ dokumentu se jedná? 2. O jakou formu dokumentu se jedná.
Řešení úkolů naleznete na straně 68.

277 | gynekologie a porodnictví

Riziko trombozy při užívání hormonální antikoncepce z pohledu hematologa

Petr Dulíček¹, Eva Ivanová², Petr Sadlíček³, Martin Beránek⁴

¹IV interní hematologická klinika, LF UK a FN, Prácheňské lázně
²Ústav lékařské biochemie a diagnostiky, LF UK a FN, Prácheňské lázně

Abstrakt
Trombotické komplikace jsou více než 50 let dobře známou komplikací užívání hormonální antikoncepce. Riziko je jak pro trombozu žilní, tak arteriální. Příčiny trombozy jsou velmi často multifaktoriální a závisí na celé řadě dalších rizikových faktorů. V článku se zabýváme zejména rizikovými vzrostenými trombotičnými stavů, a to především mutací FV Leiden a mutací FII 20210a. Hormonální antikoncepce patří mezi časté příčiny trombozy u žen v reprodukčním věku, nicméně správným zhodnocením všech dalších rizikových faktorů a zajištěním všech rizikových situací je možné toto riziko snížit.

Clíčová slova: hormonální antikoncepce – trombofilie – venózní tromboembolizmus

Risk of thrombosis in association with oral contraceptive use from hematologist's point of view

Abstract
Thrombotic diseases in more than 50 years well known complication of oral contraceptive use. The risk is not only for venous thrombosis, but also for arterial. Etiology of thrombosis is very often multifactorial and depends on additional risk factors. We discuss the role of inherited thrombophilia with the focus on FV Leiden mutation and FII20210a mutation. Hormonal contraception use belongs among very frequent causes of thrombosis in female in reproductive age. However, this risk is possible to decrease after appropriate assessment of all additional risk factors and due to thromboprophylaxis in risk situations.

Key words: hormonal contraceptive pill – thrombophilia – venous thromboembolism

Úvod
Venózní tromboembolizmus (VTE) je stále závažným medicínským a sociálně ekonomickým problémem. Přes stále rostoucí počet znlostí o etiologii VTE zůstává incidence v populaci stejná – 1/1 000 a závisí na věku, ve věkové kategorii do 45 let je o řád nižší, a to zejména na pohybliv. VTE je výskytným představením u žen užívajících hormonální antikoncepci (HAK). Riziko trombozy je vyšší u žen užívajících kombinovanou hormonální antikoncepci (KHA) než u žen užívajících pouze progestinovou antikoncepci (PA).
V naší populaci je 5–8 % jedinců s vzrosteným trombotickým stavem, z toho polovina tvoří ženy. Jedním z nejčastějších získaných rizikových faktorů pro VTE je ve věkové kategorii žen do 45 let užívání kombinované hormonální antikoncepce (kombinovaná hormonální antikoncepce – COC), kterou u více než 30 % žen.

Hemostáza a hormonální antikoncepce
Nasazení COC vede k následujícím templaxním změnám hemostázy [2]:
• zvýšení aktivity koagulačních faktorů – fibrinogenu; FII, FVII, FVIII, FX
• snížení hladiny inhibitoru krevního srážení – proteinu S (celkového i volného), může dojít i k mírnému snížení antitrombinu a narovení získané APC-rezistence
• snížení hladiny fibrinolyticky aktivovaného inhibitoru fibrinolýzy (tPAE) a plasminogenového aktivátoru (PAI-1)
• snížení hladiny plasminogenového aktivátoru (PAI-1) (inhibitor tkáňového aktivátoru plasminogenu)

Výsledkem těchto změn je vychýlení hemostázy směrem k tromboze a větší riziko VTE. Nutno však zdůraznit, že tyto změny jsou

282 | gynekologie a porodnictví

24. Cole A, Norman H, Doherty M et al. Venous thromboembolism, myocardial infarction, and stroke among transdermal contraceptive system users. *Obstet Gynecol* 2007; 109(2 Pt 1): 335–346.

25. Hickey M, Hickey M, Hickey M et al. Venous thromboembolism, myocardial infarction, and stroke among transdermal contraceptive system users. *Obstet Gynecol* 2007; 109(2 Pt 1): 335–346.

26. van Hylkema SC, Hellewell J, Hellewell J et al. Venous thromboembolism, myocardial infarction, and stroke among transdermal contraceptive system users. *Obstet Gynecol* 2007; 109(2 Pt 1): 335–346.

27. Gemzell-Danielsson K, Lark P, Hellewell J, Hellewell J et al. Venous thromboembolism, myocardial infarction, and stroke among transdermal contraceptive system users. *Obstet Gynecol* 2007; 109(2 Pt 1): 335–346.

28. van Hylkema SC, Hellewell J, Hellewell J et al. Venous thromboembolism, myocardial infarction, and stroke among transdermal contraceptive system users. *Obstet Gynecol* 2007; 109(2 Pt 1): 335–346.

29. Nassif X, Christmann S, Romundstad P et al. Incidence and mortality of venous thromboembolism in a population-based study. *J Thromb Haemost* 2007; 7(10): 1669–1676.

30. Anderson SO, A. Wheeler HS, Goldberg RJ et al. A population-based perspective of the hospital incidence and case-fatality rates of venous thromboembolism among US residents. *The Worcester DVT Study*. *Chest* 1991; 99(1): 933–938.

31. Selden A, Keeney S, May CR et al. The G0771 (MIFR) variant and the risk of venous thrombosis. *Br J Haematol* 1995; 92(2): 472.

32. Toetto A, Missaglia E, Frezzato M et al. The VTA project: G0771 variant and the risk of venous thromboembolism. *Br J Haematol* 1997; 97(4): 804–806.

33. Brown K, Ludington R, Bogin J. Effect of the MIFR G0771 variant on the risk of venous thromboembolism: interaction with factor V Leiden. *Br J Haematol* 1998; 103(1): 42–44.

34. Simon P, Caron B, Prud'homme P et al. Incidence of venous thromboembolism in families with inherited thrombophilia. *Thromb Haemost* 1999; 81(2): 196–202.

35. Martinelli I, Mannucci PM, De Stefano V et al. Different risk of thrombosis in four coagulation defects associated with inherited thrombophilia: a study of 151 families. *Blood* 1998; 92(7): 2337–2338.

36. Martinelli I, Mannucci PM, De Stefano V et al. Different risk of thrombosis in four coagulation defects associated with inherited thrombophilia: a study of 151 families. *Blood* 1998; 92(7): 2337–2338.

37. Rosendaal FR, Koster T, Vandenbroucke JP et al. High risk of thrombosis in oral contraceptive users who are carriers of factor V Leiden mutation. *Lancet* 1994; 344(8933): 1453–1457.

38. Rosendaal FR, Koster T, Vandenbroucke JP et al. High risk of thrombosis in oral contraceptive users who are carriers of factor V Leiden mutation. *Lancet* 1994; 344(8933): 1453–1457.

39. Rosendaal FR, Koster T, Vandenbroucke JP et al. High risk of thrombosis in oral contraceptive users who are carriers of factor V Leiden mutation. *Lancet* 1994; 344(8933): 1453–1457.

40. Rosendaal FR, Koster T, Vandenbroucke JP et al. High risk of thrombosis in oral contraceptive users who are carriers of factor V Leiden mutation. *Lancet* 1994; 344(8933): 1453–1457.

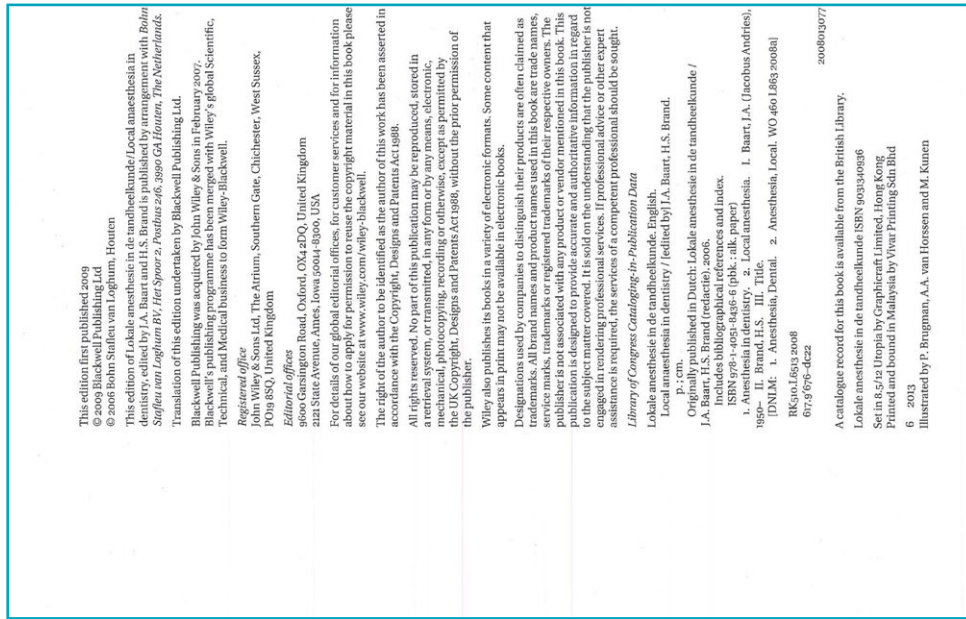
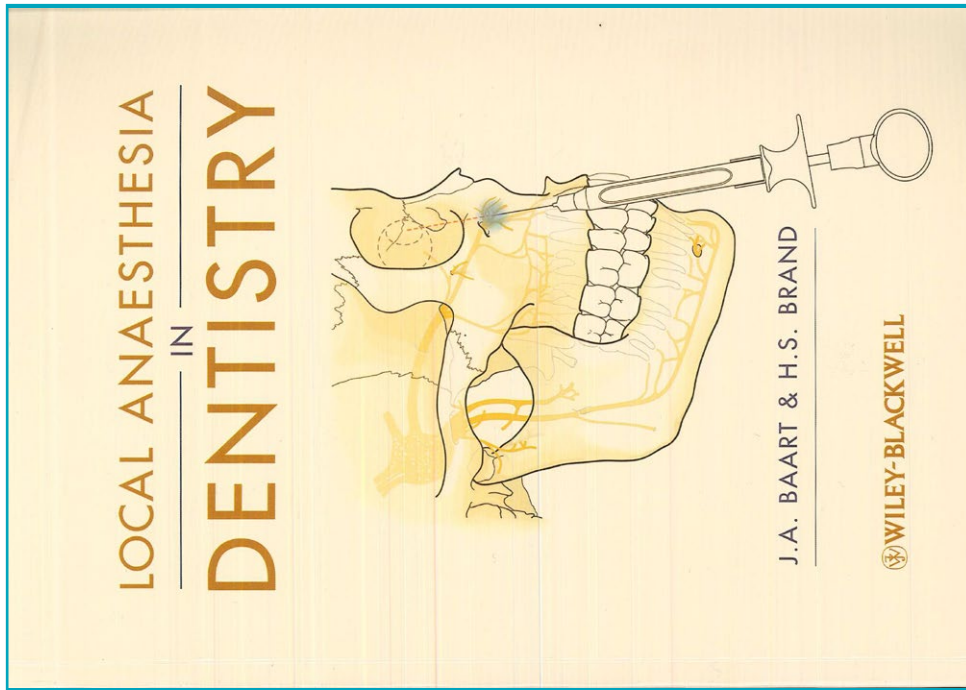
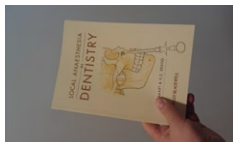
41. Dulíček P, Sadlíček P, Beránek M et al. Výskyt venózního tromboembolismu u ženy užívající kombinovanou hormonální antikoncepci. *Prakt Gyn* 2013; 17(4): 277–282.

42. Lidggaard Ø, Leikgaard G, Jensen A et al. Thrombotic stroke and myocardial infarction with hormonal contraception. *N Engl J Med* 2012; 366(24): 2257–2266.

Doručeno do redakce dne 8. října 2013
Přijato po recenzii dne 10. listopadu 2013
doc. MUDr. Petr Dulíček, Ph.D.
✉ Petr.Dulicek@seznam.cz
IV interní hematologická klinika, LF UK a FN, Prácheňské lázně
www.fnhk.cz

Cvičení 3

Vytvořte bibliografickou citaci podle citačního stylu NLM, jehož pokyn naleznete na adrese <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK7256/> K níže uvedeným náhledům doplňte, že kniha obsahuje tento rozsah stran: i-xiv, 1-338. Dále zodpovězte dvě otázky: 1. O jaký typ dokumentu se jedná? 2. O jakou formu dokumentu se jedná. Řešení úkolů naleznete na straně 68.

Cvičení 4

Vytvořte bibliografickou citaci podle citačního stylu NLM, jehož pokyn naleznete na adrese <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK7256/> Doplňte, že nahrávka trvá 26 minut, je opatřena zvukem a pořízena v barvě.

Dále zodpovězte dvě otázky: 1. O jaký typ dokumentu se jedná? 2. O jakou formu dokumentu se jedná. Řešení úkolů naleznete na straně 68.

Revitalizace vodních toků

Ke stále častějšímu výskytu extrémních klimatických jevů významně přispívá soustavné opomíjení přírodních zákonitostí při hospodárení v krajině. Zatímco v rozumně využívané krajině se ve srážkové bohatém období akumuluje velké množství vody, které je v období sucha postupně vydávána, v intenzivně hospodářsky přetvořené krajině voda rychle odtéká. Samotná technická protipovodňová opatření (např. přehradní nádrže, zveličování průtočné kapacity koryt) jsou omezené účinná a zpravidla ekonomicky náročná. Jejich nepromyšlené uplatňování často ještě zvyšuje velikost škod způsobených povodněmi.

Vodohospodářské revitalizace využívají přírodních schopností vodních toků a jejich nízké tlumení projevují povodně. V posledních desetiletích se osvědčily jako dostatečně účinný, k přírodě šetrný a finančně ne příliš náročný způsob protipovodňové ochrany.

scénář
Ján Hošek, Jiří Petr

odborná spolupráce
Tomáš Just, Václav Matoušek,
Petr Blahnik, Kateřina Viana

hudba
Petr Palech

střih
Jindřich Fryda

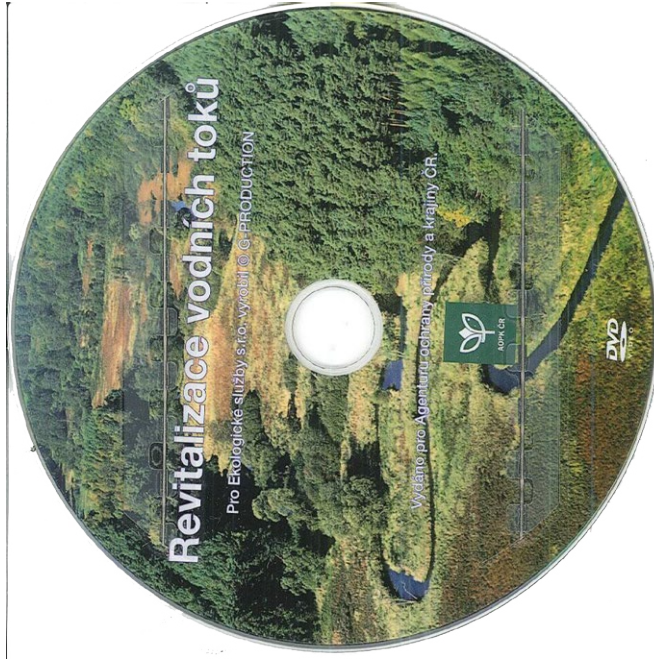
kamera a režie
Jiří Petr

Vydáno pro
Agenturu ochrany
přírody a krajiny ČR.

Pro Ekologické služby s.r.o. vyrobil © G-PRODUCTION.
Film vznikl v rámci projektu Ministerstva životního prostředí VAV-1D/2/2011/01.
Vodohospodářské revitalizace a odtěpné před povodněmi ve spolupráci s. z. ZO ČSOP Holovicko.

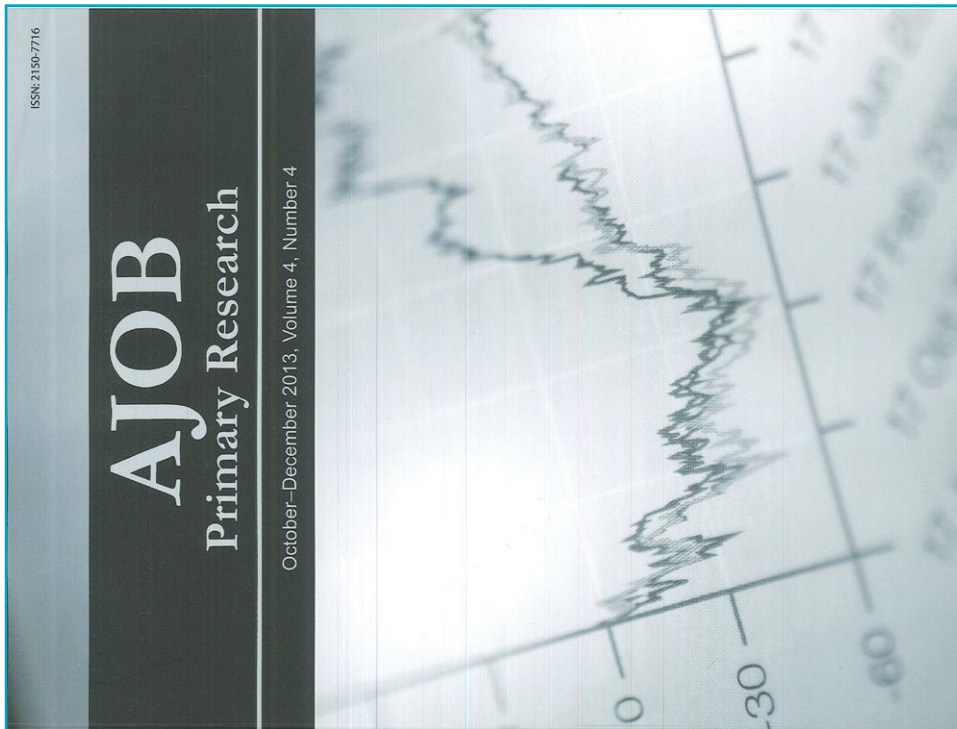
Ekologické služby s.r.o.

DVD VIDEO

Vytvořte bibliografickou citaci podle citačního stylu NLM, jehož pokyn naleznete na adrese <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK7256/>
Dále zodpovězte dvě otázky: 1. O jaký typ dokumentu se jedná? 2. O jakou formu dokumentu se jedná.

Řešení úkolů naleznete na straně 68.

AJOB Primary Research, 4(4): 26–38, 2013
Copyright © Taylor & Francis Group, LLC
ISSN: 1744-5019
DOI: 10.1080/17445019.2013.770105

Clinical Concerns and the Validity of Clinical Trials

Charles W. Lidz, University of Massachusetts Medical School
Camilla Marie Benedicto, University of Massachusetts Medical School
Karen Albert, University of Massachusetts Medical School
Paul S. Appelbaum, College of Physicians and Surgeons of Columbia University
Laura B. Dunn, University of California, San Francisco

Abstract: The validity of results from clinical trials depends on both clinical researchers and participants consistently and strictly following research protocols. However, clinical trial researchers also expect to provide treatment and care to their participants. This tension may compromise the consistency of research protocols, and researchers may be tempted to make exceptions for their participants. This tension may also compromise the consistency of research protocols, and researchers may be tempted to make exceptions for their participants. This tension may also compromise the consistency of research protocols, and researchers may be tempted to make exceptions for their participants.

Keywords: clinical trials, validity, clinical trial researchers, protocol exceptions

26 *ajob* 77

Clinical Concerns and Trial Validity

trials? A systematic review. *Medical Journal of Australia* 185(5): 283–292.

Rothwell, P. M. 2005. External validity of randomized controlled trials: "To whom do the results of this trial apply?" *Lancet* 365(9453): 82–93.

Sacks, M. E., B. Fink, and W. T. Carpenter. 1975. Functioning at the clinical-research interface: The clinical-research meeting. *American Journal of Psychiatry* 132(9): 919–923.

Schulz, K. F., and D. A. Grimes. 2002. Sample size stipulations in randomized trials: Exclusions and the last and wayward. *Lancet* 359(9299): 741–746.

Schulz, K. F. 1991. Methods of assessing and improving patient compliance in clinical trials. In *Patient compliance in medical practice and clinical trials*, ed. J. A. Cramer and B. Spitzer, 37–56. New York, NY: Raven Press.

Strous, A., and J. Corbin. 1998. *Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory*, 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage.

Terny, J. F., and L. A. Stewart. 2005. Investigating patient exclusion bias in meta-analysis. *International Journal of Epidemiology* 34(1): 79–87.

Tremaine, W. J., and M. Camilleri. 2007. Ethical issues concerning therapeutic studies in inflammatory bowel disease. *Inflammatory Bowel Disease* 13(9): 1141–1115.

Mattson, M. E., and L. M. Friedman. 1984. Issues in medication adherence assessment in clinical trials of the National Heart, Lung, and Blood Institute. *Controlled Clinical Trials* 5(4 Suppl.): 488–496.

Matsui, D. 2009. Strategies to measure and improve patient adherence in clinical trials. *Pharmaceutical Medicine* 23(5–6): 289–297.

Miller, R. D., and C. A. Hellier. 2007. Attrition bias. In *Encyclopedia of measurement and statistics*, ed. N. Salkind, Vol. 1, 57–60. Thousand Oaks, CA: Sage.

Nallamothu, B. K., E. A. Hayward, and E. R. Bates. 2008. Improving patient adherence to medical treatments: A systematic review evaluating cardiovascular therapies. *Circulation* 118(12): 1294–1303.

National Institute of Allergy and Infectious Diseases. 2011. Division of Microbiology and Infectious Diseases (DMID) Clinical Research Policies and Standard Procedures Documents: International Protocol Template Version 5.0. M. Available at: <http://www.niaid.nih.gov/LabsAndResources/resources/DMIDChecklist/Pages/protocol.aspx> (accessed July 11, 2012).

Nvivo qualitative data analysis software. 2008. Version 8. QSR International Pty Ltd. Available at: <http://www.qsrinternational.com/QualitativeDataAnalysis>.

Pharmaceutical Research and Manufacturers of America (PhRMA). 2006. The CONSORT checklist improves the quality of reports of randomized controlled

Cvičení 6 (část 1)

Vytvořte bibliografickou citaci podle citačního stylu NLM, jehož pokyn naleznete na adrese <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK7256/>. Z důvodu více potenciálních zdrojů údajů do bibliografické citace v publikaci je zadání rozděleno na dvě části, druhou naleznete na následující straně. Dále zodpovězte dvě otázky: 1. O jaký typ dokumentu se jedná? 2. O jakou formu dokumentu se jedná. Řešení úkolů naleznete na straně 68.

MEFANET report 01

Edukační sborník z 1. celostátní konference lékařských fakult ČR na téma e-learning a zdravotnická informatika ve výuce lékařských oborů

Editori:
Ladislav Dušek
Vladimír Mihál
Stanislav Štípek
Jarmila Potomková
Daniel Schwarz
Lenka Šnajdrová
Čestmír Štuka

Masarykova univerzita

MEFANET report 01

Edukační sborník z 1. celostátní konference lékařských fakult ČR na téma e-learning a zdravotnická informatika ve výuce lékařských oborů

Editori:
Ladislav Dušek
Vladimír Mihál
Stanislav Štípek
Jarmila Potomková
Daniel Schwarz
Lenka Šnajdrová
Čestmír Štuka

Brno, 2008

MEFANET report 01

Edukační sborník z 1. celostátní konference lékařských fakult ČR na téma e-learning a zdravotnická informatika ve výuce lékařských oborů

Editori
Ladislav Dušek
Vladimír Mihál
Stanislav Štípek
Jarmila Potomková
Daniel Schwarz
Lenka Šnajdrová
Čestmír Štuka

Grafický design, sazba: Radim Šustar

Vydala Masarykova univerzita v roce 2008.
1. vydání, 2008, náklad 1000 výtisků.
ISBN 978-80-210-4539-2

Programový výbor
doc. RNDr. Ladislav Dušek, Ph.D. (LF MU)
prof. MUDr. Vladimír Mihál, DiSc. (LF UP)
prof. MUDr. Stanislav Štípek, Ph.D. (LF UK)
MUDr. Lukáš Růžek, Ph.D. (LF UK)
MUDr. Jiřka Fieberová (LF UK)
doc. Ing. Josef Hamáček, Ph.D. (LF HK UK)
prof. MUDr. Miroslav Heřmánek, Ph.D. (LF UP)
MUDr. Tomáš Kostrhun (LF UK)
RNDr. Eugen Kvochák, Ph.D. (LF UK)
MUDr. Vladimír Mláša (LF HK UK)
MgA. Martin Novotný (LF UP UK)
Toniál NLM (LF UK)
doc. RNDr. Vladimír Pátek, Ph.D. (BŘEKT VUT)
doc. MUDr. Věra Růžičková, DiSc. (OFT MU)
prof. MUDr. Aleš Růžek, Ph.D. (LF HK UK)
prof. RNDr. Václav Špaček, DiSc. (FEI VSB-TU)
prof. MUDr. Štěpán Svoboda, DiSc. MBA (LF UK)
RNDr. Stanislav Zelenka (BFF UK)
doc. MUDr. Antonín Zlaha, DiSc. (LF UP UK)
prof. RNDr. Jana Zárková, DiSc. (LF UK)
MUDr. Tomáš Noeček (zástřepec studijního)
MUDr. Pavel Svoboda (zástřepec studijního)

Organizační výbor
Ing. Daniel Schwarz, Ph.D. (LF MU)
RNDr. Čestmír Štuka, MBA (LF UK)
MgA. Jarmila Potomková (LF UP)

Cvičení 6 (část 2)

Vytvořte bibliografickou citaci podle citačního stylu NLM, jehož pokyn naleznete na adrese <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK7256/>. Z důvodu více potenciálních zdrojů údajů do bibliografické citace v publikaci je zadání rozděleno na dvě části, druhou naleznete na předchozí straně. Dále zodpovězte dvě otázky: 1. O jaký typ dokumentu se jedná? 2. O jakou formu dokumentu se jedná. Řešení úkolů naleznete na straně 68.

MEFANET report 01

DATABÁZE ANATOMICKÝCH MODELŮ PRO SAMOSTUDIUM A DATABASE OF ANATOMY MODELS FOR SELF-STUDY

L. Čapek, P. Hojtek

Katedra mechaniky, přírodopis a pévnost TUL a Ústav anatomie LFHK

Abstrakt

Násle výzkové zkušenosti odhalují, že rozvojem představitelnosti je jedním z nejdůležitějších aspektů ve výuce anatomie na lékařské fakultě. Rozhodli jsme se proto vytvořit soubor anatomických modelů, virtuálních a fyzických, které by pomohly zlepšit učení na webových stránkách literatury, po uzavření programu pro spuštění animací DVD modelů. Dalšími cíli jsou vytvořit databázi modelů, která by byla dostupná pro rychlé prototypování a následnou výrobu anatomických modelů vyžadovaných na praktických cvičeních.

Clíčová slova

databáze, virtuální model, CAD, Rapid Prototyping, anatomie, samostudium

Abstract

Computer aided design (CAD) is a routine tool in engineering. It enables to make virtual 3D models of bodies. In biology and medicine the 3D visualisations are mostly done from CT and MR scans. Our teaching experience shows that 3D imagination is one of the most difficult aspects in anatomy education. We decided to create a database of 3D virtual and physical models. These virtual models will be put on the web sites of our departments subsequently. Moreover, these virtual models serve as an input for Rapid Prototyping systems.

Keywords

database, virtual models, CAD, Rapid Prototyping, anatomy, tutorial

Uvod

Přestože zapříčení studijní literatury v podobě skript a učebnic k předání anatomie existuje, vizualizace orgánů se pouze blíží realitě. Jedná se stále převážně o kreslené obrázky v různých pohledech, které jsou pro složité struktury nedostatečné. Při studiu z knih a dvoustranných vyobrazení je nedostatečně hluboké pochopení 3D vztahů mezi orgány, cévami, nervy, atd. Z tohoto důvodu zůstává nejmodernější metodou studia anatomie stále pátva. Ta oskven řádce vysoké naroky na logickou provedení, nemluvě o radkádáních spojených s vizualizací, které jsou často velmi obtížné. Všechny tyto problémy lze vyřešit pomocí počítačové vizualizace. Dříve používané počítačové systémy CAD (computer aided design) systémy a modelických dimenzíckých nástrojů přispívají. Jedná se o prostornou vizualizaci orgánů a tkání na úrovni makro- a mikroskopických. Prostorové modely můžeme získat buď z CT, MR snímků, nebo z kontaktních či bezkontaktních měření. Takto vytvořené počítačové modely mohou být využívány k různým účelům, např. k výuce v interologii, k posouzení analýzám v biomechanice, k navigaci v chirurgii. Jejich geometrická přesnost je vysoká. Je možné je prezentovat např. jako obrázky z různých pohledů či jako "prostorové" modely ve formátu vrml.

Tvorba databáze

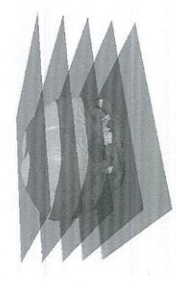
Při studiu lidského organismu se dnes do popředí dostalo zrcadlové počítače, která se používají v počítačové grafice. Dříve používané počítačové systémy CAD (computer aided design) systémy a modelických dimenzíckých nástrojů přispívají. Jedná se o prostornou vizualizaci orgánů a tkání na úrovni makro- a mikroskopických. Prostorové modely můžeme získat buď z CT, MR snímků, nebo z kontaktních či bezkontaktních měření. Takto vytvořené počítačové modely mohou být využívány k různým účelům, např. k výuce v interologii, k posouzení analýzám v biomechanice, k navigaci v chirurgii. Jejich geometrická přesnost je vysoká. Je možné je prezentovat např. jako obrázky z různých pohledů či jako "prostorové" modely ve formátu vrml.

Troprocentní modely objektů může také poslati jako soubor pro výrobu fyzických modelů pomocí systému Rapid Prototyping. Tento proces umožňuje výrobu (dříve jen RPL označujeme proces nejdříve studijního prototypu – modelů, podle potřebných dat z virtuálního modelu, vytvořeného v některém z CAD systémů. Tato metoda umožňuje výrobu reálných složitých výrobků v každém čase. Pro tento účel využíváme přístroj Z printer 310. Pro naši databázi bylo ve všech případech využito kosterního materiálu z ÚA, LFHK, které patří „následkovat“ na CT a data ve formátu DICOM zpracovávali

73

MEFANET report 01

v programu 3D-Doctor (Abbs software). Nativní data z CT musíme nejprve „assessujit“ do souborů „rozemřit“ do formátu, který lze použít v programu 3D-Doctor. Jsou to soubory typu .dicom. 1. Tímto soubor je sice velmi zdůvodňová a časově náročný, na druhé straně autorům umožňuje dohledávat struktury, které chybí (v případě „olámaného paterního materiálu)

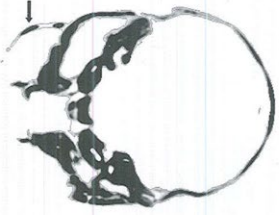

nebo zvýraznit ty, kterým jsou nedostatečně viditelné, viz obrázek 1.

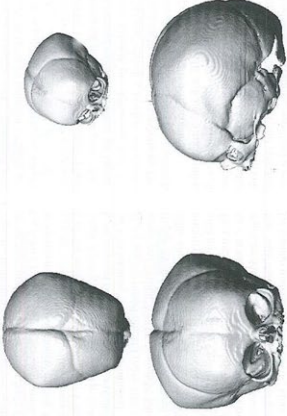
Závěr

V současné době máme zpracováno 25 virtuálních modelů, jen pro představu např. dětská lebka, mužská lebka, sphenoidale, spina bifida atlasu a jiné. Modely jsou prozračené vystaveny pouze na webových stránkách www.kmp.tul.cz, kde jsou volně ke stažení ve formátu vrml. Pro prohlížení je možné použít např. freeware Corona.

Do budoucna určíme všechny modely seskupit na DVD nosičích a vytvořit k modelům program, který by studentům umožňoval identifikovat předešlým vybrané struktury interaktivním způsobem. Důležitá je, že v technických oborech (biomechanika, biomechanika) bude o databázi velkým zájmem. Tvorba virtuálních modelů pro biomechanické účely zabraňuje chybám, které by mohly nastat při tvorbě fyzických modelů, zejména při tvorbě fyzických modelů. V neposlední řadě virtuální modely můžeme využít při tvorbě skript pro oba obory. Vytvoření statického obrázku s ophibním textu pro jednotlivé struktury bude bezpečnější více vyhovovat než kreslené obrázky od malířů, viz např. obrázek 2.

Obrázek 1: Koncový pracovní model v vybraném tvaru (vrml) a vybraný řez z obličejovým procesem zgomatizovan (vrml)

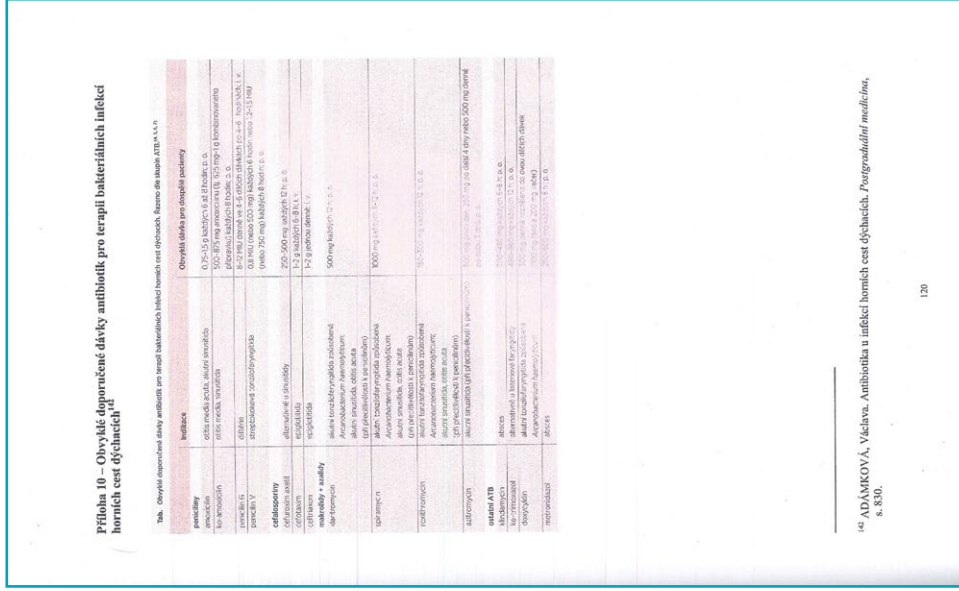
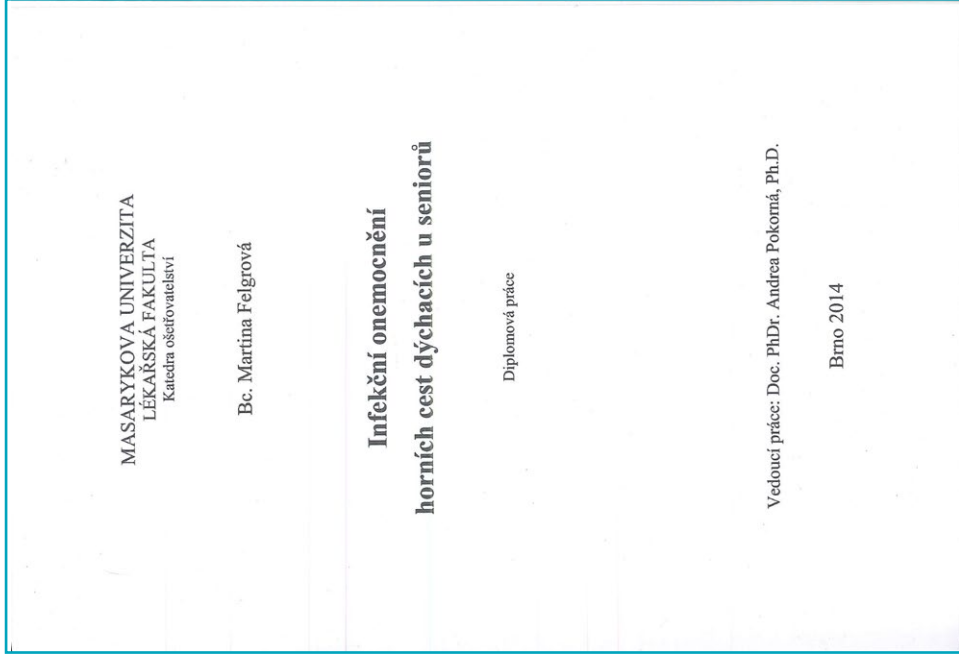
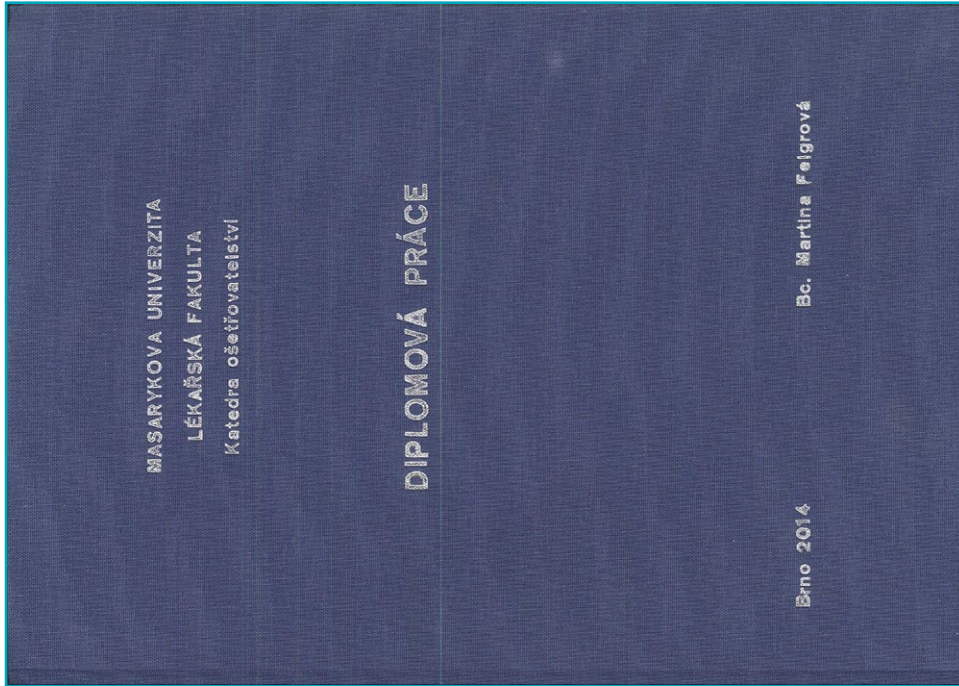
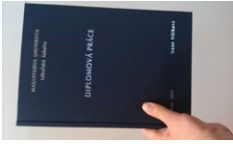

Obrázek 2: Vytvořtí statického obrázku ve tvaru skript, zde pro dětskou lebku

74

Cvičení 7

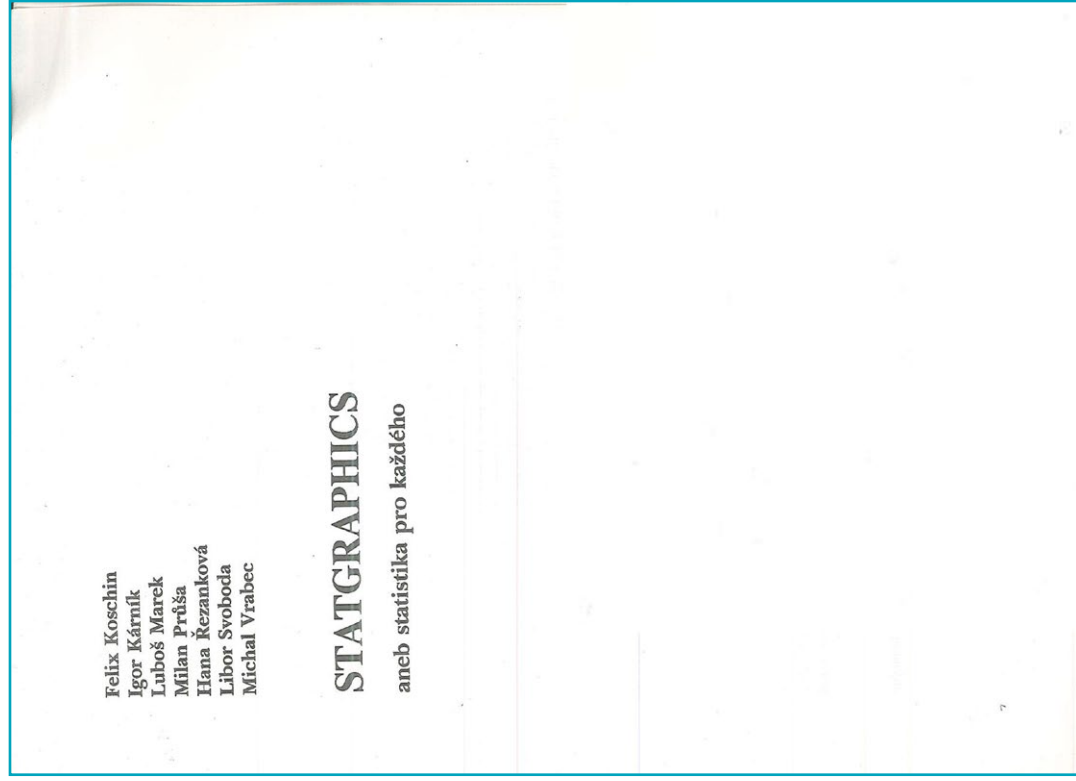
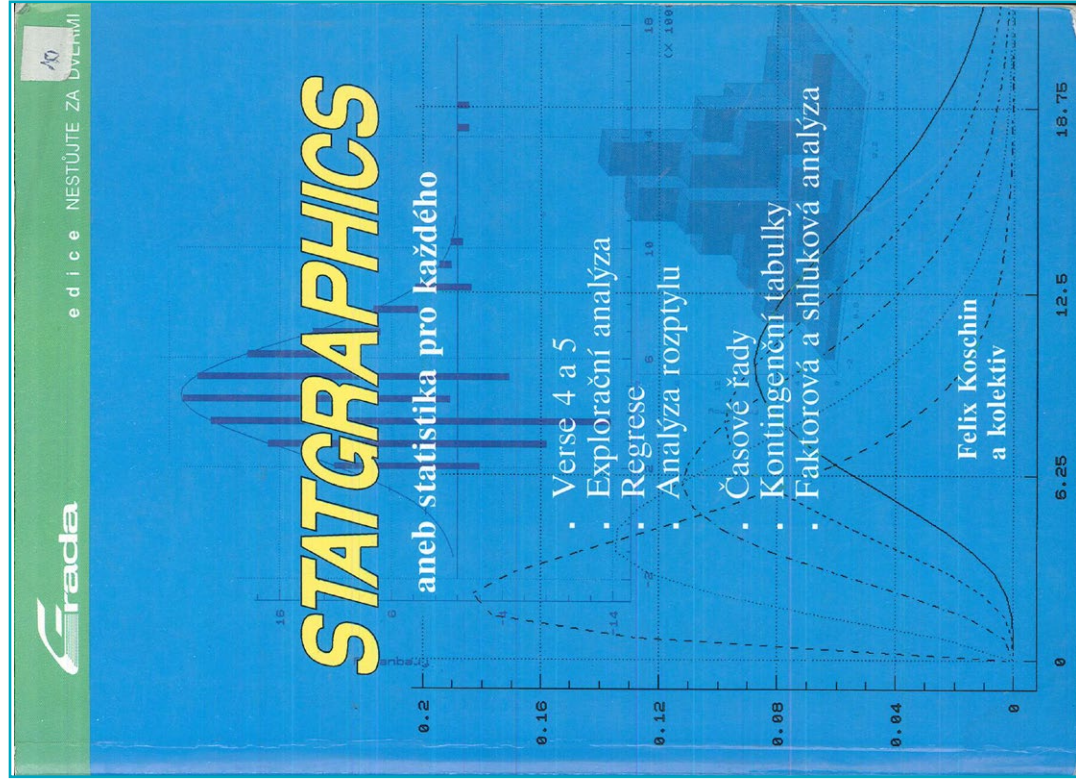
Vytvořte bibliografickou citaci podle citačního stylu NLM, jehož pokyn naleznete na adrese <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK7256/>.
Dále zodpovězte dvě otázky: 1. O jaký typ dokumentu se jedná? 2. O jakou formu dokumentu se jedná.
Řešení úkolů naleznete na straně 69.

Cvičení 8 (část 1)

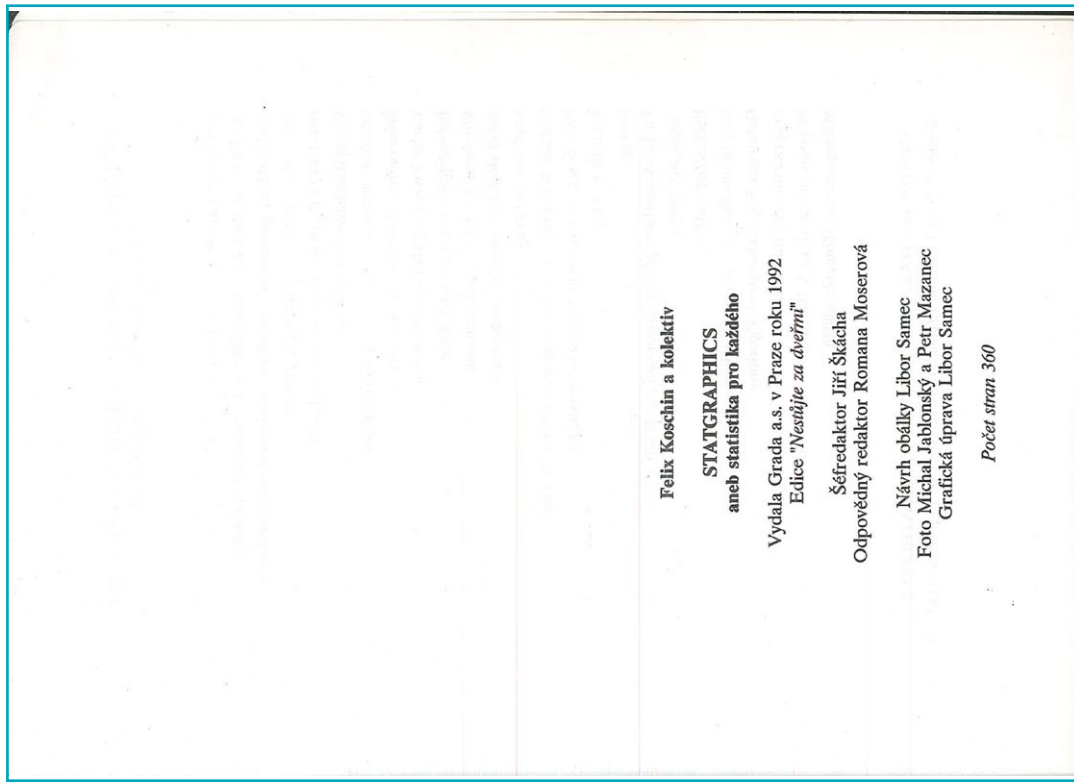
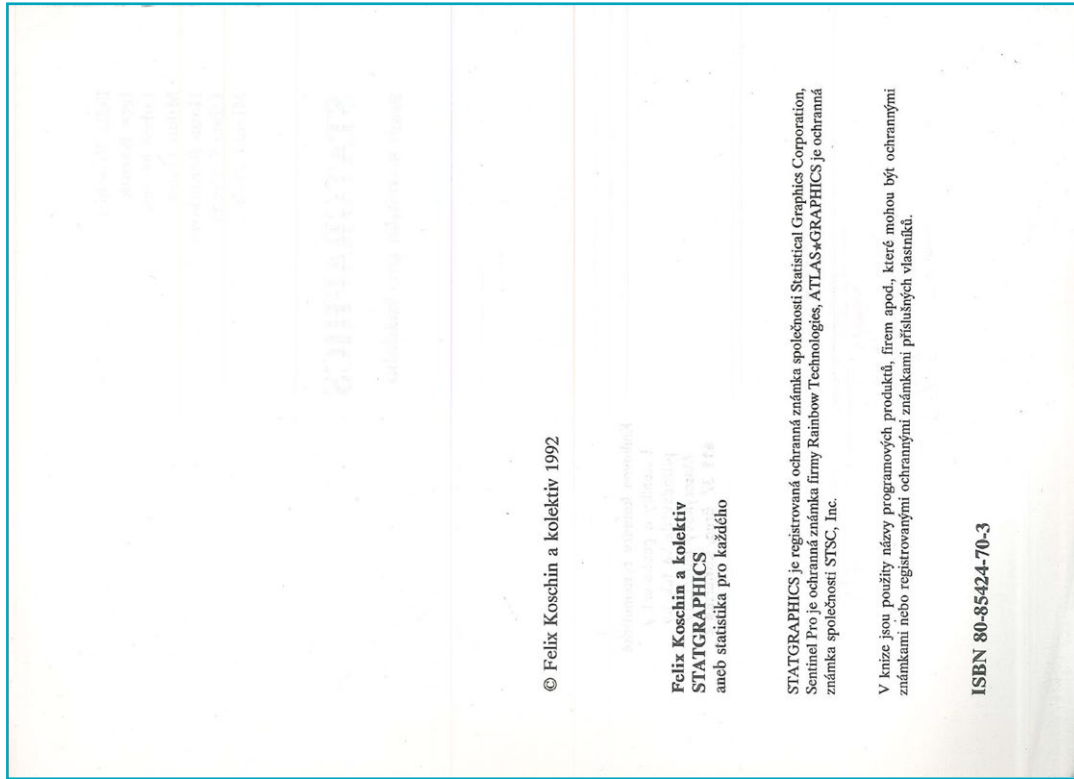
Vytvořte bibliografickou citaci podle citačního stylu NLM, jehož pokyn naleznete na adrese <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK7256/>. K níže uvedeným náhledům doplňte, že kniha obsahuje tento rozsah stran: 1-349.

Z důvodu více potenciálních zdrojů údajů do bibliografické citace v publikaci je zadání rozděleno na dvě části, druhou naleznete na následující straně. Dále zodpovězte dvě otázky: 1. O jaký typ dokumentu se jedná? 2. O jakou formu dokumentu se jedná. Řešení úkolů naleznete na straně 68.

Cvičení 8 (část 2)

Vytvořte bibliografickou citaci podle citačního stylu NLM, jehož pokyn naleznete na adrese <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK7256/>. Z důvodu více potenciálních zdrojů údajů do bibliografické citace v publikaci je zadání rozděleno na dvě části, druhou naleznete na předchozí straně. Dále zodpovězte dvě otázky: 1. O jaký typ dokumentu se jedná? 2. O jakou formu dokumentu se jedná. Řešení úkolů naleznete na straně 69.

Vytvořte bibliografickou citaci podle citačního stylu NLM, jehož pokyn naleznete na adrese <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK7256/>
 Dále zodpovězte dvě otázky: 1. O jaký typ dokumentu se jedná? 2. O jakou formu dokumentu se jedná.
 Řešení úkolů naleznete na straně 69.

Published quarterly
 by the
 American Psychological
 Association

Volume 120
 Number 2
 April 2013

ISSN 0033-295X

Psychological Review

John R. Anderson, *Editor*
 Associate Editors
 Jerome R. Busemeyer
 Charles S. Carver
 Susan T. Fiske
 Zhong-Lin Lu
 John T. Wixted

www.apa.org/pubs/journals/rev

Psychological Review
 2013, Vol. 120, No. 2, 356–394

The Co-Evolution of Knowledge and Event Memory

Angela B. Nelson and Richard M. Shiffrin
 Indiana University

We present a theoretical framework and a simplified simulation model for the co-evolution of knowledge and event memory, both termed SARKAE (Storing and Retrieving Knowledge and Events). Knowledge is formed through the accrual of individual events, a process that operates in tandem with the storage of individual event memories. In 2 studies, new knowledge about Chinese characters is trained over several weeks, different retrieval conditions are used, and the effects on event memory are measured. The two studies reveal that the better the knowledge, the better the event memory. The better the event memory, the better the knowledge. This relationship is observed in a wide range of training frequency in both studies demonstrated an important role of past frequency in addition to differential context and differential similarity. The SARKAE theory provides a framework within which models for various tasks can be developed. We illustrate the way this could operate, and we make the verbal description of the theory more precise with a simplified simulation model applied to the results.

Keywords: memory, knowledge, events, frequency effects, storage, retrieval

The processes involved in the accumulation of knowledge and the formation of event memories are interdependent: Knowledge grows from events experienced, and events are coded in terms of existing knowledge. This is not only an old idea but seems self-evident. However, the idea has not been fully explored in the work of connectionist models (discussed later). Memory theorists have, however, focused mainly on either event memory (*episodic memory*, as Tulving, 1972, termed it) or semantic memory (access to knowledge). This article therefore builds on traditional memory theorizing, but looks at the larger picture, and illustrates (one way) how event memory and knowledge can be modeled together in a framework and a simplified simulation model.

The theory is informed by several studies; each study builds new knowledge in an extended training task and then tests the effects of that knowledge in three transfer tasks spanning the field of cognition. The focus of these studies is differential expertise in these tasks, initially unknown Chinese characters are trained for several weeks so that the cognitive system comes to develop a simple form of perceptual knowledge. One training task, visual search, builds knowledge about both the individual characters and the context in which those characters are trained. The other training task, frequency of character training was varied because frequency of event occurrence produces some of the most reliable

This article was published Online First March 4, 2013.
 Angela B. Nelson, Richard M. Shiffrin, Department of Psychological and Brain Sciences, Indiana University.
 This research was supported by Air Force Office of Scientific Research Grant FA9550-09-1-0178 to Richard M. Shiffrin.
 Correspondence should be addressed to Richard M. Shiffrin, Department of Psychological and Brain Sciences, Indiana University, Room 350, 1101 East 10th Street, Bloomington, IN 47405.
 E-mail: shiffrin@indiana.edu

394

NELSON AND SHIFFRIN

because the probe grows over time and the trace size varies with factors like study time. The exposition is clearer if we assume the following equation applies to the matching of a probe to an event trace (the extension to knowledge traces is given in the next section): $g = \frac{a}{1 + \gamma t}$, where g is the probability of a correct response after the presentation of the test item, or as limited by perceptual properties of test presentation. To produce the given equation, we assume that there is at most one value per feature in the trace and in the probe.

In principle, each event or knowledge trace can have a different a . a = probability of copying a studied feature value correctly; γ = probability of forgetting a feature value, assumed to be the same value for all features and values. t = time since the feature value was stored in the mean that only a sample of these features will be involved in storage of an event (or added to a developing knowledge trace). Similar limitations will mean that only a sample of potential features will be available for incorporating in a dynamically developing probe. These assumptions are defined below. We assume that the parameters are the same for each trace that is matched to the probe, and for each probe.

Also, in principle, the number of feature values per feature, and the base rates of those feature values, should vary. In the present applications, we do not know the features or the feature values, so we assume that the number of feature values per feature is the same for all features, with equal base rates. It is not unreasonable to assume that the system has "knowledge" of the number of feature values and their base rates, for each given feature. If so, the equations given would be easy to modify accordingly, although the expressions would be rather long to write out.

Some features in a trace that have no corresponding feature in the probe ($n(P) = 0$) will have no corresponding feature in the trace.

$n(M)$ = number of features in the probe that have no corresponding feature in the trace.
 $n(P)$ = number of matching values for a common feature in both probe and trace, summed across all features.
 $n(Q)$ = number of mismatching values for a common feature in both probe and trace, summed across all features.
 $K(P)$ = number of features that are in short-term memory during event study, and potentially available for storage. $K(P)$ is a parameter to be estimated, but we assume it is fixed across conditions and items. If a very long study occurs, and new features are added to short-term memory as time passes, then it is unlikely but possible that $K(P)$ will increase over time.

$K(Q)$ = number of features potentially available for encoding across conditions and items. We usually set $K(Q) = K(P)$.
 γ = probability that a given feature will be present in both the $K(P)$ and $K(Q)$ features when the trace and test item match. This parameter will be high but less than 1.0 due to fluctuation in the process of selecting features to join short-term memory.
 $K(Q)$ and $K(P)$ features when the trace and test item do not match. This parameter represents feature overlap between different items.

Received October 5, 2011
 Revision received December 19, 2012
 Accepted January 4, 2013

The longer the delay and the greater the context change between study and test, the higher the true degree of fluctuation should be when probe and trace match. When probe and trace mismatch, the greater the delay, the higher the true degree of fluctuation should be. The model should be able to account for these effects. It is an open question whether the system or participant can adjust these values for different experimental conditions.

$J + 1$ = number of values per feature, for every feature, assumed to have equal base rates.
 c = probability of copying a studied feature value correctly; γ = probability of forgetting a feature value, assumed to be the same value for all features and values.
 a = probability that a given feature value had been stored in the trace being compared = $\frac{a}{1 + \gamma t}$ or $\frac{a}{1 + \gamma t} K(P)$.
 v = probability that a given feature value had been encoded in the current probe = $\frac{v}{1 + \gamma t}$ or $\frac{v}{1 + \gamma t} K(Q)$.

There are five free parameters: a , γ , c , K , J .

$$\lambda \left[\frac{Match}{Mismatch} \right] = \frac{a \left[\frac{v}{1 + \gamma t} \right]^{n(P)} \left[\frac{c}{1 + \gamma t} \right]^{n(Q)}}{\left[\frac{a}{1 + \gamma t} \right]^{n(P)} \left[\frac{c}{1 + \gamma t} \right]^{n(Q)} \left[\frac{1 - a}{1 + \gamma t} \right]^{n(M)}}$$

The larger the first and last two exponents, the less is the evidence of matching: the larger the second exponent the more is the evidence of mismatching. For a given feature value, the smaller the value of a , the smaller the value of v , the smaller the value of c , the smaller the value of λ . The smaller the value of λ , the smaller the value of v ; small v moves the fourth term toward 1.0 reducing its effect upon the likelihood ratio. Thus, features present in the probe or trace and not present in the other will have a likelihood ratio more to the extent that both are rich in feature values.

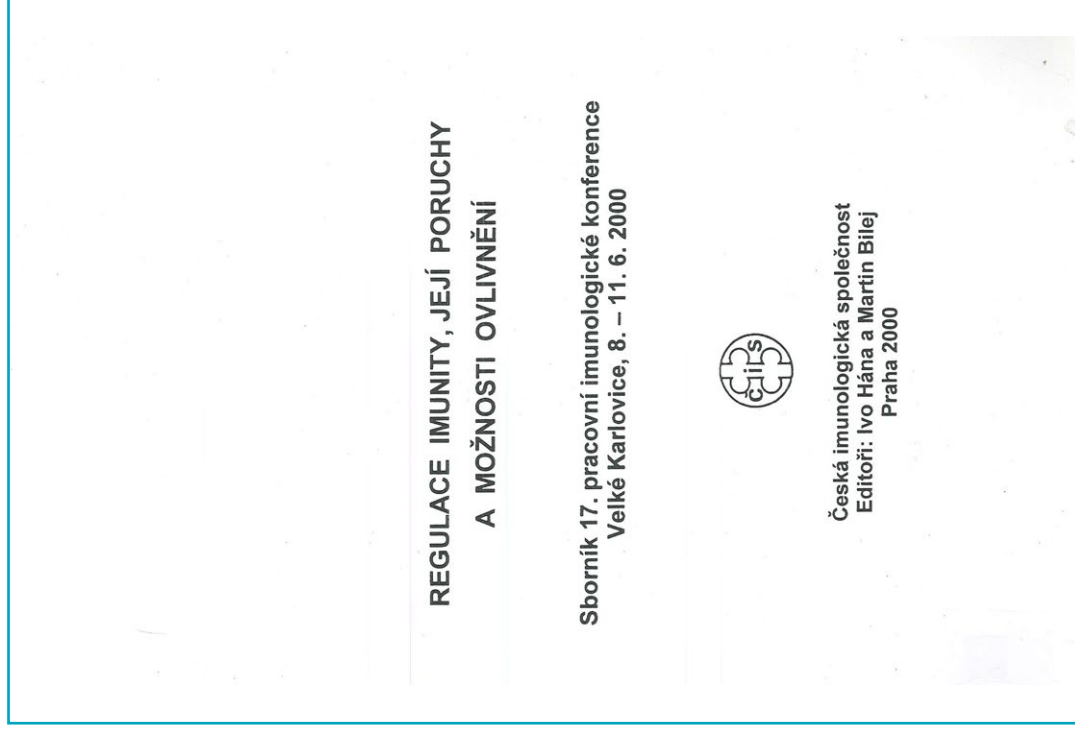
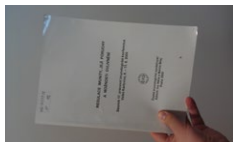
This equation can also be used to calculate similarity/likelihood ratio for a knowledge trace, under the following assumptions. A knowledge trace will often have more than $K(P)$ features, when this is the case, assume a sample of $K(P)$ features is made in proportion to the number of features in the trace. When the number of features in a knowledge trace will often have many values per feature, when this is the case, choose a single value for that feature in proportion to the number of values stored.

Finally, it should be emphasized that this equation is the method for calculating the probe trace match (activation, likelihood ratio). It says almost nothing about the factors that determine which features are selected for storage, which features are selected for encoding in the event trace and knowledge trace, and for incorporation into the developing probe of memory. That selection will be a mixture of automatic and attentive processes and will reflect factors such as context, strategies, perceptual factors, and goals.

Received October 5, 2011
 Revision received December 19, 2012
 Accepted January 4, 2013

Cvičení 10 (část 1)

Vytvořte bibliografickou citaci podle citačního stylu NLM, jehož pokyn naleznete na adrese <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK7256/>. Z důvodu více potenciálních zdrojů údajů do bibliografické citace v publikaci je zadání rozděleno na dvě části, druhou naleznete na následující straně. Dále zodpovězte dvě otázky: 1. O jaký typ dokumentu se jedná? 2. O jakou formu dokumentu se jedná. Řešení úkolů naleznete na straně 69.

Cvičení 10 (část 2)

Vytvořte bibliografickou citaci podle citačního stylu NLM, jehož pokyn naleznete na adrese <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK7256/>. Z důvodu více potenciálních zdrojů údajů do bibliografické citace v publikaci je zadání rozděleno na dvě části, druhou naleznete na předchozí straně. Dále zodpovězte dvě otázky: 1. O jaký typ dokumentu se jedná? 2. O jakou formu dokumentu se jedná. Řešení úkolů naleznete na straně 69.

Šorník 17, pracovní imunologické konference (Hájna I., Blíží M., Eds.)
Česká imunologická společnost, Praha 2000, pp. 49-50

KONCENTRACE IgE V SULKULÁRNÍ TEKUTINĚ PACIENTŮ S METALICKÝMI PIGMENTACEMI GINGIVY

Vencliková Z., Bártová J., Benada O., Mrkvas L.

Výzkumný ústav stomatologický, odd. VFN, Praha
Mikrobiologický ústav AV ČR, Praha

Ze stomatologické praxe jsou známy případy, kdy měkké tkáně, které jsou v kontaktu s kovovou dentální slitinou jsou modrošedě pigmentovány. Tento stav vzniká v souvislosti s konzervačním nebo profylaktickým ošetřením chrupu v důsledku koroze slitin použitých k ošetření. Pigmentace naleznete totiž nejčastěji tam, kde jsou v kontaktu alespoň dvě slitiny různorodého složení. Poměrně častým místem vzniku těchto metalických pigmentací je okrajová část dásně (gingivy), kde gingiva a povrch zubu vytvářejí tzv. gingivální sulkus.

Gingivální sulkus vystylá tzv. orální sulkulární epitel. Dno sulkulu, podle histologických nálezů, tvoří intaktní buňky úponového epitelu, který se zubem vytváří relativně pevně spojení. S výstředkou sulkulu těsně souvisí i oláзка sulkulární (gingivální) tekutiny. Tato tekutina postupuje z okolního vaziva epitelem a uvolňuje se do gingiválního sulkulu. V matném množství je možné ji nalézt i v klinicky zdravé gingivě.

Na našem pracovišti sledujeme vznik metalických pigmentací gingivy z mnoha aspektů. Jedním z nich je i lokální reakce tkáně. Tu jsme hodnotili v biopsii pomocí transmisní elektronové mikroskopie a EDX-mikroanalýzy. Na základě obou použitých metod jsme zjistili, že v subepiteliálním vazivu se jedinele i ve skupinách vyskytují elektronicky partikulule s obsahem kovů. Nejčastěji pozorovaným kovem v partikululích bylo stříbro, které bylo detekováno vždy v kombinaci se sírou nebo i se selenem. Partikulule byly přítomny intracelulárně zejména ve fibroblastech, i v extracelulární matrix. Ve tkáni s partikullemi nás zaujal poměrně hojný výskyt žírných buněk se značně heterogenní strukturou cytoplasmatických granul [1]. Význam žírných buněk jsme chtěli blíže identifikovat pomocí nepřímých národních imunologické metody. Vycházeli jsme ze známého faktu, že k aktivaci žírných buněk stačí přítomnost i velmi malého množství protilátek IgE, jejichž koncentrace je stejná na povrchu buněk i v mezibuněčném prostoru [2]. Proto jsme zvolili stanovení hladiny IgE v sulkulární tekutině, odebrané z pigmentovaných míst gingivy.

U 19 pacientů s pigmentací marginální gingivy a 4 kontrolních pacientů s intaktní gingivou, jsme odsáli papírovým terčíkem o standardní velikosti (Whatman 3) sulkulární tekutinu po dobu tří minut. Vlhká část papírku byla odsářížena a vypláchnuta ve 200 ul PBS (pH 7,3) s obsahem 1 % BSA. Po třech minutách byl eluát s obsahem sulkulární tekutiny zamražen a uchován při -20 °C do stanovení IgE.

Ke stanovení IgE protilátek v sulkulární tekutině byl použit komerční set Total IgE IEMA firmy IMMUNOTECH. V testu, jsou použity dvě monoklonální protilátky namířené proti dvěma rozdílným epitopům IgE.

Do jamek mikrotitrační desčky s navázanou monoklonální protilátkou proti IgE byly aplikovány standardy a vzorky ředěné médiem 1:2, a následně 60 min inkubovány a pak promyty. V dalším kroku byla přidána do všech jamek sekundární monoklonální protilátka proti IgE s navázanou acetylcholinesterasou a po dobu 60 min. při pokojové teplotě probíhala inkubace. Po promytí bylo množství vázaného enzymu stanoveno přidáním chromogenu – diithionitobenzozátu. Po 30 min. inkubaci byla reakce zastavena přidáním kyseliny. Intenzita zabarvení byla měřena na ELISA Readeru SLT Spectra při 405 nm. Vzorky s hodnotami existující v rozmezí kalibrační křivky byly hodnoceny jako pozitivní, vzorky s hodnotou existující níže než základní hodnota kalibrační křivky byly hodnoceny jako negativní.

49

Výsledky stanovení IgE v sulkulární tekutině

	počet osob	pozitivní nález
pacienti	19	18
kontroly	4	0
		procento
		94,7
		0,0

Rozdíl je signifikantní (P=0.05)

Hodnocení Fischerovým exaktním testem čtyřpolní tabulky

Výsledek: signifikantně zvýšené hladiny IgE v sulkulární tekutině u pacientů s metalickými pigmentacemi.

Výsledek i přes to, že s problematikou vlastně začínáme, pokládáme za zajímavý proto, že IgE se za fyziologických okolností v sulkulární tekutině nevyskytuje [3]. U 7 pacientů tohoto souboru s metalickými pigmentacemi gingivy byl, v rámci spolupráce s Endokrinnolo-gickým ústavem v Praze, proveden ještě odděr perierní krve se stanovením hladiny IgE v séru. Z těchto sedmi pacientů jenom jeden vykazoval zvýšenou hladinu IgE v séru, u ostat-ních byly sérové hladiny velmi nízké. To je v souhlase s výsledky MUDr. J. Procházkové a spolupracovníků, kteří u souboru patnácti pacientů se špatnou snášenlivostí kovových den-tálních materiálů nezjistili zvýšené hodnoty IgE v séru [4].

Naznačené otázky týkající se imunologických mechanismů ve vztahu k antigenům kovové povahy chceme v budoucnosti dále sledovat a v práci pokračovat.

Literatura

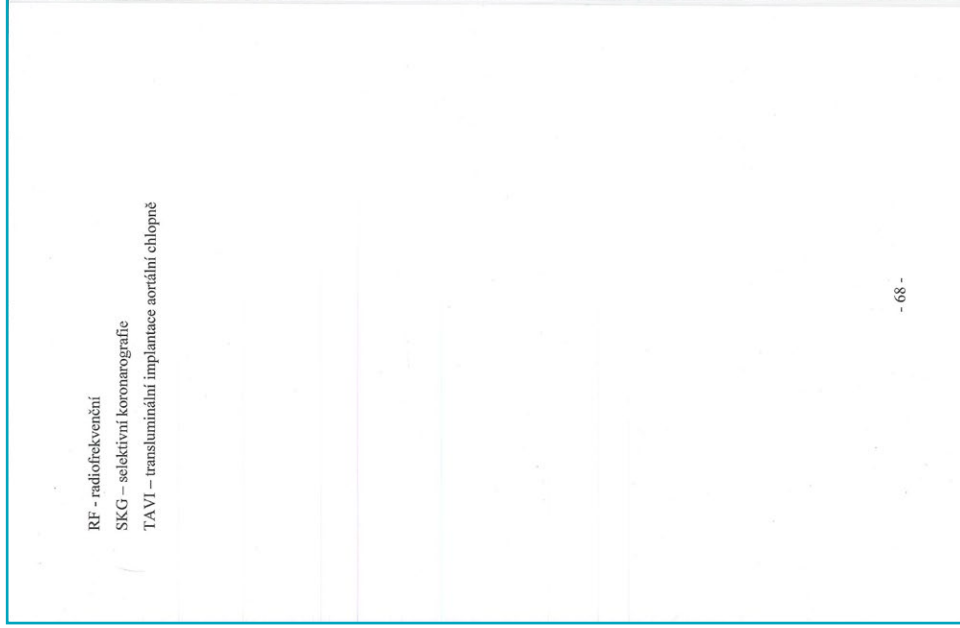
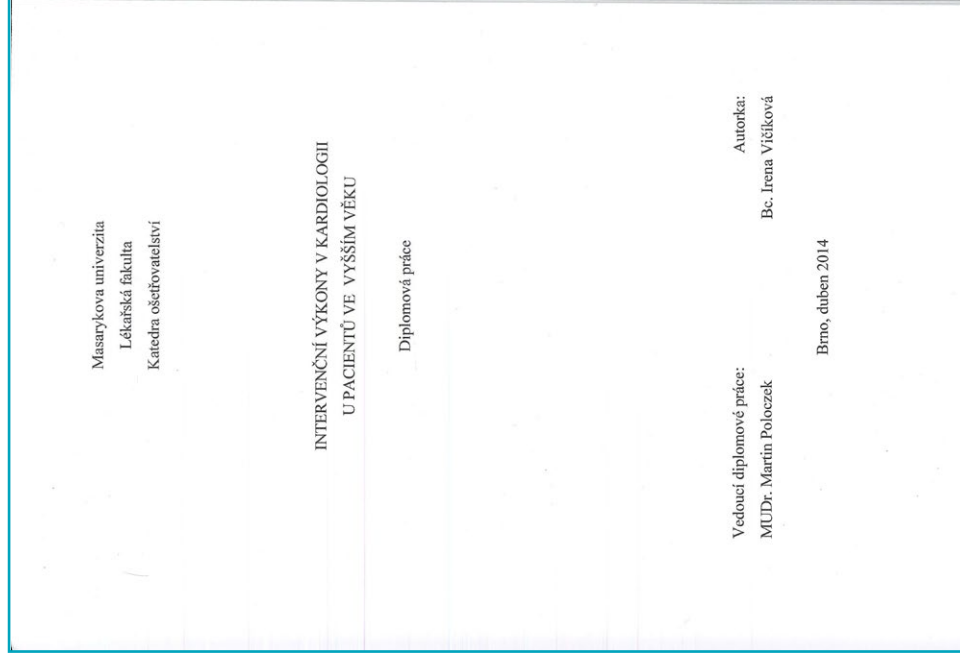
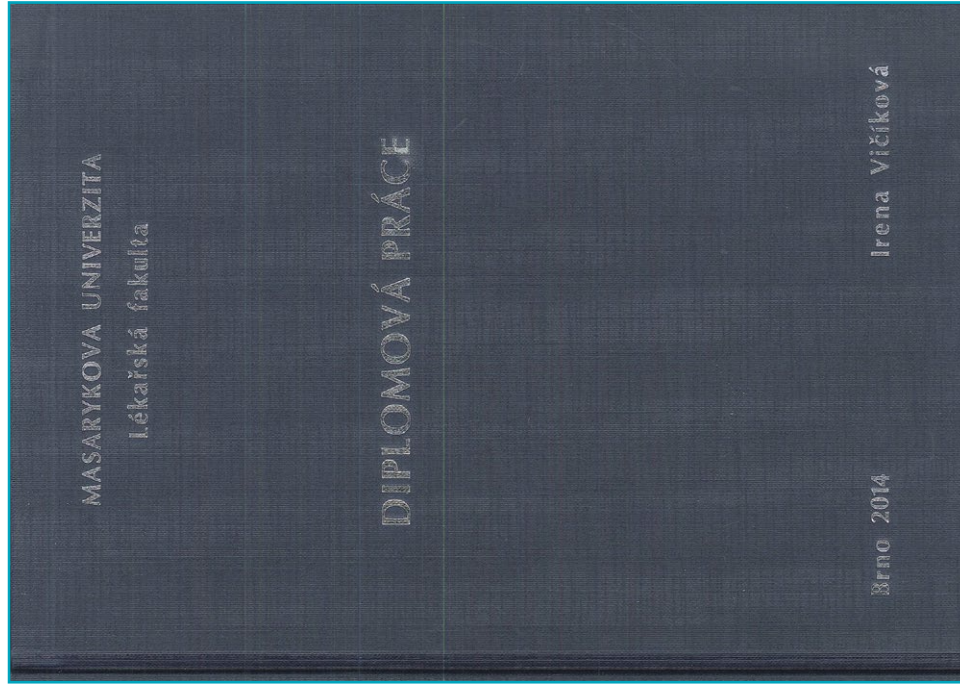
1. Vencliková Z., Benada O.: Metalické pigmentace gingivy. *Čes. Stomat.* 6, 230-234, 1999.
2. Sittes D.P., Terr A.I.: Základní a klinická imunologie. Victoria Publishing 1994, pp. 127-135.
3. Cimasoni G: *Crevicular Fluid Updated*. Karger 1983, pp. 64-66.
4. Procházková J. et al.: Reakce na kovy u pracovníků ve stomatologii a v kovoprůmyslu. *Prakti. zub. Lék.* 3, 81-93, 1999.

Práce byla podpořena výzkumným zámeřem VÚIS, VFN č. 0000237790, na léta 1999-2003 a grantem IGA MZ ČR č. 6268-3.

50

Cvičení 11

Vytvořte bibliografickou citaci podle citačního stylu NLM, jehož pokyn naleznete na adrese <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK7256/>.
Dále zodpovězte dvě otázky: 1. O jaký typ dokumentu se jedná? 2. O jakou formu dokumentu se jedná.
Řešení úkolů naleznete na straně 69.

Cvičení 12

Podle citačního stylu NLM, jehož pokyn naleznete na adrese <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK7256>, vytvořte bibliografickou citaci publikace dostupné na <http://www.gutenberg.org/files/34570/34570-h/34570-h.htm>.
Dále zodpovězte dvě otázky: 1. O jaký typ dokumentu se jedná? 2. O jakou formu dokumentu se jedná.
Řešení úkolů naleznete na straně 69.

Cvičení 13

Podle citačního stylu NLM, jehož pokyn naleznete na adrese <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK7256>, vytvořte bibliografickou citaci publikace dostupné na <https://archive.org/details/generalmedicine02chicuoft>.
Dále zodpovězte dvě otázky: 1. O jaký typ dokumentu se jedná? 2. O jakou formu dokumentu se jedná.
Řešení úkolů naleznete na straně 69-70.

Cvičení 14

Podle citačního stylu NLM, jehož pokyn naleznete na adrese <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK7256>, vytvořte bibliografickou citaci publikace dostupné na <http://mj.mefanet.cz/index.php?pg=articles--mj-03140307>.
Dále zodpovězte dvě otázky: 1. O jaký typ dokumentu se jedná? 2. O jakou formu dokumentu se jedná.
Řešení úkolů naleznete na straně 70.

Cvičení 15

Podle citačního stylu NLM, jehož pokyn naleznete na adrese <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK7256>, vytvořte bibliografickou citaci publikace dostupné na <http://www.mdpi.com/2077-0383/3/3/865>.
Dále zodpovězte dvě otázky: 1. O jaký typ dokumentu se jedná? 2. O jakou formu dokumentu se jedná.
Řešení úkolů naleznete na straně 70.

Cvičení 16

Podle citačního stylu NLM, jehož pokyn naleznete na adrese <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK7256>, vytvořte bibliografickou citaci publikace *Bolest, agitace a delirium na ICU* dostupné na <http://www.akutne.cz/index.php?pg=publikace&tid=159>.
Dále zodpovězte dvě otázky: 1. O jaký typ dokumentu se jedná? 2. O jakou formu dokumentu se jedná.
Řešení úkolů naleznete na straně 70.

Cvičení 17

Podle citačního stylu NLM, jehož pokyn naleznete na adrese <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK7256>, vytvořte bibliografickou citaci publikace *Malformace zubů a mikroskopie atomárních sil - kazuistiky* dostupné v záložce *Články* na <http://lekbiofiz.upol.cz/probehle-konference/2013/5-xxxvi-dny-lekarske-biofyziky/>.
Dále zodpovězte dvě otázky: 1. O jaký typ dokumentu se jedná? 2. O jakou formu dokumentu se jedná.
Řešení úkolů naleznete na straně 70.

Cvičení 18

Podle citačního stylu NLM, jehož pokyn naleznete na adrese <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK7256>, vytvořte bibliografickou citaci publikace *Počítače a reminiscenční terapie*, která je součástí sborníku z 1. ročníku konference *Stárnutí* dostupného na <http://www.konferencestarnuti.cz/pages/sbornik.htm> (vpravo dole).
Dále zodpovězte dvě otázky: 1. O jaký typ dokumentu se jedná? 2. O jakou formu dokumentu se jedná.
Řešení úkolů naleznete na straně 70.

Řešení cvičení

Cvičení 1

1. Jedná se o knihu.
2. Kniha je v tištěné formě.

Bibliografická citace: Konvalinka J, Machala L. Viry pro 21. století [Viruses in 21th century]. 2nd ed. Praha (Czechia): Academia; 2013. 143 p.

Cvičení 2

1. Jedná se o článek v časopise.
2. Článek je v tištěné formě.

Bibliografická citace: Dulíček P, Ivanová E, Sadíle P, Beránek M. Riziko trombózy při užívání hormonální antikoncepce z pohledu hematologa [Risk of thrombosis in association with oral contraceptive use from hematologist's point of view]. Praktická gynekologie. 2013;17(4):277-282. Czech.

Poznámka: Podle stylu NLM má být název zkrácen, což v tomto případě nešlo, neboť časopis není v databázi NLM evidován a v seznamu vybraných slov a jejich zkratk jsou pouze anglické termíny. Proto je název uveden v původním znění.

Cvičení 3

1. Jedná se o knihu.
2. Kniha je v tištěné formě.

Bibliografická citace: Baart JA, Brand HS, editors. Local anaesthesia in dentistry. Chichester (England): Wiley-Blackwell; c2009. xvii, 171 p.

Cvičení 4

1. Jedná se o DVD.
2. Kniha je v elektronické formě.

Bibliografická citace: Petr J. Revitalizace vodních toků [DVD]. [Praha (Czechia)]: G-Production, [2010]. 1 DVD: 26 min., sound, color. Czech.

Poznámka: Místo vydání a rok vydání nejsou uvedeny ve videozáznamu. Protože byly zjištěny z knihovního katalogu, tj. jiného zdroje, jsou umístěny v hranatých závorkách.

Cvičení 5

1. Jedná se o článek v časopise.
2. Článek je v tištěné formě.

Bibliografická citace: Lidz CW, Benedictio CM, Albert K, Appelbaum PS, Dunn LB. Clinical concerns and the validity of clinical trials. AJOB Prim Res. 2013 Oct-Dec;4(4):26-35.

Poznámka: Jméno prvního autora (Charles) je zkráceno nikoli na Ch, ale na C v souladu s pravidly anglického jazyka.

Cvičení 6

1. Jedná se o příspěvek ve sborníku.
2. Příspěvek je v tištěné formě.

Bibliografická citace: Čapek L, Hájek P. Databáze anatomických modelů pro samostudium [A database of anatomy models for self-study]. In: Dušek L, Mihál V, Štípek S, Potomková J, Schwarz D, Šnajdrová L, Štuka Č, editors. Mefanet report 01: edukační sborník z 1. celostátní konference lékařských fakult ČR na téma e-learning a zdravotnická informatika ve výuce lékařských oborů [MEFANET report 01: Educational proceedings from the 1st national conference of Czech medical faculties, focused on e-learning and medical informatics in the education of medical disciplines]. Brno: Masarykova univerzita;2008. p. 73-74. Czech.

Cvičení 7

1. Jedná se o kvalifikační práci.
2. Kvalifikační práce je v tištěné formě.

Bibliografická citace: Felgrová M. Infekční onemocnění horních cest dýchacích u seniorů [Upper respiratory tract infections in elderly] [master's thesis]. Brno (Czechia): Masarykova univ., Lékařská fakulta; 2014. 120 p. Czech.

Cvičení 8

1. Jedná se o knihu.
2. Kniha je v tištěné formě.

Bibliografická citace: Koschin F, Kárník I, Marek L, Průša M, Řezanková H, Svoboda L, Vrabec M. Statgraphics aneb statistika pro každého [Statgraphics or statistics for everyone]. Praha (Czechia): Grada; 1992. 349 p. Czech.

Cvičení 9

1. Jedná se o článek v časopise.
2. Článek je v tištěné formě.

Bibliografická citace: Nelson AB, Shiffrin RM. The co-evolution of knowledge and event memory. Psychol Rev. 2013 Apr;120(2):356-394.

Cvičení 10

1. Jedná se o příspěvek ve sborníku.
2. Příspěvek je v tištěné formě.

Bibliografická citace: Venclíková Z, Bártová J, Benada O, Mrklas L. Koncentrace IgE v sulkulární tekutině pacientů s metalickými pigmentacemi gingivy [The concentration of IgE in the sulcular fluid of patients with metallic pigmentation of the gingiva]. In: Hána I, Bilej M, editors. Regulace imunity, její poruchy a možnosti ovlivnění: sborník 17. pracovní imunologické konference [Regulation of immune disorders and the possibility of influencing: proceedings of the 17th working immunology conference], Velké Karlovice, 8. - 11. 6. 2000. Praha (Czechia): Česká imunologická společnost; 2000. p. 49-50. Czech.

Cvičení 11

1. Jedná se o kvalifikační práci.
2. Kvalifikační práce je v tištěné formě.

Bibliografická citace: Vičíková I. Intervenční výkony v kardiologii u pacientů ve vyšším věku [Interventional cardiology procedures in elderly patients] [master's thesis]. Brno (Czechia): Masarykova univ., Lékařská fakulta; 2014. 68 p. Czech.

Cvičení 12

1. Jedná se o knihu.
2. Kniha je v elektronické formě.

Bibliografická citace: Harding AR. Ginseng and other medicinal plants: a book of valuable information for growers as well as collectors of medicinal roots, barks, leaves, etc [Internet]. Columbus (OH): A. R. Harding Publishing Co.; c1908 [cited 2014 Aug 11]. [about 158 screens]. Available from: <http://www.gutenberg.org/files/34570/34570-h/34570-h.htm>

Poznámka: Při vytvoření bibliografické citace bylo postupováno podle vzoru bibliografické citace pro online knihu nikoli webovou stránku, protože evidentně se jedná o knihu. V případě rozsahu stran je uveden přibližný počet obrazovek, na kterých je kniha zobrazena (to se rovná počtu úderů na klávesu Page Down použitou pro posun na stránce).

Cvičení 13

1. Jedná se o knihu.
2. Kniha je v elektronické formě.

Bibliografická citace: Ochsner AJ, editor. General Surgery [Internet]. Chicago: The Year Book Publishers; 1920 [cited 2014 Aug 11]. 620 p. (Mix, CL, editor. The practical medicine series; vol. II). Available from: <https://archive.org/download/generalmedicine02chicuoft/generalmedicine02chicuoft.pdf>

Poznámka: V tomto případě se jednalo o knihu vydanou jako druhý díl vícesvazkového díla, kdy každý díl má vlastního editora odlišného od editora celého kompletu svazků. Při hledání příslušného vzoru bibliografické citace v pokynech stylu NLM bylo zjištěno, že pro citování konkrétního svazku online knihy není vzor uveden. Při tvorbě bibliografické citace se tedy postupovalo kombinováním vzoru pro tištěnou knihu (<http://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK7271/#A34544>) a online knihu (<http://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK7269/#A53635>), tj. základ bibliografické citace byl vytvořen podle vzoru pro tištěnou knihu a k němu pak byly přidány podle vzoru citace online knihy na příslušné pozice údaje o typu dokumentu, datu citování/zobrazení a webová adresa.

Pro úplnost doplníme, že vzhledem k různým variantám zobrazení knihy (knihy zobrazená uprostřed webové stránky, kniha v různých variantách souborů ke stažení vlevo v menu) byla bibliografická citace vytvořena podle varianty PDF, čemuž i odpovídá webová adresa v bibliografické citaci.

Cvičení 14

1. Jedná se o článek v časopise.
2. Článek je v elektronické formě.

Bibliografická citace: Mateják M. Physiology in Modelica. Mefanet J [Internet]. 2014 [cited 2014 Aug 11];2(1):[about 6 screens]. Available from: <http://mj.mefanet.cz/index.php?pg=articles--mj-03140307>

Poznámka: Protože jsme citovali verzi článku ve formátu HTML, která nemá číslované strany, uvedli jsme přibližný počet obrazovek potřebný pro zobrazení celého článku. Uvedli jsme to navzdory tomu, že na začátku i konci stránky je uveden rozsah stran 10-14. Jak je uvedeno v pokynech stylu NLM (<http://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK7281/#A55587>), je důležité rozlišovat formáty textu a vytvářet bibliografickou citaci té varianty článku, s nímž jsme pracovali.

Pokud se jedná o název časopisu, který nefiguruje v databázi Medline PubMed, byl zkrácen v souladu s pokynem stylu NLM podle příslušného rejstříku slov (<http://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK7251/>), respektive bylo zkráceno slovo *journal* na písmeno *J*.

Cvičení 15

1. Jedná se o článek v časopise.
2. Článek je v elektronické formě.

Bibliografická citace: Monni G, Iuculano A, Zoppi MA. Screening and invasive testing in twins. J Clin Med [Internet]. 2014 [cited 2014 Aug 11];3(3): 865-882. Available from: <http://www.mdpi.com/2077-0383/3/3/865/pdf>

Poznámka: Vlastní článek je součástí webové stránky, ale i jako soubor PDF ke stažení. V tomto případě byla vytvářena bibliografická citace podle varianty PDF, čemuž odpovídá i webová adresa.

Cvičení 16

1. Jedná se o prezentaci.
2. Prezentace je v elektronické formě.

Bibliografická citace: Kaplová E, Krejčí P, Tománková K, Kolářová H. Vývojové poruchy zubů a jejich diagnostika pomocí RTG [Internet]. Olomouc (Czechia): Klinika zubního lékařství LF UP; [2013] [cited 2014 Aug 12]. [28 p.]. Available from: http://lekbiofyz.upol.cz/pagedata_cz/konference/122-poruchy-vyvoje-zubu-dlb-kopie.pdf. Czech.

Poznámka: V případě více vydavatelů se uvádí ten, který je typograficky nejvíce zvýrazněn nebo který při stejné typografii je uveden jako první, proto jako vydavatel je uvedena pouze Klinika zubního lékařství LF UP. Důvod umístění roku vydání do hranatých závorek je stejný, jako tomu bylo u cvičení 15, tj. rok vydání nebyl v prezentaci uveden a byl zjištěn jiným způsobem, zde logickým předpokladem. Stejně jako u předchozího příkladu i tentokrát je v citaci uveden přímý odkaz na soubor PDF s prezentací.

Cvičení 17

1. Jedná se o příspěvek ve sborníku.
2. Příspěvek je v elektronické formě.

Bibliografická citace: Uller M, Štěpánková O. Počítače a reminiscenční terapie [Computers and reminiscence therapy]. In: Štěpánková H, editor. Stárnutí 2012: sborník příspěvků [Ageing 2012: conference proceedings] [Internet]. Mezioborová konference; 2012 October 26-27; Praha. Praha: Psychiatrické centrum; 2012 [cited 2014 Aug 12]. p. 161-165. Available from: http://www.konferencestarnuti.cz/files/sbornik_2012.pdf. Czech.

Jiří Kratochvíl

JAK CITOVAT

Studijní materiál vznikl svépomocí v roce 2014 v Knihovně
univerzitního kampusu Masarykovy univerzity pro potřeby
kurzu vsiv021 Informační výchova.

Vydání první.

Fotografie na obálce: Vítězslav Hanák